

Regeringens proposition till riksdagen om godkännande och sättande i kraft av nordatlantiska fördraget och avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att riksdagen godkänner nordatlantiska fördraget, sådant det lyder ändrat genom anslutningsprotokollen, samt avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal.

Nordatlantiska fördraget undertecknades i Washington den 4 april 1949. Fördraget trädde i kraft internationellt den 24 augusti 1949. Finlands anslutningsprotokoll, genom vilket Finland ansluter sig till nordatlantiska fördraget, undertecknades efter anslutningssamtalen av Natos trettio medlemsstater den 5 juli 2022. Samma dag undertecknades även Sveriges anslutningsprotokoll. Finlands och Sveriges anslutning till Nato förutsätter att alla medlemsstater i Nordatlantiska fördragsorganisationen godkänner anslutningsprotokollen i enlighet med sina nationella förfaranden. Därefter lämnar Nordatlantiska fördragsorganisationens generalsekreterare Finland och Sverige en inbjudan att ansluta sig till nordatlantiska fördraget.

Finlands anslutning till nordatlantiska fördraget träder i kraft när Finlands anslutningsinstrument deponeras hos Amerikas förenta staters regering. Strävan är att Finland och Sverige ska deponera sina anslutningsinstrument samtidigt, och Finland och Sverige godkänner då inte varandras anslutningsprotokoll separat. Avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal träder i kraft för Finlands del när Finland deponerar sitt ratifikationsinstrument hos Amerikas förenta staters regering.

Propositionen innehåller även förslag till lagar för att sätta i kraft fördraget och avtalet. Den föreslagna lagen om nordatlantiska fördraget avses träda i kraft samtidigt som nordatlantiska fördraget, sådant det lyder ändrat genom anslutningsprotokollen, träder i kraft för Finlands del, vid en tidpunkt som föreskrivs genom förordning av statsrådet. Den föreslagna lagen om avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal avses på motsvarande sätt träda i kraft samtidigt som avtalet träder i kraft för Finlands del, vid en tidpunkt som föreskrivs genom förordning av statsrådet.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
MOTIVERING	4
1 Bakgrund och beredning	4
1.1 Bakgrund.....	4
1.2 Nordatlantiska fördragsorganisationen	4
1.3 Nordatlantiska fördraget	6
1.3.1 Artikel 5 i nordatlantiska fördraget	6
1.4 Avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal	7
1.5 Beredning.....	7
1.5.1 Beredningen av Finlands anslutning och anslutningssamtalen	7
1.5.2 Beredningen av regeringens proposition.....	9
2 Natos verksamhet.....	10
2.1 Natos uppgifter och strategiska koncept	10
2.2 Centrala försvarspolitiska och militära processer och funktioner	11
2.2.1 Natos försvarsplaneringsprocess	12
2.2.2 Operativ planering.....	13
2.2.3 Uppgifter i Natos kollektiva försvar i fredstid	13
2.2.4 Natos snabbinsatsstyrkor.....	15
2.3 Krisförebyggande och krishantering.....	16
2.4 Säkerhetssamarbete.....	17
2.5 Åtgärder mot terrorism	18
2.6 Resiliens.....	18
3 Natos beslutsfattande	19
3.1 Nordatlantiska rådet och Natos kommittéer	19
3.2 Natos militära kommandostruktur och hierarki	20
3.3 Natos system för krisrespons	21
3.4 Natos regelverk.....	22
4 Gällande lagstiftning och bedömning av den.....	24
4.1 Lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd.....	24
4.2 Lagen om militär krishantering.....	25
4.3 Annan central lagstiftning avseende propositionen	26
4.3.1 Försvarsmaktens uppgifter	26
4.3.2 Försvarsmaktens deltagande i internationellt bistånd och annan internationell verksamhet	27
4.3.3 Försvarsmaktens personal och värnpliktiga	27
4.3.4 Militära kommandomål	28
4.3.5 Territorialövervakning	29
4.3.6 Underrättelseinhämtning	29
4.3.7 Bekämpning av terrorism.....	30
4.3.8 Gränsbevakningsväsendets uppgifter och personal.....	30
4.3.9 Kärnladdningar.....	30
4.4 Bedömning av lagstiftningen	30
5 Nationell behandling av Natoärenden.....	32
6 De viktigaste förslagen	34
7 Propositionens konsekvenser	34
7.1 Konsekvenser för utrikes- och säkerhetspolitiken och Finlands försvar	34
7.2 Ekonomiska konsekvenser.....	35
7.3 Konsekvenser för personalen.....	39
7.4 Konsekvenser för myndigheterna	39

8 Remissvar	40
9 Bestämmelserna i nordatlantiska fördraget och Finlands anslutningsprotokoll och deras förhållande till lagstiftningen i Finland.....	40
9.1 Nordatlantiska fördraget	41
9.2 Protokollet till nordatlantiska fördraget om Republiken Finlands anslutning	44
10 Bestämmelserna i avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal och bestämmelsernas förhållande till lagstiftningen i Finland.....	45
10.1 Avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal (Ottawaavtalet)	45
11 Specialmotivering till lagförslagen	54
11.1 Lagen om nordatlantiska fördraget	54
11.2 Lagen om avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal.....	55
12 Ikraftträdande.....	55
13 Bifall av Ålands lagting	55
14 Förhållande till andra propositioner.....	56
15 Behovet av riksdagens samtycke samt behandlingsordning	57
15.1 Behovet av riksdagens samtycke	57
15.2 Behandlingsordning	59
15.2.1 Utgångspunkter för bedömningen.....	59
15.2.2 Suveränitet och deltagande i internationellt samarbete.....	59
15.2.3 Bedömning med avseende på 94 § 2 mom. och 95 § 2 mom. i grundlagen.....	62
15.2.4 Beslutsfattande om internationella frågor och militärt försvar	64
15.2.5 Överbefälhavare	67
15.2.6 Andra frågor avseende nordatlantiska fördragets behandlingsordning.....	69
15.2.7 Bedömning av behandlingsordningen.....	72
LAGFÖRSLAG	74
Lag om nordatlantiska fördraget	74
Lag om avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal.....	75
FÖRDRAGSTEXTER.....	76

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Den 24 februari 2022 inledde Ryssland, på order av president Putin, en militär invasion av Ukraina. Invasionen är en uppenbar kränkning av internationell rätt. Rysslands handlingar bryter mot Förenta nationernas stadga, mot Helsingforslutakten och Parisstadgan, som är grundläggande avtal inom Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE), och mot Budapestuppgörelsen från 1994. Invasionen kränker Ukrainas suveränitet och territoriella integritet, och utgör ett allvarligt hot mot internationell fred och säkerhet (SRR 1/2022 rd, s. 8).

Rysslands invasion av Ukraina har långtgående följder för den säkerhetspolitiska miljön i Europa och Finlands närområden. Säkerhetsläget i Europa och Finland är mer oroväckande och svårare att förutse än någonsin efter kalla krigets slut. Rysslands krav och militära insatser för att förändra den europeiska säkerhetsarkitekturen påverkar också Finlands handlingsutrymme inom utrikespolitiken, säkerhetspolitiken och försvarspolitiken (SRR 1/2022 rd, s. 10).

De ökade spänningarna försvagar också säkerheten och dess förutsebarhet i Östersjöregionen. Om en väpnad konflikt skulle bryta ut i Europa eller i Östersjöregionen skulle det i hög grad påverka Finland, och Finland skulle ha svårt att ställa sig utanför den (SRR 1/2022 rd, s. 10).

FN-stadgan förbjuder allt hot om våld i internationella förbindelser. Ryssland har konstaterat att landet kan tänka sig att använda kärnvapen i en situation där landet upplever att dess existens är hotad. Sedan invasionen av Ukraina inleddes har Ryssland upprepade gånger fört fram sin beredskap att använda kärnvapen (SRR 1/2022 rd, s. 9).

EU har en viktig roll som aktör inom den övergripande säkerheten och som möjliggörare av europeiskt försvarssamarbete. Tjugoen EU-stater har organiserat sitt försvar genom Nordatlantiska fördragsorganisationen Nato (North Atlantic Treaty Organization, NATO) och stöder sig på Nato i fråga om det kollektiva försvaret. EU har inga gemensamma kommando- eller truppstrukturer, och inte heller någon militär planering för försvaret av medlemsländerna. Att skapa överlappande strukturer i Europeiska unionen har inte ansetts vara politiskt eller ekonomiskt ändamålsenligt (SRR 1/2022 rd, s. 18). De strukturer eller arrangemang för försvarssamarbete som Finland är part i innebär inte en säkerhetslösning med karaktären av ett kollektivt försvar, och de inbegriper inte säkerhetsgarantier eller motsvarande förpliktelser (SRR 1/2022 rd, s. 17).

Medlemskap i försvarsalliansen Nato innebär att Finland skulle vara en del av Natos gemensamma försvar och omfattas av säkerhetsgarantierna enligt artikel 5 i nordatlantiska fördraget. Det finska försvarets avskräckande effekt blir då betydligt större. Ett Natomedlemskap ger Finland möjlighet att vara med och fatta beslut om säkerhetspolitiska frågor som är centrala för Finland. Kombinationen av en stark nationell försvarsförmåga och Natomedlemskap är en trovärdig säkerhetslösning. Finlands försvarsförmåga och resiliens skulle också stärka Natos gemensamma försvar inom hela Natos område (SRR 3/2022 rd, s. 2). Som Natomedlem skulle Finlands försvar samordnas så att det blir en del av alliansens gemensamma försvar, vilket skulle innebära ett fullskaligt deltagande i planeringen och genomförandet av det kollektiva försvaret. Finland måste ha förmåga att anvisa trupper för att hjälpa ett annat Natoland och förmåga att ta emot andra Natoländers trupper i Finland (SRR 3/2022 rd, s. 3).

1.2 Nordatlantiska fördragsorganisationen

Nordatlantiska fördragsorganisationen (North Atlantic Treaty Organization, NATO) är en internationell organisation bestående av Förenta staterna, Kanada och 28 europeiska stater. Orga-

nisationens viktigaste uppgift är att garantera medlemsstaternas säkerhet med politiska och militära medel. Natos medlemsstater har i enlighet med artikel 5 i nordatlantiska fördraget förbundet sig till ett kollektivt försvar, där ett väpnat angrepp mot en medlemsstat betraktas som ett angrepp mot dem alla. Natos förmåga att genomföra det kollektiva försvaret grundar sig på en integrerad militär kommandostruktur, en gemensam försvarsplaneringsprocess, operativa planer och gemensamma övningar. För att förebygga väpnat våld strävar Nato efter att sätta tröskeln för ett angrepp så högt som möjligt. Detta omfattar också Natos kärnvapenavskräckning, som i sista hand grundar sig på Förenta staternas kärnvapen. Nato spelar en roll i försvaret av principerna för Europas säkerhet, och organisationens medlemsstater samordnar sin utrikes- och säkerhetspolitik i frågor som gäller Natos verksamhetsfält.

Nato inrättades genom nordatlantiska fördraget, som undertecknades i Washington den 4 april 1949. De ursprungliga grundande medlemmarna i Nato är tolv till antalet. Nordatlantiska fördraget undertecknades i Washington den 4 april 1949 av Belgien, Danmark, Frankrike, Förenta kungariket, Förenta staterna, Island, Italien, Kanada, Luxemburg, Nederländerna, Norge och Portugal. Enligt artikel 10 i fördraget kan vilken som helst annan europeisk stat som har förutsättningar att främja principerna i nordatlantiska fördraget och bidra till säkerheten i det nordatlantiska området genom enhällig överenskommelse mellan parterna bjudas in att bli medlem i Nato. Nato utvidgades första gången 1952, då Grekland och Turkiet anslöt sig till organisationen. Västtyskland anslöt sig 1955. Spanien anslöt sig 1982. Förbundsländerna i Östtyskland anslöt sig till Västtysklands Natomedlemskap i och med Tysklands återförening i oktober 1990. År 1999 anslöt sig Tjeckien, Ungern och Polen. År 2004 anslöt sig totalt sju länder: Bulgarien, Estland, Lettland, Litauen, Rumänien, Slovakien och Slovenien. År 2009 anslöt sig Albanien och Kroatien, 2017 Montenegro, och som nyaste medlemsstat 2020 Nordmakedonien. Nato har vuxit från en organisation med tolv grundande medlemmarna till de nuvarande 30 länderna, varav 21 är medlemmar i EU. Bosnien och Hercegovina, Georgien och Ukraina har meddelat att de eftersträvar medlemskap i Nato.

Enligt nordatlantiska fördraget bygger Natos verksamhet på grundsatserna i FN-stadgan (FördrS 1/1956) att upprätthålla internationell fred och säkerhet och rättvisan. Stadgan undertecknades i juni 1945. I fördraget konstateras det att Nato främjar frihet, demokratiska principer och rättsstatsprincipen. Enligt artikel 1 i fördraget förbinder sig parterna att i sina internationella förbindelser avhålla sig från hot om och bruk av våld på ett sätt som är oförenligt med FN:s principer. Den skyldighet till ett kollektivt försvar som följer av artikel 5 begränsas till sådana fall av individuellt eller kollektivt självförsvar som avses i artikel 51 i FN-stadgan.

Det främsta syftet med inrättandet av Nato var att stärka västländernas politiska och militära samarbete som ett svar på det hot Sovjetunionen utgjorde. Efter det kalla krigets slut och Sovjetunionens sönderfall skapade Nato ett omfattande nätverk av länder inom partnerskapet för fred och utvidgade sin verksamhet också till krishantering utanför medlemsstaternas territorier. Natos program för partnerskap för fred (Partnership for Peace, PfP) startades 1994. År 1997 undertecknades grundakten om förhållandena mellan Nato och Ryssland och inrättades ett permanent gemensamt råd mellan Nato och Ryssland (Permanent Joint Council, PJC) för att underlätta regelbunden konsultation och utbyte av tankar i säkerhetsfrågor och för att utveckla sektorsövergripande praktiskt samarbete. Nato–Ryssland-rådet, som inrättades 2002, ersatte PJC.

Finland har haft partnerskapssamarbete med Nato sedan den 9 maj 1994, då Finland undertecknade ramdokumentet avseende partnerskap för fred. År 1997 inrättades Euroatlantiska partnerskapsrådet (Euro-Atlantic Partnership Council, EAPC), som styr verksamheten inom partnerskapet för fred och fungerar som forum för säkerhetspolitiska diskussioner. Sedan 2014 har Finland deltagit i partnerskapssamarbetet för utvidgade möjligheter (Enhanced Opportunities Partners, EOP). Sedan 2014 har också Finland och Sverige hört till Natos närmaste partner i frågor som gäller säkerheten i Östersjöområdet. Detta täta partnerskap har inofficiellt kallats 30+2, vilket syftar på de 30 medlemsstaterna samt Finland och Sverige. Finland har utnyttjat

Natos partnerskapsverktyg och samarbetsprogram för att stärka Finlands försvar. Finland har deltagit i Natos krävande övningar och krishantering, vilket har utvecklat Finlands egna förmågor och vår förmåga att samverka med Natos medlemsstater. Finlands nuvarande partnerskapsbaserade samarbete har varit intensivt och djupt. Partnerskapssamarbetet har emellertid inte inbegripit några säkerhetsgarantier eller skyldigheter i enlighet med nordatlantiska fördraget. Som partner har Finland inte deltagit i beslutsfattandet inom Nato.

Finland och Sverige ansökte om medlemskap i Nato den 17 maj 2022. Medlemskapssamtalen fördes den 4 juli 2022, och anslutningsprotokollen undertecknades den 5 juli 2022.

1.3 Nordatlantiska fördraget

Natos svar på säkerhetshot och utmaningar grundar sig på den helhet som utgörs av artiklarna 3, 4 och 5 i nordatlantiska fördraget. Natos medlemsstater ska enligt artikel 3 var för sig och tillsammans upprätthålla och utveckla sin individuella och kollektiva förmåga att stå emot väpnade angrepp. Natos gemensamma försvarsplaneringsprocess och skapandet av resiliens, det vill säga kristållighet, baserar sig på artikel 3. Varje medlemsstat i Nato kan enligt artikel 4 begära samråd närhelst den anser att dess territoriella integritet, politiska oberoende eller säkerhet hotas. Artikel 5 gäller det kollektiva försvaret.

1.3.1 Artikel 5 i nordatlantiska fördraget

Natos medlemsstater har i enlighet med artikel 5 i nordatlantiska fördraget förbundit sig till ett kollektivt försvar, där ett väpnat angrepp mot en eller flera medlemsstater betraktas som ett angrepp mot dem alla.

I artikel 5 i nordatlantiska fördraget föreskrivs följande:

”Parterna är ense om att ett väpnat angrepp mot en eller flera av dem i Europa eller Nordamerika ska betraktas som ett angrepp mot dem alla, och följaktligen enas parterna om att varje part, under utövande av den rätt till individuellt eller kollektivt självförsvar som erkänns i artikel 51 i Förenta nationernas stadga, i händelse av ett sådant väpnat angrepp ska bistå den eller de angripna parterna genom att individuellt och i samförstånd med de övriga parterna utan dröjsmål vidta de åtgärder som den anser nödvändiga, inklusive bruk av vapenmakt, för att återställa och upprätthålla säkerheten i det nordatlantiska området.

Alla sådana väpnade angrepp och alla de åtgärder som vidtas med anledning av dem ska omedelbart inberättas till Förenta nationernas säkerhetsråd. Sådana åtgärder ska avslutas när säkerhetsrådet har vidtagit nödvändiga åtgärder för att återställa och upprätthålla internationell fred och säkerhet.”

Nordatlantiska fördraget förpliktar Natos medlemsstater att samarbeta och lämna varandra ömsesidigt bistånd i situationer där en eller flera medlemsstater utsätts för ett väpnat angrepp. Varje medlemsstat förbinder sig till att bistå den angripna staten genom att individuellt och i samförstånd med de övriga medlemsstaterna utan dröjsmål vidta de åtgärder som den anser nödvändiga, inklusive bruk av vapenmakt. Dessa åtgärder kan utöver militära medel omfatta också politiska påtryckningar för att få den hotande staten att ändra sin politik. Varje medlemsstat beslutar självständigt och i enlighet med sina nationella beslutsprocesser om arten och omfattningen av det bistånd den lämnar. Aktiveringen av artikeln grundar sig i alla lägen alltid på Nordatlantiska rådets bedömning av situationen och på konsensus mellan medlemsstaterna.

Den säkerhetspolitiska omgivningen förändrades efter kalla krigets slut, då investeringarna i det kollektiva försvaret minskade och styrkorna krympte avsevärt. Tyngdpunkten i Natos operativa verksamhet förflyttades i och med krishanteringsinsatserna på Balkan till andra uppgifter än det

kollektiva försvar som föreskrivs i artikel 5 i nordatlantiska fördraget. Efter den olagliga annekteringen av Krim 2014 har fokus i Natos verksamhet igen flyttats till det kollektiva försvaret, men också krishantering och nya uppgifter förknippade med bredare säkerhetsrisker är centrala i organisationens verksamhet. Säkerhetsgarantier och solidaritet medlemsstaterna emellan utgör ändå fortsättningsvis kärnan i Natos verksamhet. Inga andra västerländska internationella organisationer har några sådana motsvarande planerings- eller verkställighetsmekanismer som i praktiken möjliggör ett kollektivt försvar på motsvarande sätt som inom Nato.

Det kollektiva försvaret enligt artikel 5 i nordatlantiska fördraget har hittills aktiverats en enda gång, nämligen efter terrorattackerna mot Förenta staterna den 11 september 2001.

Artikel 5, som gäller Natos kollektiva försvar, har beröringspunkter med klausulen om ömsesidigt stöd och bistånd i artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen, i och med att de båda artiklarna gäller bistånd från andra parter i situationer där en part i respektive fördrag utsätts för ett väpnat angrepp. Det finns också vissa skillnader mellan artiklarna. Artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen föreskriver, till skillnad från artikel 5 i nordatlantiska fördraget, inte uttryckligen att det bistånd som lämnas med stöd av artikeln kan omfatta bruk av vapenmakt. Det är ändå tydligt att artikelns formulering om alla till buds stående medel omfattar också bruk av vapenmakt. Klausulen om ömsesidigt stöd och bistånd innehåller också en bestämmelse enligt vilken den inte ska påverka den särskilda karaktären hos vissa medlemsstaters säkerhets- och försvarspolitik. I artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen understryks det dessutom att Nato för de EU-stater som är medlemmar i alliansen också i fortsättningen ska utgöra grunden för deras kollektiva försvar och vara den instans som genomför det.

1.4 Avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal

Avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal (Ottawaavtalet) undertecknades i Ottawa den 20 september 1951. Som rubriken anger tillämpas avtalet på Natos nationella representanter och internationella personal. Avtalet är enligt artikel II uttryckligen inte tillämpligt på militära högkvarter som inrättats i enlighet med nordatlantiska fördraget och, om inte rådet beslutar något annat, inte heller på andra militära organ. Avtalet innehåller även bestämmelser om Natos status som juridisk person. Alla medlemsstater i Nato är parter i avtalet, utom Nordmakedonien, som har undertecknat avtalet den 2 juni 2022, men ännu inte anslutit sig till det.

1.5 Beredning

1.5.1 Beredningen av Finlands anslutning och anslutningssamtalen

Rysslands invasion av Ukraina den 24 februari 2022 innebar en grundläggande förändring i Finlands och Europas omvärld och säkerhetspolitiska omgivning. Den förändrade säkerhetspolitiska omgivningen krävde en säkerhetspolitisk omvärdering, som inleddes vid republikens presidents och statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskotts möte den 27 februari 2022. Republikens president och statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskott diskuterade vid sitt möte den 12 april 2022 en redogörelse om förändringarna i den säkerhetspolitiska miljön. Statsrådet lämnade redogörelsen om förändringarna i den säkerhetspolitiska miljön till riksdagen den 13 april 2022 (SRR 1/2022 rd). I redogörelsen granskas den förändring i vår utrikes- och säkerhetspolitiska omvärld som det ryska angreppet har orsakat och hur detta påverkar Finland. Där granskas det förändrade säkerhetslägets konsekvenser samt Finlands övergripande beredskap med tanke på ekonomin, resiliensen, försörjningsberedskapen, den inre säkerheten, cybersäkerheten, hybridpåverkan och den kritiska infrastrukturen enligt modellen för övergripande säkerhet.

Efter redogörelsen behandlade republikens president och statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskott vid sitt möte den 15 maj 2022 en redogörelse om Finlands anslutning till Nordatlantiska fördragsorganisationen. Statsrådet lämnade redogörelsen (SRR 3/2022 rd) till riksdagen samma dag. Den redogörelsen beskriver grunderna för Finlands medlemskap i Nato. I redogörelsen föreslog statsrådet att republikens president, i enlighet med 93 § 1 mom. i grundlagen, beslutar att Finland ansöker om medlemskap i Nato efter att riksdagen har hörts. I sin skrivelse godkände riksdagen i enlighet med utrikesutskottets betänkande med anledning av redogörelserna SRR 1/2022 rd och SRR 3/2022 rd ett ställningstagande, enligt vilket riksdagen omfattar statsrådets ståndpunkt att Finland ansöker om medlemskap i Nato (RSk 23/2022 rd, UtUB 5/2022 rd). Dessutom förutsatte riksdagen att den får aktuell information om hur behandlingen av medlemskapsansökan framskrider.

Republikens president beslutade den 17 maj 2022 på framställning av statsrådet att Finland meddelar Nordatlantiska fördragsorganisationen (Nato) att Finland är intresserat av att föra samtal om att ansluta sig till Nato. Samtidigt utnämnde republikens president Finlands delegation för anslutningssamtalen. Finland anmälde sitt intresse till Natos generalsekreterare genom ett brev, undertecknat av utrikesministern, som överlämnades till Natos generalsekreterare i Bryssel den 18 maj 2022. Natomedlemsstaternas stats- och regeringschefer bjöd in Finland till anslutningssamtal den 29 juni 2022 i samband med toppmötet i Madrid. Anslutningssamtalen mellan Finland och Nato fördes vid Natos högkvarter i Bryssel den 4 juli 2022. Sveriges samtal med Nato fördes på eftermiddagen samma dag. Den finländska delegation som deltog i samtalen leddes av utrikesminister Pekka Haavisto, och försvarsminister Antti Kaikkonen var vice ordförande för delegationen. Finlands delegation bestod av företrädare för utrikesministeriet, försvarsministeriet, Finlands representation vid Nato, Försvarsmaktens huvudstab och Ålands landskapsregering. Natos tjänstemannadelegation leddes av biträdande generalsekreteraren för politiska och säkerhetspolitiska frågor.

Anslutningssamtalen fördes om fem delområden: 1) politiska frågor och politiken för bekämpning av terrorism, 2) försvarsfrågor och militära frågor, 3) resursfrågor, 4) informationssäkerhetsfrågor och 5) juridiska frågor.

Vid samtalen bekräftade Finland sitt åtagande när det gäller innehållet i nordatlantiska fördraget utifrån frågor ställda av sekretariatet. Vid samtalen bekräftade Finland punkt för punkt att landet är berett att till fullo uppfylla de förpliktelser som medlemskapet medför och att landet är redo att godkänna Natos principer. Vidare konstaterade Finland att dess nationella lagstiftning inte utgör ett hinder för Finlands anslutning till Nordatlantiska fördragsorganisationen, men att den nationella lagstiftningen vid behov kan preciseras genom separata regeringspropositioner efter att anslutningsfördraget godkänts och satts i kraft. Vid anslutningssamtalen bekräftade Finland även att ingen av Finlands gällande internationella överenskommelser hindrar Finland från att ansluta sig till Nato eller står i strid med förpliktelserna enligt nordatlantiska fördraget (se närmare avsnitt 9.1 om motiveringen till artikel 8 i nordatlantiska fördraget).

Statsrådet lämnade riksdagen en USP-utredning över samtalen (USP 17/2022 rd).

Efter anslutningssamtalen beslutade republikens president den 4 juli 2022 enligt statsrådets förslag till avgörande att Finland lämnar Nordatlantiska fördragsorganisationen en avsiktsförklaring (Letter of Intent) om anslutning till nordatlantiska fördraget. Avsiktsförklaringen undertecknades av utrikesminister Haavisto. Den lämnades till Nato den 5 juli 2022. Parterna i nordatlantiska fördraget undertecknade Finlands anslutningsprotokoll vid Natos högkvarter den 5 juli 2022. Sveriges process framskred i samma takt. I och med undertecknandet av anslutningsprotokollen fick Finland och Sverige observatörsstatus (Invitee) i Nato. I och med sin observatörsstatus får Finland delta i Natos arbete och möten, men inte i beslutsfattandet. Observatörsstatusen medför inte heller rätt att delta i mötena vid arbetsgruppen för kärnvapenplanering, i

de ständiga representanternas möten i forum utanför Nato, i de militära representanternas informella möten eller i möten där de allierade behandlar frågor kring utvidgningen av Nato. Finland och Nato har inlett beredningen av Finlands anslutning till Natos försvarsplaneringsprocess.

Under anslutningsprocessen hörde utrikesministeriet Ålands landskapsregering. En företrädare för Ålands landskapsregering deltog i anslutningssamtalen i egenskap av sakkunnig som en del av Finlands delegation. Efter anslutningssamtalen lämnade utrikesministeriet den 7 juli 2022 en cirkulärnot om undertecknandet av Finlands anslutningsprotokoll till ambassaderna i Helsingfors för parterna i konventionen angående Ålandsöarnas icke-befästande och neutralisering (FördrS 1/1922) och det med Ryssland 1940 ingångna fördraget angående Ålandsöarna (FördrS 24/1940) (Danmark, Estland, Frankrike, Förenade kungariket, Island, Italien, Lettland, Polen, Ryssland, Sverige, Tyskland). I noten konstaterades det att Finlands anslutning till Nordatlantiska fördragsorganisationen inte står i strid med de internationella förpliktelser som är bindande för Finland i fråga om Ålands demilitarisering och neutralisering.

1.5.2 Beredningen av regeringens proposition

Statsrådet tillsatte den 15 september 2022 en koordineringsgrupp med underlydande expertgrupper för beredningen av en regeringsproposition om Finlands anslutning till Nordatlantiska fördragsorganisationen. Koordineringsgruppen skulle samordna beredningen av regeringens proposition om anslutningen. De två expertgrupper som inrättats under koordineringsgruppen beredde centrala juridiska frågor och resursfrågor för propositionen. Koordineringsgruppen svarade för samordningen av expertgruppernas arbete. Expertgruppen för juridiska frågor svarade vid sidan av juridiska frågor även för den tekniska beredningen av propositionen. Expertgruppen för resursfrågor svarade för ekonomiska frågor, personalresurser och operativ informations-säkerhet.

Koordineringsgruppen bestod av företrädare för republikens presidents kansli, statsrådets kansli, utrikesministeriet, inrikesministeriet, försvarsministeriet och finansministeriet. Koordineringsgruppen sammanträdde sammanlagt 4 gånger.

Expertgruppen för juridiska frågor bestod av företrädare för republikens presidents kansli, statsrådets kansli, utrikesministeriet, justitieministeriet, inrikesministeriet och försvarsministeriet. Expertgruppen sammanträdde sammanlagt 9 gånger. Expertgruppen hörde som sakkunniga justitiekansler Tuomas Pöysti, emeritusprofessor vid juridiska fakulteten vid Helsingfors universitet Mikael Hidén, professor vid juridiska fakulteten vid Åbo universitet Janne Salminen samt professor i statsförfattningsrätt vid juridiska fakulteten vid Åbo universitet Veli-Pekka Viljanen.

Expertgruppen för resursfrågor bestod av företrädare för republikens presidents kansli, statsrådets kansli, utrikesministeriet, inrikesministeriet, försvarsministeriet, finansministeriet, kommunikationsministeriet och Transport- och kommunikationsverket. Expertgruppen sammanträdde sammanlagt 5 gånger.

Koordineringsgruppen färdigställde sitt betänkande i form av en regeringsproposition den 28 oktober 2022.

Utlåtanden om utkastet till proposition inhämtades av bland annat ministerierna, andra myndigheter samt organisationer, sammanlagt 43 instanser, mellan den 3 och 23 november 2022 i tjänsten utlåtande.fi. Utlåtandena och ett sammandrag av utlåtandena finns på statsrådets projektsida under numret UM010:00/2022. Innehållet i utlåtandena behandlas i avsnitt 8. Propositionen har färdigställts som tjänsteuppdrag vid utrikesministeriet.

2 Natos verksamhet

Natos svar på säkerhetshot och utmaningar grundar sig på den helhet som utgörs av artiklarna 3, 4 och 5 i nordatlantiska fördraget. I enlighet med artikel 5 i nordatlantiska fördraget har Natos medlemsstater förbundit sig till ett kollektivt försvar där ett väpnat angrepp mot en medlemsstat betraktas som ett angrepp mot dem alla.

I det nyaste strategiska konceptet, det vill säga 2022 års koncept, fastställs avskräckning och försvar, krisförebyggande och krishantering samt säkerhetssamarbete som Natos huvuduppgifter. I upprätthållandet och utvecklingen av avskräckning och försvar ingår centrala försvarspolitiska och militära processer och funktioner, det vill säga en försvarsplaneringsprocess, operativ planering, uppgifter inom Natos kollektiva försvar i fredstid samt Natos snabbinsatsstyrkor. Samma mekanismer möjliggör också genomförandet av andra huvuduppgifter, till exempel krishanteringsinsatser.

Enligt det strategiska konceptet är Ryssland och internationell terrorism de största hoten mot Nato. Den centrala betydelsen av samhällenas resiliens samt kopplingen mellan resiliensen och alla tre huvuduppgifter lyfts fram i det strategiska konceptet. Medlemsstaterna har nationellt ansvar för den inre säkerheten, inklusive för bekämpningen av terrorism och för resiliensen. Som en del av det internationella samfundet har Nato en roll när det gäller att bekämpa terrorismen och att stödja medlemsstaternas stärkande av resiliensen.

2.1 Natos uppgifter och strategiska koncept

Natos viktigaste uppgift är att garantera sina medlemsstaters säkerhet med politiska och militära medel. I enlighet med artikel 5 i nordatlantiska fördraget har Natos medlemsstater förbundit sig att bistå en angripen medlemsstat genom att individuellt och i samförstånd med de övriga parterna utan dröjsmål vidta de åtgärder som de anser nödvändiga, inklusive bruk av vapenmakt.

Grunden för Natos kollektiva försvar är å ena sidan ett starkt politiskt åtagande och solidaritet mellan medlemsstaterna och å andra sidan konkreta mekanismer för genomförande av det kollektiva försvaret. Natos förmåga att genomföra det kollektiva försvaret grundar sig på en integrerad militär kommandostruktur, en gemensam försvarsplaneringsprocess, operativa planer och gemensamma övningar.

I Nato är det kollektiva försvaret och avskräckningen nära kopplade till varandra. Huvudsyftet med Natos existens har alltid varit att förebygga krig och militära kriser, det vill säga att skapa en kraftfull avskräckning (deterrence). Syftet är att höja tröskeln för angrepp mot Natoområdet så hög som möjligt. Natos övergripande avskräckning består av följande tre delområden: konventionella styrkor, robotförsvar och kärnvapen, vilka kompletteras av rymd- och cyberförmågor. Om en av Natos medlemsstater utsätts för eller hotas med militärt våld, är Nato beredd att försvara sina medlemsstater.

Kärnvapen är vid sidan av förmågorna hos de traditionella vapnen och robotförsvaret en central del av Natos förmåga att avskräcka. Nato har förbundit sig till vapenkontroll, nedrustning och förhindrande av spridning av vapen, men så länge det finns kärnvapen förblir Nato en kärnvapenallians. Natos politik och mål är förenliga med fördraget om förhindrande av spridning av kärnvapen (FördrS 10 och 11/1970) och skyldigheterna enligt det. Samtliga medlemsstater i Nato är parter i fördraget om förhindrande av spridning av kärnvapen.

Nato har klarat av att förnya sig på ett flexibelt sätt när säkerhetsmiljön förändras samtidigt som det kollektiva försvaret har bevarats som en huvuduppgift. Efter det kalla kriget utökades i 1999 års strategiska koncept Natos uppgifter med krishantering samt ett omfattande samarbete med länderna i det euroatlantiska området och med andra partner. Efter terrorattackerna i New York

och Washington i september 2001 började Nato också fästa större uppmärksamhet vid omfattande säkerhetsshot, inklusive bekämpning av terrorism.

Betydelsen av det kollektiva försvaret och avskräckningen som Natos huvuduppgift har framhävts när säkerhetsmiljön försämrats från och med 2014.

Bekämpningen av terrorism och samhällets resiliens genomsyrar alla tre huvuduppgifter och hoten. I enlighet med den 360-gradersansats som ingår i 2022 års strategiska koncept omfattar de alliansens hela område och hoten från alla väderstreck.

Natos underrättelseverksamhet stöder alliansens beslutsfattande och verksamhet på alla nivåer från politiskt beslutsfattande till praktiskt genomförande av insatserna. I sina underrättelsebedömningar använder Nato medlemsstaternas underrättelseinformation.

Näst efter nordatlantiska fördraget är det strategiska konceptet, som har godkänts med cirka ett årtiondes mellanrum (1991, 1999, 2010, 2022), Natos viktigaste styrande dokument. Det strategiska konceptet är ett politiskt åtagande, som godkänns genom beslut med konsensus på stats- och regeringschefsnivå vid Natos toppmöte. Det senaste strategiska konceptet godkändes vid toppmötet i Madrid i juni 2022. Konceptet innehåller Natos syn på organisationen som garant för det kollektiva försvaret, en beskrivning av Natos värderingar samt en bedömning av den strategiska miljön. I konceptet beskrivs också utsikterna för organisationens framtida politiska och militära utveckling samt fastställs Natos viktigaste prioriteringar på toppnivå.

I det nyaste strategiska konceptet fastställs följande som Natos huvuduppgifter:

- 1) avskräckning och försvar,
- 2) krisförebyggande och krishantering, samt
- 3) säkerhetssamarbete.

Natos huvuduppgifter har på rubriknivå i stor utsträckning förblivit desamma som i det föregående strategiska konceptet från 2010. I praktiken har det kollektiva försvarets betydelse som prioritering framhävts jämfört med det föregående strategiska konceptet. Och denna utveckling stärks ytterligare av det omfattande olagliga anfallskrig som Ryssland inledde mot Ukraina i februari 2022.

I det strategiska konceptet konstateras att ett eventuellt angrepp mot allierades suveränitet och territoriella integritet inte kan uteslutas. Enligt det strategiska konceptet är Ryssland och internationell terrorism de största hoten mot Nato. Ryssland beskrivs som det mest betydande och direkta hotet mot de allierades säkerhet samt mot fred och stabilitet i det euroatlantiska området. Terrorism i alla dess uttrycksformer konstateras vara det direktaste asymmetriska hotet mot medborgarnas säkerhet i medlemsstaterna och ett hot mot den internationella stabiliteten och välfärden. Kina konstateras utmana de allierades intressen, säkerhet och värderingar.

I det strategiska konceptet framhävs också betydelsen av samarbete mellan Nato och EU. Nato och EU anses komplettera varandra när det gäller att upprätthålla internationell fred och stabilitet. Samarbetet har intensifierats till följd av läget i Ukraina.

2.2 Centrala försvarspolitiska och militära processer och funktioner

Den viktigaste av Natos tre huvuduppgifter är avskräckning och försvar. Natos försvarsplaneringsprocess, den operativa planeringen, uppgifter inom Natos kollektiva försvar i fredstid och Natos snabbinsatsstyrka är centrala försvarspolitiska och militära processer och funktioner i

upprätthållandet, utvecklingen och genomförandet av avskräckning och försvar. Dessa processer och funktioner möjliggör också genomförandet av andra huvuduppgifter, till exempel krishanteringsinsatser.

2.2.1 Natos försvarsplaneringsprocess

Natos försvarsplaneringsprocess (NATO Defence Planning Process, NDPP) är ständigt pågående kärnverksamhet i Nato. Försvarsplaneringsprocessen grundar sig på skyldigheten i enlighet med artikel 3 i nordatlantiska fördraget att tillsammans och var för sig utveckla förmågorna att stå emot ett väpnat angrepp. I Nato avses med försvarsplaneringsprocess utveckling av medlemsstaternas och Natos gemensamma förmågor, och processen ska inte blandas ihop med planeringen av de faktiska insatserna eller områdesförsvaret.

Huvudsyftet med Natos försvarsplaneringsprocess är att säkerställa att Nato i sin helhet har de trupper och de förmågor som behövs för att utföra Natos uppgifter. Försvarsplaneringsprocessen genomförs som ett samarbete mellan Natos militära myndigheter, Natos internationella militära stab och medlemsstaterna. Genom planeringen får Natos militära ledning en helhetsbild av den militära kraft som står till förfogande samt av hur de trupper och de förmågor som ingår i den kan användas, upprätthållas och ha beredskap för olika uppdrag. I en idealisk situation kan Nato utifrån den trupp- och resurspool som försvarsplaneringsprocessen producerar snabbt samla ihop och skräddarsy förmågor att uppfylla varierande operativa krav.

Den politiska styrningen (Political Guidance) av Natos försvarsplaneringsprocess fastställs utifrån Natos strategiska koncept med fyra års mellanrum. Den politiska styrningen fastställer ambitionsnivån (Level of Ambition, LoA) för de insatser som Nato ska klara av att sköta (antal, omfattning och karaktär).

Natos försvarsplaneringsprocess styrs av principerna att fördela bördan och ansvaret mellan medlemsstaterna jämnt och att lägga en skälig utmaning på varje medlemsstat. Medlemsstaterna förväntas att med hänsyn till sina resurser på ett skäligt sätt satsa på Natos gemensamma behov.

I försvarsplaneringsprocessen anmäler medlemsstaterna sina trupper till Natos olika truppkategorier. Om en del av dessa trupper överläts till en Natoinnsats i enlighet med separata operativa planer, fattas ett separat beslut om detta nationellt.

För en del av de trupper och de förmågor som medlemsstaterna har anmält i försvarsplaneringsprocessen uppställs det prestationsmål. I samband med försvarsplaneringsprocessen kan det också med hänsyn till en jämlik fördelning av bördan och en skälig kravnivå föreslås nya prestationsmål för medlemsstaterna. För varje medlemsstat ska det utarbetas landspecifika mål, som också omfattar prioriterade prestationsmål och tidsplaner för uppnåendet av dem. I försvarsplaneringsprocessen söks också eventuella multinationella och gemensamma lösningar på särskilt utveckling av mer krävande förmågor och på resursbrist med hög risk. Uppmärksamhet fästs också vid överutbud på förmågor, varvid utvecklingen av förmågorna styrs till alternativa objekt.

Godkännandet av prestationsmålen är det enda undantaget från Natos medlemsstaters beslutsfattande genom konsensus. För godkännande av prestationsmålen räcker 30–1 (efter Finlands och Sveriges anslutning 32–1) medlemsstaters stöd. En medlemsstat kan inte ensam hindra godkännandet av sina egna prestationsmål eller sin egen landspecifika bedömning. Prestationsmålen genomförs och anvisas resurser nationellt. Varje medlemsstat behåller sålunda sin nationella beslutanderätt i förfarandet, och prestationsmålen i försvarsplaneringsprocessen är inte juridiskt bindande.

Medlemsstaternas satsningar på det kollektiva försvaret mäts ofta med olika instrument i försvarsplaneringsprocessen. Vid sidan av försvarsplaneringsprocessen behandlas också frågor som gäller resiliens. Resiliensen bildar en helhet i uppföljningen av försvarsplaneringen. Målen för resiliensen är dock frivilliga för medlemsstaterna.

I anslutningsdiskussionerna förband sig Finland att som Natomedlem delta i den gemensamma försvarsplaneringsprocessen. Som ett led i försvarsplaneringsprocessen utarbetas för Finland ett eget paket av prestationsmål och det görs en landspecifik bedömning av Finland. När det gäller tidsplanerna för och innehållet i den nationella planeringen samordnar Finland den med Natos försvarsplaneringsprocess.

Finlands och Sveriges integration i Natos försvarsplaneringsprocess började redan när de fick observatörsstatus (Invitee). På motsvarande sätt har man gått till väga också i fråga om tidigare nya länder (jämför Montenegro och Nordmakedonien).

2.2.2 Operativ planering

Med operativ planering avses planering av och beredskap för användning av förmågor. Efter 2014 har Nato effektiviserat sin operativa planering. Det har utarbetats beredskapsplaner (Graduated Response Plan, GRP) för de östliga medlemsstaterna. År 2017 införde Nato en förstärkt framskjuten närvaro (Enhanced Forward Presence, eFP) i de baltiska länderna och Polen. Dessutom har det i åtta medlemsstater (Bulgarien, Estland, Lettland, Litauen, Polen, Rumänien, Slovakien och Ungern) inrättats stödenheter (NATO Force Integration Unit, NFIU), som fokuserar på mottagande av bistånd. Genom dessa åtgärder stärker Nato sin förmåga att genomföra arrangemang för det kollektiva försvaret i dessa länder, om det behövs.

Efter att Ryssland angrep Ukraina har Nato första gången i sin historia aktiverat alla sina beredskapsplaner. Nato har stärkt sin närvaro i de östra medlemsstaterna. Nya stridsgrupper har inrättats i Bulgarien, Rumänien, Slovakien och Ungern.

När Finland har blivit medlem i Nato deltar Finland i Natos operativa planering och Finlands territorium kommer att beaktas i den. Natos militära myndigheter ansvarar för Natos operativa planering i samarbete med företrädare för medlemsstaternas väpnade styrkor. Nordatlantiska rådet godkänner de operativa planerna på strategisk nivå.

För närvarande förnyar och stärker Nato sin operativa planering. Som medlem i Nato kommer Finland att delta i detta arbete.

2.2.3 Uppgifter i Natos kollektiva försvar i fredstid

Exempel på uppgifter i Natos kollektiva försvar i fredstid är de så kallade Air Policing-uppgifterna i anslutning till den bevakning och det trygghet som alliansen sköter gemensamt, Natos stående flottstyrkors verksamhet samt militär närvaro i de östra medlemsstaterna, till exempel den förstärkta framskjutna närvaron. Genom att upprätthålla dessa funktioner i fredstid visar Nato beredskap och försvarsförmåga. Dessa uppgifter har en central roll också när det gäller att stärka Natos sammanhållning och solidaritet, och nästan alla medlemsstater deltar på något sätt i dem.

Som medlem i Nato deltar Finland utifrån separata nationella riktlinjer och i enlighet med Natos övergripande behov i vissa uppgifter i det kollektiva försvaret i fredstid och stärker dess försvarsförmåga.

2.2.3.1 Bevakning och tryggnad av Natos luftrum

Bevakningen och tryggnaden av Natoområdets luftrum pågår hela tiden. Verksamheten är en del av den helhet som utgörs av Natos integrerade luft- och robotförsvar (Integrated Air and Missile Defence, IAMD).

Natos gemensamma system för luft- och robotförsvar är en kombination av medlemsstaternas nationella förmågor och Natos gemensamma förmågor. Till luft- och robotförsvaret hör luftbevakning, luftvärn, bekämpning av ballistiska robotar och kryssningsrobotar, bekämpning av indirekt eldgivning samt bekämpning av obemannade luftfartyg. Under normala förhållanden har Nato en gemensam luftbevakning (Air Policing) och bekämpning av ballistiska robotar (Ballistic Missile Defence, BMD). Det finns beredskap att vidta övriga ovannämnda bevaknings- och bekämpningsåtgärder i en krissituation.

Högsta befälhavaren för Natos styrkor i Europa (Supreme Allied Commander Europe, SACEUR) ansvarar för Air Policing-insatserna, och de leds av Natos flygvapenstab AIRCOM. Air Policing-uppgiften leds från Natos luftoperationscenter (Combined Air Operations Centre/CAOC), som ligger i Uedem i Tyskland och Torrejón i Spanien. Befälhavaren för Natos luftoperationscenter bestämmer identifieringsuppgiften för flygplanen.

Nato har uppgifter inom luftbevakningen i de medlemsstater som inte har egen förmåga till det, det vill säga i de baltiska länderna samt på västra Balkan (Albanien, Montenegro, Nordmakedonien och Slovenien). Baltic Air Policing-uppgiften genomförs i rotationsperioder på fyra månader. Ett flertal medlemsstater, inklusive sydliga medlemsstater, deltar i dem. Till exempel från och med augusti 2022 har Italien, Tyskland och Ungern ansvarat för Air Policing-insatsen i Baltikum. På västra Balkan sköts Air Policing-uppgiften av regionens övriga Natoländer (Grekland, Italien och Ungern). År 2015 kom Beneluxländerna överens om att flygvapnet i Belgien och Nederländerna ska sköta Air Policing-uppgiften på alla tre länders territorium. I Island genomför Nato Air Policing-verksamhet sporadiskt.

I och med den försämrade säkerhetsmiljön har Nato effektiviserat luftbevakningen på den östra flanken.

Även som medlem i Nato ansvarar Finland för bevakningen och tryggnaden av Finlands luftrum. Som Natomedlem är det också möjligt att Finland med sina flygplan deltar i bevakningen och tryggnaden av Natos luftrum på ett sätt som överenskomms separat i någon av Natos Air Policing-insatser. Ett väsentligt krav vid anslutningen till Natos gemensamma luft- och robotförsvar är att alla förmågor som Finlands luft- och robotförsvar har vid behov kan integreras i det gemensamma systemet. Som Natomedlem deltar Finland också i planeringen och utvecklingen av Natos gemensamma system för luft- och robotförsvar.

2.2.3.2 Natos stående flottstyrka

De stående flottstyrkorna leds av Natos marinstab (Allied Maritime Command, MARCOM) och står till dess förfogande för alla Natouppdrag från övningar till insatser i enlighet med Nordatlantiska rådets beslut. De stående flottstyrkorna utgör en del av sjöstridskrafterna i Natos snabbinsatsstyrkor (NATO Response Force, NRF).

Nato har följande fyra stående flottstyrkor: fartygsstyrkorna SNMG1 och SNMG2 (the Standing NATO Maritime Groups) samt de marina minröjningsstyrkorna SNMCMG1 och SNMCMG2 (the Standing NATO Mine Countermeasures Groups). Fartygsstyrkorna är multinationella, integrerade marina styrkor i omedelbar beredskap. Genom dem kan man visa Natos närvaro, erbjuda marina förmågor för Natos olika insatser och uppgifter, öva Natos tillvägagångssätt och taktiker, utveckla deltagarländernas förmågor och samarbetsförmåga samt avlägga flottbesök i medlems- och partnerländer.

En fartygsstyrka består i allmänhet av 4–6 fartyg. Ledningsansvaret varar ett år, medan en Natomedlemsstats eget fartyg som anvisats till någon av Natos fartygsstyrkor vanligen ingår i den högst sex månader. Verksamhetsområdet för SNMG1 är inte avgränsat på förhand, utan SNMG1 står till förfogande inom hela ansvarsområdet för SACEUR. De stående flottstyrkornas verksamhet är dock planerad på förhand.

Finland har sedan 1998 övat tillsammans med Natos stående flottstyrkor. De viktigaste övningarna har varit BALTOPS och NORTHERN COASTS. Marinens personal har vid övningarna varit förbindelseofficerare och stabsofficerare på fartyg i Natos SNMCMG1.

2.2.3.3 Förstärkt framskjuten närvaro

I de baltiska länderna och Polen har Nato i respektive land rotationsbaserat men i praktiken varaktigt en stridsgrupp på cirka tusen soldater. Vid toppmötet i Warszawa 2016 fattades det beslut om förstärkt framskjuten närvaro (Enhanced Forward Presence, eFP), och trupperna inledde sin verksamhet sommaren 2017. Trupperna inom den förstärka framskjutna närvaron i till exempel Estland har stärkts efter att Ryssland inledde sitt anfallskrig. Nato har också inrättat motsvarande stridsgrupper i fyra nya länder, det vill säga i Bulgarien, Rumänien, Ungern och Slovakien.

Trupperna inom den förstärka framskjutna närvaron fungerar ramnationbaserat, det vill säga de leds av en av Natos medlemsstater. I Estland är Storbritannien, i Lettland Kanada, i Litauen Tyskland och i Polen Förenta staterna ramnationer (Framework Nation). Nästan alla medlemsstater deltar i stridsgrupperna inom den förstärka framskjutna närvaron.

Trupperna inom den förstärka framskjutna närvaron är avskräckningstrupper. De är i ständig stridsberedskap, men deras viktigaste uppgift är att höja den förebyggande tröskeln. Med trupperna vill man ge motståndaren ett klart budskap om att länderna i frontlinjen inte är ensamma. Ett angrepp på dem skulle leda till ett gemensamt svar från hela Nato. I en krissituation skulle trupperna inom den förstärka framskjutna närvaron och de nationella styrkorna stå för den första insatsen, men de skulle få förstärkning av Natos snabbinsatsstyrka och andra styrkor.

I och med de riktlinjer som fastställdes vid toppmötet i Madrid utvecklas stridsgrupperna inom den förstärka framskjutna närvaron från avskräckningstrupper till trupper inom det framskjutna försvaret (forward defence). Avsikten är att öka truppstyrkan till en nivå som motsvarar en brigad. Beredskapslagren ökas och i länderna skapas det ledningselement på divisionsnivå. En del av de extra trupperna stationeras varaktigt i värdländerna och en del av dem är i sina hemländer och inriktade på operativa planer för försvar av dessa länder.

Ett deltagande förutsätter diskussioner mellan Finland och ramstaterna samt också diskussioner med värdstaten och deltagarländerna.

2.2.4 Natos snabbinsatsstyrkor

Som ett led i stärkandet av avskräckning och försvar förnyade Nato också konceptet för snabbinsatsstyrkorna efter 2014. I enlighet med det av följande tre olika helheter består Natos snabbinsatsstyrkors beredskapsperioder med utgångspunkt i beredskapskraven: VJTF (Very High Readiness Joint Task Force), IFG (Initial Follow-on Forces Group) och FFG (Follow-on Forces Group). Den totala styrkan hos den förnyade snabbinsatsstyrkan är cirka 40 000. Högsta befälhavaren för Natos styrkor i Europa (SACEUR) ansvarar för snabbinsatsstyrkorna. Det operativa ledningsansvaret roterar årligen mellan Joint Force Command Brunssum och Joint Force Command Neapel.

I förnyelsen av snabbinsatsstyrkan framhövdes särskilt bildandet av VJTF-styrkor, deras utbildning och övningar samt snabba reaktionsförmåga. VJTF är en multinationell brigad (styrkan är

cirka 8 500), vars ledarstat årligen byts ut i enlighet med en rotationsplan. År 2022 är Frankrike ledarstat och år 2023 Tyskland. Ledarstaterna för VJTF-styrkorna bildar den styrka som de be-
höver runtomkring sig och ansvarar i huvudsak också för dess utbildning och beredskap. Ledar-
staten har en stor roll när det gäller att bilda och ordna övningar för den styrka vars beredskaps-
period det vid respektive tidpunkt är.

Trots att Nato sedan 2014 har framhävt betydelsen av ett gemensamt försvar och en gemensam
beredskap, har Nato dock inte ändrat snabbinsatsstyrkans uppgifter. De är fortfarande omfat-
tande och inbegriper humanitära uppgifter samt uppgifter inom den militära krishanteringen,
inom skyddande av kritisk infrastruktur och inom det gemensamma försvaret.

Natos snabbinsatsstyrkor och särskilt deras spjutspetsstyrka (VJTF) används som Natos första
insats i Natos operativa planer, men de används också för andra uppgifter i enlighet med Nor-
datlantiska rådets beslut. Nordatlantiska rådet beslutar om Natos insatser inklusive använd-
ningen av snabbinsatsstyrkorna. Varje medlemsstat fattar i enlighet med det nationella besluts-
fattandet beslut om utsändande av sina trupper. Ett deltagande i den spets av Natos snabbinsats-
styrkor som är i hög beredskap förutsätter att det är möjligt att fatta snabba nationella beslut, till
exempel tack vare att behövliga förhandsarrangemang vidtagits.

Finland har deltagit i Natos snabbinsatsstyrkors beredskapsperioder sedan 2012. Deltagandet i
utbildning och övningar för Natos snabbinsatsstyrkor samt deras evalueringsverksamhet har va-
rit en viktig del av att utveckla Finlands försvarsförmåga och försvarsmaktens förmågor. De
trupper som Finland har anmält har varit en del av FFG-styrkorna, som kompletterar snabbin-
satsstyrkorna. Partnerländernas deltagande är alltid av kompletterande natur och Finlands trup-
per har inte ställts i hög beredskap på samma sätt som EU:s stridsgrupper. Det är sannolikt att
Finland som medlem i Nato också förväntas delta i snabbinsatsstyrkans spjutspetsstyrka (VJTF)
och i IFFG-styrkan samt i dessa styrkors utbildnings- och övningssamarbete.

Den pågående reformen av strukturen för Natos styrkor kommer också att påverka snabbinsats-
styrkorna. Som medlem i Nato kommer Finland att delta i detta arbete.

2.3 Krisförebyggande och krishantering

Krisförebyggande och krishantering är en av Natos tre huvuduppgifter. Den verksamheten om-
fattar all verksamhet som behövs för hantering av sådana kriser som påverkar Natos medlems-
stater. Natos krishanteringsinsatser och krisrespons kan hänföra sig till alliansens gemensamma
försvar (så kallade artikel 5-insatser), till annan militär verksamhet, såsom konfliktförebyg-
gande, fredsbevarande insatser eller fredsbyggande åtgärder (så kallade icke-artikel 5-insatser)
eller till bistånd vid epidemier eller naturkatastrofer, såsom översvämningar eller jordskalv. Be-
kämpning av terrorism är en viktig dimension när det gäller att förebygga och hantera kriser.
Till krisförebyggandet och krishanteringen hör också att fortgående öva dessa förmågor och
beslutsfattandet i anslutning till dem i Natos högkvarter, i den militära kommandostrukturen
och i huvudstäderna.

I Natos interna planering används ofta benämningen fredsfrämjande insatser (Peace Support
Operations, PSO) i fråga om krishanteringsuppdrag med stabiliseringssyfte. Liksom FN har inte
heller Nato någon officiell definition av krishanteringsuppdrag. Nato har sedan 1990-talet utfört
mer än tio olika militära krishanteringsuppdrag, allt från övervaknings- eller utbildningsuppdrag
till omfattande stabiliseringsinsatser och fredsframtvingande. Nato har haft militära krishante-
ringsinsatser i Bosnien och Hercegovina, Kosovo, Nordmakedonien och Afghanistan, på Me-
delhavet, utanför Afrikas horn, i Libyens luftrum, i Irak och som stöd för Afrikanska unionen.

På politisk nivå styrs Natos tillvägagångssätt vid krishanteringsinsatser av Natos strategiska
koncept. I Natos 2022 års strategiska koncept framhävs förutseende och förebyggande av kriser
och behandlas också de civila förmågorna samt samordning av civila och militära åtgärder och

civil och militär planering. Människornas säkerhet är i fokus i Natos tillvägagångssätt vid militär krishantering.

Besluten om att inleda Natos krishanteringsinsatser har fattats genom konsensus, varefter man i insatserna har kunnat stödja sig på Natos kommandostruktur. Besluten om den politiska styrningen av insatserna har fattats i Nordatlantiska rådet.

Efter avslutandet av insatsen i Afghanistan har Nato tre militära krishanteringsinsatser. Insatsen Sea Guardian är en marin allmän insats på Medelhavet och har till uppgift att öka situationsmedvetenheten, bekämpa terrorism och utveckla förmågorna. Syftet med Natos utbildningsinsats i Irak är att stärka säkerhets- och försvarssektorn i Irak genom utbildning och rådgivning samt att förebygga Islamiska statens och andra terroristgruppers verksamhet. Syftet med Natos insats Kosovo Force (KFOR) i Kosovo är att garantera att säkerheten bevaras i Kosovo. Insatsen ger samtidigt en värdefull lägesbild av terrorismsituationen i Kosovo och på Balkan.

Deltagandet i Natos militära krishantering har varit en viktig del av Finlands Natopartnerskapspolitik. Det kommer fortfarande att vara viktigt att delta i Natos krishantering när Finland blir medlem i Nato. För närvarande deltar Finland i Natos KFOR-insats i Kosovo och insatsen Nato Mission in Iraq (NMI) i Irak. Finland har tidigare deltagit i Natos insatser Isaf och Resolute Support i Afghanistan och i insatserna Ifor och SFOR i Bosnien och Hercegovina. Dessutom har de experter på civil krishantering som har sänts ut av Krishanteringscentret redan i över ett årtionde arbetat både vid Natos internationella militära stab och Natos högkvarter och i Natos krishanteringsinsatser.

2.4 Säkerhetssamarbete

I Natos strategiska 2022 års strategiska koncept fastställs säkerhetssamarbete som alliansens tredje huvuduppgift. I säkerhetssamarbetet ingår frågor som hänför sig till Natos utvidgning, partnerskapspolitiken samt alliansens roll i upprätthållandet av den internationella regelbaserade ordningen och i bekämpningen av klimatförändringarna.

Den öppna dörrens politik (Open Door Policy), som grundar sig på artikel 10 i nordatlantiska fördraget, garanterar att ett medlemskap i Nato är öppet för alla europeiska demokratier som delar alliansens värderingar och som är beredda att åta sig det ansvar som ett medlemskap medför och att med sin insats bidra till alliansens gemensamma säkerhet. Beslutet om godkännande av nya medlemmar fattas av medlemsstaterna. Enligt det strategiska konceptet har Natos utvidgning stärkt de europeiska ländernas säkerhet och ökat stabiliteten i det euroatlantiska området. Nato stöder självständigheten, den territoriella integriteten och suveräniteten i de länder som strävar efter medlemskap. Nato har också som målsättning att stärka samarbetet med dessa länder.

Nato har cirka 40 partnerländer, vars mål för Natosamarbetet är mycket varierande. Involvering av partnerländerna i Natos processer och möten sker alltid från fall till fall och kräver konsensus av Natos medlemsstater. I det strategiska konceptet anses den politiska dialogen och det praktiska samarbetet med partnerna främja hela alliansens säkerhet. Särskild vikt läggs vid det strategiska partnerskapet mellan Nato och EU. Nato strävar efter att stärka sina förbindelser med alla partner som delar alliansens gemensamma värderingar samt intresse för att upprätthålla ett regelbaserat internationellt system. Västra Balkan och området vid Svarta havet är strategiskt viktiga områden för Nato. Strävan är att stödja dem genom att stärka ländernas förmågor, beakta de särskilda hot som riktas mot länderna och stärka ländernas resiliens. Även Mellanöstern, Nordafrika, Sahelregionen och den indopacifiska regionen är viktiga för Nato.

2.5 Åtgärder mot terrorism

Enligt det strategiska konceptet är utöver Ryssland internationell terrorism det största hotet mot Nato. I det strategiska konceptet hänvisas det till terroristorganisationer som vill slå till eller inspirera till angrepp mot medlemsstaterna. Dessutom hänvisas det till icke-statliga väpnade grupper, inklusive gränsöverskridande terroristnätverk och statligt understödda aktörer som utnyttjar konfliktsituationer och svag förvaltning för att rekrytera och utvidga sin verksamhet.

Utöver det strategiska konceptet styrs Natos åtgärder mot terrorism av 2012 års politiska riktlinjer för bekämpning av terrorism, i vilka det fastställs hur åtgärderna för bekämpning av terrorism ska integreras i Natos huvuduppgifter. Nato har förbundit sig till att iaktta internationell rätt i bekämpningen av terrorism och att se till att organisationens åtgärder inte överlappar andra aktörers åtgärder utan kompletterar dem. Nato har också utifrån ovannämnda riktlinjer godkänt en övergripande handlingsplan för stärkande av Natos roll i det internationella samfundets kamp mot terrorism. Den senaste uppdateringen av handlingsplanen är från 2021. I handlingsplanen samlas Natos åtgärder inom bekämpning av terrorism ihop.

Natos centrala kompetensområden inom bekämpningen av terrorism är situationsmedvetenhet, förmågor och partnerskap. Nato har inrättat en kontaktpunkt i anslutning till sin kommandostrukturens stab i Neapel. Kontaktpunkten har till uppgift att öka situationsmedvetenheten om särskilt Mellanöstern och Nordafrika. I Nato har det tagits initiativ till kapacitetshöjande insatser (DCB) till stöd för FN, Georgien, Moldavien, Irak, Jordanien, Tunisien och Mauretanien. Med DCB-projekt avses rådgivnings- och utbildningsstöd för lokala säkerhetsstyrkor, stöd för utveckling av institutioner, rådgivning i specialtema (till exempel cyberförsvar eller logistik) samt utveckling av resiliens.

Nato kan också inleda en militär insats för att bemöta terrorismhotet. Natos pågående krishanteringsinsatser har koppling till bekämpningen av terrorism (se avsnitt 2.3).

Nato har två partnerskapsprogram som främjar säkerheten. År 1994 inleddes Medelhavsdialogen (Mediterranean Dialogue, MD), som förs med sju länder i Medelhavsområdet (Algeriet, Egypten, Israel, Jordanien, Marocko, Mauretanien och Tunisien). Genom Istanbul-samarbetsinitiativet (Istanbul Cooperation Initiative, ICI), som inleddes 2004, samarbetar Nato med länderna vid Persiska viken (Bahrain, Förenade arabemiraten, Kuwait och Qatar).

I Natos strukturer för beslutsfattande behandlas bekämpning av terrorism på ett förberedande sätt i en politisk kommitté och andra kommittéer och arbetsgrupper. I Natos högkvarter har det inrättats en underrättelseenhet med fokus på terrorism. Natos kompetenscentrum för bekämpning av terrorism finns i Ankara i Turkiet. Nato samarbetar med bland annat FN, internationella kriminalpolisorganisationen (International Criminal Police Organization, Interpol), OSSE och EU mot terrorism.

2.6 Resiliens

Den centrala betydelsen av samhällenas resiliens samt kopplingen mellan resiliens och alla tre huvuduppgifter lyfts fram i det strategiska konceptet. Resiliensen ses som en central del av avskräckningen och försvaret. Natos förmåga att genomföra och planera insatser för det gemensamma försvaret förutsätter betydande stöd av de civila myndigheterna och den privata sektorn.

I enlighet med artikel 3 i nordatlantiska fördraget ansvarar Natos medlemmar för stärkandet av den civila beredskapen, som avser icke-militära beredskaps- och förberedelseåtgärder, och den nationella resiliensen, men Nato ställer upp gemensamma mål för medlemsstaterna, följer upp hur de uppnås och stöder medlemsstaterna i uppnåendet av målen. Tyngdpunkten i Natos beredskapsarbete har övergått till att stärka resiliensen hos Natos medlemsstater.

I Nato omfattar den civila beredskapen tre kärnfunktioner, det vill säga tryggande av funktioner med koppling till statsledningens förmåga att fatta beslut, tryggande av samhällets vitala funktioner och stöd för det militära försvaret. För säkerställandet av dessa har det fastställts sju grundläggande resilienskrav. Dessa är tryggande av kontinuiteten i statsförvaltningen, förmåga att hantera stora folksamlingars rörelser, tryggande av tillgången på mat och vatten, omhändertagande av ett stort antal offer samt säkerställande av kriståliga kommunikationsförbindelser, av energiproduktion och av trafikarrangemang. De grundläggande kraven uppdateras regelbundet så att de motsvarar de föränderliga hotbilderna. I uppdateringarna under de senaste åren har särskilt energi- och kommunikationssektorernas resiliens och försörjningsberedskap samt övergripande uppföljning av utländskt ägande inom energi- och kommunikationssektorerna framhävt.

3 Natos beslutsfattande

Natos beslutsfattande sker genom konsensus bland medlemsstaterna, vilket innebär att beslut om ärendet anses vara fattat när ingen av Natos medlemsstater aktivt motsätter sig beslutsfattandet. Nordatlantiska fördraget innehåller inga bestämmelser om beslutsfattande med kvalificerad majoritet. Kravet på konsensus i beslutsfattandet är en sedan länge etablerad praxis i Nato. Medlemsstaternas krav på konsensus i Natos beslutsfattande har gjort det möjligt för Nato att anpassa sin verksamhet utan att behöva ändra nordatlantiska fördraget.

3.1 Nordatlantiska rådet och Natos kommittéer

Nordatlantiska rådet (North Atlantic Council, NAC), som är inrättat med stöd av artikel 9 i nordatlantiska fördraget, är det högsta beslutande organet i Nato.

Nordatlantiska rådet består i sin permanenta konstellation av medlemsstaternas ständiga representanter, som på ambassadörsnivå representerar sina länder vid Natos högkvarter i Bryssel. En förutsättning för uppnående av konsensus är samråd mellan medlemsstaternas representanter i det skede då besluten bereds på kommitténivå. Nordatlantiska rådet sammanträder normalt flera gånger i veckan. Nordatlantiska rådets verksamhet är kopplad till huvudstäderna, som styr sina representanters verksamhet i Bryssel. Ordförande för Nordatlantiska rådet är Natos generalsekreterare.

Nordatlantiska rådet kan också sammanträda i en konstellation av ministrar eller stats- och regeringschefer vid ministermöten och toppmöten. Nordatlantiska rådets formella befogenheter att fatta beslut är då desamma, men en högre politisk nivå ger besluten större vikt. Försvarsministrarna i Natos medlemsstater håller vanligen tre gånger per år ett officiellt möte. Utrikesministrarna sammanträder likaså tre gånger per år. Ett av deras möten är ett informellt möte. Extra möten hålls vid behov. Ministrarna kan också sammanträda virtuellt. De officiella ministermötena hålls i allmänhet vid Natos högkvarter i Bryssel. På ministernivå sammanträder Nordatlantiska rådet inte i andra än i utrikes- och försvarsministerkonstellationer.

Nordatlantiska rådets högsta nivå är stats- och regeringschefskonstellationen vid toppmöten. Toppmötena erbjuder stats- och regeringscheferna möjlighet att ge alliansen strategisk vägledning. Vid toppmötena fattas vanligen beslut om strategiskt viktiga frågor, såsom Natos strategiska koncept, reformer av kommandostrukturen, utvidgningar eller centrala partnerskap. Nordatlantiska rådet fattar med utgångspunkt i läget beslut om att hålla toppmöten. Åren 1949–2022 har Nato hållit 32 toppmöten. Toppmötena hålls i Natos medlemsstater eller högkvarteret. Även toppmötena kan hållas virtuellt.

Nordatlantiska rådets arbete stöds och dess beslutsfattande bereds vid Natos högkvarter i Bryssel av Natos kommittéer, som är underställda Nordatlantiska rådet. De sammanträder med den internationella staben som ordförande. Alla medlemsstater är företrädare i kommittéerna, liksom även i Nordatlantiska rådet. Ett undantag från detta är kärnvapenplaneringsgruppen (Nuclear Planning Group, NPG), i vars arbete Frankrike inte deltar. Varje nivå och tematiska sakkomplex har en egen kommitté.

Natos militära struktur är underställd den politiska styrning som medlemsstaterna gett i Nordatlantiska rådet. Natos högsta militära organ är militärkommittén (Military Committee, MC), som har till uppgift att bereda militära råd (military advice) för de beslut som fattas av Nordatlantiska rådet samt att ge militär vägledning till de två befälhavare som utgör den strategiska nivån i Natos kommandostruktur, det vill säga högsta befälhavaren för Natos styrkor i Europa (Supreme Allied Commander Europe, SACEUR) och till Natos befälhavare som leder transformationsstaben (Supreme Allied Commander Transformation, SACT). Militärkommittén sammanträder regelbundet i en konstellation av militära representanter samt tre gånger per år i en konstellation som består av befälhavarna för medlemsstaternas försvarsmakter (Chief of Defence, CHOD).

Viktiga kommittéer, som är underställda Nordatlantiska rådet, är också kommittén för de ständiga representanternas ställföreträdare (Deputy Permanent Representatives' Committee, DPRC) där förberedande samråd om beslut kan föras innan ärendet lämnas till Nordatlantiska rådet för beslutsfattande, en insatskommitté (Operations Policy Committee, OPC) där Natos militära insatser behandlas och Natos militära organisation ges närmare politisk styrning samt kommittén för försvarspolitik och försvarsplanering (Defence Policy and Planning Committee, DPP), som stöder Nordatlantiska rådet i alla frågor som gäller försvaret och som bland annat svarar för Natos försvarsplaneringsprocess. Andra tematiska kommittéer är bland annat den politiska kommittén (Political Committee), partnerskapskommittén (Partnership and Cooperative Security Committee) och styrgruppen för resurspolitik och planering (Resource Policy and Planning Board, RPPB), som stöds av budgetkommittén (Budget Committee) och investeringskommittén (Investment Committee), flera kommittéer för vapenkontroll, resilienskommittén (Resilience Committee) och kommittén för civil underrättelseinhämtning (Civilian Intelligence Committee, CIC). Utvecklingen av alliansens krishanteringsåtgärder samt Nordatlantiska rådets beslutsfattandemekanismer och övningar stöds av en egen kommitté (Council Operations and Exercise Committee, COEC).

Nordatlantiska rådets och kommittéernas arbete bereds av tjänsteapparaten vid Natos högkvarter. Liksom kommittéstrukturen är tjänsteapparaten indelad i en civil struktur (International Staff, IS) och en militär struktur (International Military Staff, IMS). Det ovan beskrivna beslutsfattandet på politisk-strategisk nivå, beredningen av beslutsfattandet och den politiska styrningen av den militära verksamheten sker vid Natos högkvarter i Bryssel. Den egentliga militära planeringen och verksamheten sker i Natos militära strukturer.

3.2 Natos militära kommandostruktur och hierarki

Natos militära kommandostruktur består av permanenta multinationella staber på strategisk, operativ och taktisk nivå. Kommandostrukturen utgörs av följande två staber på strategisk nivå: insatsstaben Allied Command Operations (ACO), som är verksam i Europa, samt transformationsstaben Allied Command Transformation (ACT), som finns i Förenta staterna och verkar

därifrån. Högsta befälhavaren för Natos styrkor i Europa (Supreme Allied Commander Europe, SACEUR), som ansvarar för planeringen, genomförandet och ledningen av Natos insatser, leder insatsstaben. Natos befälhavare med ansvar för utvecklingen av Natos förmågor (Supreme Allied Commander Transformation, SACT) leder transformationsstaben.

Natos insatsstab för den strategiska nivån ansvarar för planeringen och genomförandet av Natos militära insatser. Insatsstaben (Supreme Headquarters Allied Powers Europe, SHAPE) finns i Mons i Belgien. Den har tre underställda staber för gemensamma insatser på operativ nivå (Joint Force Command, JFC). De finns i Neapel i Italien, Brunssum i Nederländerna och Norfolk i Förenta staterna. SHAPE har tre underställda staber för försvarsgrenar (single service commands) på taktisk nivå, det vill säga Allied Land Command (LANDCOM) i Izmir i Turkiet för landverksamhet, Allied Air Command (AIRCOM) i Ramstein i Tyskland för flygverksamhet och Allied Maritime Command (MARCOM) i Northwood i Storbritannien för marin verksamhet. Joint Support and Enablement Command (JSEC) i Ulm i Tyskland ansvarar för mottagandet av truppförstärkningar och materiel och för styrningen av truppförstärkningarna och materielen till användarna.

Natos styrkor består av armékårsstaber i olika grader av beredskap (Graduated Readiness Force (Land), GRF (L)), luftoperationscenter i ständig beredskap (Combined Air Operations Centre, CAOC), stående flottstyrkor (Standing NATO Maritime Groups, SNMG) samt de trupper som medlemsstaterna har ställt under Natos operativa ledning.

Ställandet av medlemsstaternas trupper under Natos ledning omfattar två skeden. Det första skedet omfattar en formell process för truppanskaffning (force sourcing process) där SHAPE lägger fram militära krav för medlemsstaterna när det gäller antalet trupper och slag av trupper som Natos insatser eller Natos operativa planer förutsätter. Varje medlemsstat fattar beslut i enlighet med sitt eget nationella förfarande om vilket truppkrav den avser att uppfylla och underrättar SHAPE om det. SHAPE sammanställer medlemsstaternas trupperbjudanden och väljer ut trupperna samt fastställer beredskapskrav för dem. Efter detta ställer medlemsstaten truppen i beordrad beredskap, upprätthåller den under överenskommen tid och beordrar vid behov truppen till uppdrag och transporterar den till uppdraget.

Det andra skedet av att ställa truppen under Natos ledning omfattar överföring av befogenheten att leda truppen och beordra den till uppdrag (Transfer of Authority, TOA) från den nationella ledningen till Natos befälhavare. Befogenheten att leda överförs när truppen har beordrats till uppdraget och den är beredd att inleda det. Medlemsstaterna beslutar nationellt genom hurudan process befogenheten att leda överförs. Den överförda befogenheten kan också begränsas till att gälla endast ett visst geografiskt område och vid behov en begränsad tid.

I och med Natomedlemskapet blir Finlands territorium en del av ansvarsområdet (Area of Responsibility, AOR) för högsta befälhavaren för Natos styrkor i Europa. Nato kommer därmed att också beakta Finlands försvar i sina operativa planer. Finlands nationella försvarsplan samordnas med Natos operativa planer. I och med medlemskapet kommer Finlands territorium också att anslutas till insatsområdet för staben för gemensamma insatser på operativ nivå (Joint Operations Area, JOA). Det ovannämnda kan leda till att man på Finlands territorium planerar använda Natotrupper som är avsedda för olika verksamhetsmiljöer (domain). En del av dessa Natotrupper kan vara finländska och en del från Natos medlemsstater. På Finlands territorium kan det alltså i framtiden finnas både Natotrupper under Natos operativa ledning och nationella trupper under den nationella operativa ledningen.

3.3 Natos system för krisrespons

Natos system för krisrespons (NATO Crisis Response System, NCRS) är en central del av Natos förmåga att förebygga och hantera kriser. Syftet med systemet är att säkerställa beredskapen och stödet för övergripande beslutsfattande i krissituationer av alla slag. Det utgör samtidigt en

strukturell ram för Natos planering av krisrespons och en modell som medlemsstaterna kan beakta i sitt eget beslutsfattande om krisrespons.

Beslutsfattandet i enlighet med Natos system för krisrespons sker genom medlemsstaternas konsensus i Nordatlantiska rådet och med hjälp av Natos ovan beskrivna struktur för beslutsfattande och kommando. Systemet för krisrespons förenar Nordatlantiska rådets beslutsfattande och medlemsstaternas nationella beslutsfattande och stöder sig på beredningen i Natos militära och civila strukturer. Systemet för krisrespons omfattar en strukturell modell för beslutsfattandet, det vill säga Natos krisresponsprocess (NATO Crisis Response Process, NCRP) samt olika slags på förhand förberedda strukturer, verksamhetsmodeller och verksamhetsarrangemang som kan tas i bruk vid behov.

NCRP-processen, som genomförs i sex steg, omfattar verksamhet i anslutning till systemet för krisrespons. Verksamheten sträcker sig från förhandsvarningar och identifiering av krissituationer – via utvärdering och planering – till genomförande och uppföljning av och beslutsfattande om eventuella insatser. I centrum står de beslut som fattas av Nordatlantiska rådet och som bereds och stöds av Natos kommittéers och militära strukturers beredning och rekommendationer. Nordatlantiska rådets centrala beslut gäller Natos verksamhet, påbörjande av planering av krisrespons, inledning av krisresponsinsatser, uppföljning av insatser och förlängning av dem. Processen för beslutsfattande i Nordatlantiska rådet kan påskyndas om situationen kräver det. Den politiska styrningen innehas av Nordatlantiska rådet och därigenom kvarstår möjligheten för medlemsstaterna att bilda ståndpunkter.

För att säkerställa krisberedskapen övas verksamheten i Natos system för krisrespons regelbundet genom övningar i beslutsfattande och samråd (Crisis Management Exercise, CMX) och andra övningar. I dessa övningar i beslutsfattande deltar såväl Natos högkvarter som myndigheterna i alliansens medlemsstater samt i enlighet med de allierades separata beslut partnerländer och internationella organisationer och sammanslutningar, såsom EU. Systemet för krisrespons stöder sig också starkt på Natos arbete inom standardisering och logistik, så att behövlig krisrespons kan genomföras effektivt.

3.4 Natos regelverk

De bindande dokument som Nato har godkänt under sin historia kallas för ”acquis” (regelverket). Regelverket omfattar Nordatlantiska rådets beslut på ambassadörs-, minister- och stats- och regeringschefsnivå. Besluten är till exempel förklaringar från toppmöten, strategiska koncept, politiska riktlinjer, beslut om inledande av insatser och inrättande av Natos byråer samt beslut om personal- och ekonomiförvaltning. Dessutom ingår i regelverket vissa juridiskt bindande fördrag, som nya medlemmar förutsätts förbinda sig till, såsom avtalet mellan parterna i Nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor (Status of Forces Agreement, Nato SOFA), protokollet om status för de internationella militära högkvarter som inrättats enligt Nordatlantiska fördraget (Parisprotokollet), avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal (det så kallade Ottawaavtalet), Brysselavtalet, avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om informationssäkerhet, avtalet om ömsesidigt säkerställande av sekretess för försvarsrelaterade uppfinningar för vilka patent sökts samt avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om samarbete avseende information om kärnvapenförsvar.

Som Natos partnerland tillämpar Finland de facto redan genom avtalshänvisningar avtalet mellan parterna i Nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor och Parisprotokollet efter att ha anslutit sig till avtalet mellan de stater som är parter i Nordatlantiska fördraget och andra stater som deltar i partnerskap för fred om status för deras styrkor (Status of Forces Agreement) och dess första (FördrS 64 och 65/1997) och andra tilläggsprotokoll (FördrS 73 och 74/2005). År 2012 ingick Finland och Nato en ömsesidig överenskommelse om informationssäkerhet

(FördrS 7 och 8/2013), med stöd av vilken Finland redan för närvarande behandlar säkerhetsklassificerad information från Nato.

Nordatlantiska rådet har genom sina beslut inrättat vissa organisationer och byråer, som är underställda Nordatlantiska rådet och vars uppgifter särskilt gäller samarbete i anslutning till upphandling, logistik och underhåll. Alla medlemsstater deltar inte i arbetet i alla organisationer eller byråer som inrättats av Nordatlantiska rådet. En ny medlemsstat förväntas delta i den verksamhet som bedrivs av Natos upphandlings- och underhållsbyrå (NATO Support and Procurement Agency, NSPA) och i verksamheten i dess organisation (NATO Support and Procurement Organisation, NSPO) ledningsgrupp samt i den verksamhet som bedrivs av Natos byrå för informationssystem (NATO Communication and Information Agency, NCIA) och i verksamheten i dess organisation (NATO Communication and Information Organisation, NCIO) ledningsgrupp. När det gäller de andra byråerna bedömer medlemsstaten själv sitt behov av att delta.

Nya medlemsstater förväntas också ansluta sig till Natos DIANA-initiativ (Defence Innovation Accelerator for the North Atlantic), som antogs vid toppmötet i Madrid. Syftet med DIANA är att förutse den tekniska utvecklingen inom försvars- och säkerhetssektorn samt att på det akademiska området och inom företagssektorn söka innovationer kring väsentlig teknik. DIANA är ett nätverk som består av befintliga nationella testcentrum. Enligt planerna ska DIANA inleda sin verksamhet före 2023. I och med medlemskapet har Finland också möjlighet att ansluta sig till Natos nya innovationsfond (NATO Innovation Fund, NIF), som är kopplad till DIANA-initiativet.

Utvecklingen av Natos och Natoländernas samarbetsförmåga styrs och samordnas av NATO Standardization Office (NSO). NSO är underställd standardiseringskommittén (Committee for Standardization, CS), som styr Natos standardiseringsverksamhet. NSO rapporterar till både militärkommittén och standardiseringskommittén.

Kompatibla trupper och funktioner är en nödvändighet för Natos förmåga att fullgöra sina uppgifter. Med kompatibilitet avses förmåga att samarbeta konsekvent, verkningfullt och effektivt för att uppnå Natos taktiska, operativa och strategiska mål. Syftet med Natos standardiseringsverksamhet är att stödja uppnåendet, upprätthållandet och vidareutvecklingen av kompatibiliteten mellan Natos medlemsstaters styrkor och också mellan partnerländernas styrkor. Standarder som skapats i Nato används också i annat militärt samarbete i väst. Standardiseringen ses inte i sig som ett värde utan som ett verktyg för att uppnå kompatibilitet och därmed som ett centralt verktyg för genomförandet av Natos uppgifter, vilket förutsätter ett systematiskt fastställande av kraven, utveckling av lösningar och genomförande av dem.

Natos standardisering genomförs genom standardiseringsavtal (Standardization Agreement, STANAG), genom vilka de Natoländer som godkänner avtalen kommer överens om att inleda verksamheten i fråga så att den styr den utvecklade standarden. Standarden kan gälla till exempel krav på utformning och provning av språgladdningar för militärt bruk, planering och genomförande av humanitära multinationella biståndsinsatser som sker sjövägen eller sätt att ange signalbilder för nödsituationer både ombord på och utanpå militära luftfarkoster. Det finns sammanlagt över tusen standardiseringsavtal. Trots sitt namn är STANAG inte något internationellt avtal.

I fråga om ett standardiseringsavtal bedömer medlemsstaten vilka konsekvenser införandet av standarden i fråga skulle få på nationell nivå med hänsyn till lagstiftning, doktrin, militärorganisation, utbildning, utrustning, ledning, personal och infrastruktur. Bedömningsprocessen kallas ratificering av standardiseringsavtalet. Processen resulterar i att medlemsstaten underrättar NSO om huruvida den har för avsikt att införa standarden i fråga samt på vilket sätt och med vilka dokument införandet sker. Alla medlemsstater tillämpar inte alla standardiseringsavtal och vid behov får en medlemsstat också införa nationella förbehåll för tillämpningen av standarden.

4 Gällande lagstiftning och bedömning av den

Beskrivningen och bedömningen av den gällande lagstiftningen har avgränsats till den lagstiftning som har direkt samband med godkännandet och sättandet i kraft av nordatlantiska fördraget och avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal. Det är klart att ett Natomedlemskap kan ha betydelse också för tillämpningen av annan lagstiftning inom olika förvaltningsområden.

4.1 Lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd

Lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd (418/2017) innehåller bestämmelser om det förfarande som de högsta statsorganen ska följa vid fattande av beslut om att lämna eller begära internationellt bistånd. Lagen tillämpas på beslutsfattandet om lämnande av betydande internationellt bistånd till en annan stat, Europeiska unionen eller en internationell organisation samt på beslutsfattandet vid begäran om betydande bistånd av en annan stat, Europeiska unionen eller en internationell organisation. Vid övervägande om att lämna och begära bistånd ska målen och principerna i FN:s stadga beaktas, liksom även övriga folkrättsliga regler som är förpliktande för Finland.

Enligt lagens 1 § tillämpas lagen på de högsta statsorganens beslutsfattande, om det är fråga om bistånd 1) som grundar sig på situationer som omfattas av EU:s solidaritetsklausul eller 2) klausulen om ömsesidigt bistånd, eller 3) bistånd som inbegriper betydande militära resurser eller 4) som kan inbegripa användning av militära maktmedel, eller 5) bistånd som är betydelsefullt ur utrikes- och säkerhetspolitiskt hänseende eller 6) som är vittsyftande och principiellt viktigt. Flera rättsliga grunder kan bli tillämpliga samtidigt.

Enligt regeringens proposition RP 72/2016 rd kan lagen tillämpas också när Finland deltar i samverkan inom ett territorium som inte lyder under någon stats suveränitet, såsom inom den ekonomiska zonen, på det fria havet eller i internationellt luftrum, eller när Finland begär bistånd till ett sådant territorium.

Syftet med lagen har varit att säkerställa att Finland har en ändamålsenlig beslutsberedskap särskilt i fullgörandet av skyldigheterna enligt EU:s solidaritetsklausul och klausul om ömsesidigt bistånd.

Syftet med lagen har likaledes varit att säkerställa att behövliga beslut kan fattas snabbt och effektivt när det gäller att lämna eller ta emot bistånd utan att de mekanismer som redan har inrättats för biståndet äventyras.

Enligt 2 § 1 mom. i lagen fattas beslut om att lämna eller begära bistånd vid statsrådets allmänna sammanträde på föredragning av ministeriet i fråga. Om lämnandet av eller begäran om bistånd är en internationell fråga som är betydelsefull i utrikes- och säkerhetspolitiskt hänseende, fattas beslutet till denna del av republikens president utifrån statsrådets förslag till avgörande. Bestämmelser om statsrådets behörighet att bereda beslut som fattas i Europeiska unionen och att besluta om Finlands åtgärder med avseende på besluten finns i grundlagen. Enligt paragrafens 2 mom. kan före det beslut som avses i 1 mom., efter att ärendet förberedelsevis har behandlats av republikens president och statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskott vid ett gemensamt sammanträde eller av EU-ministerutskottet, ministeriet i fråga vidta förberedande åtgärder och beredskapsåtgärder för att lämna eller ta emot bistånd.

Enligt lagens 3 § ska statsrådet innan ett beslut om lämnande av eller begäran om bistånd fattas höra riksdagens utrikesutskott, om biståndet kan inbegripa användning av militära maktmedel. Om beslutet gäller en särskilt krävande situation, ska statsrådet höra riksdagen genom att lägga fram en redogörelse till riksdagen i saken innan beslut fattas.

I lagens 4 § föreskrivs det om ett skyndsamt förfarande i situationer där det är fråga om bistånd som grundar sig på EU:s solidaritetsklausul eller klausul om ömsesidigt bistånd, eller om bistånd som inbegriper betydande militära resurser. Om det i exceptionellt brådskande situationer inte är möjligt att tillräckligt snabbt fatta ett beslut om att lämna eller begära bistånd mellan Finland och EU eller dess övriga medlemsstater, eller mellan Finland och de övriga nordiska länderna, kan ministeriet i fråga fatta beslut om lämnande av och begäran om bistånd. Beslut om huruvida biståndet ska fortsätta och upphöra ska fattas med iakttagande av förfarandet enligt 2 §.

I lagens 5 § ingår en möjlighet att i brådskande situationer besluta om bistånd som inbegriper militära maktmedel. Om det inte är möjligt att tillräckligt snabbt fatta ett beslut om bistånd som inbegriper militära maktmedel, kan beslutet om att lämna eller begära bistånd fattas enligt det förfarande som föreskrivs i 5 § i exceptionellt brådskande och allvarliga situationer som handlar om att lämna eller begära bistånd mellan Finland och Europeiska unionen eller dess övriga medlemsstater, eller mellan Finland och de övriga nordiska länderna, och där biståndet är nödvändigt för att avvärja en överhängande terroristattack som hotar ett stort antal människors liv eller hälsa eller en överhängande fara som utgör ett allvarligt hot mot rikets säkerhet och det inte finns något lindrigare sätt att avvärja faran. Då ska beslutet om att lämna eller begära bistånd fattas av statsrådets allmänna sammanträde eller republikens president på det sätt som föreskrivs i 2 § 1 mom. i lagen. Statsrådet ska lämna en utredning i ärendet till riksdagens utrikesutskott innan ett beslut om att lämna eller begära bistånd som inbegriper militära maktmedel fattas. Efter det att beslutet fattats ska ärendet dock omedelbart föreläggas riksdagen.

De skyndsamma förfarandena enligt lagens 4 och 5 § har begränsats till bistånd mellan Finland och Europeiska unionen eller dess övriga medlemsstater eller mellan Finland och de övriga nordiska länderna.

Den 29 september 2022 överlämnades till riksdagen regeringens proposition RP 193/2022 rd där det för tydlighetens skull föreslås att det till 1 §, som gäller lagens tillämpningsområde, vid sidan av lämnande av och begäran om internationellt bistånd fogas "annan internationell verksamhet" och "samverkan". Fogandet av samverkan som begrepp till 1 § förtydligar möjligheten att tillämpa lagen också på beslutsfattande som gäller samverkan med Nato. Det föreslås att den geografiska avgränsningen stryks ur förfarandena för skyndsamt beslutsfattande (4 och 5 §), vilket gör det möjligt att tillämpa förfarandena för skyndsamt beslutsfattande också på andra länder än de nordiska länderna, Europeiska unionens medlemsstater eller Europeiska unionen. Dessutom föreslås det att förfarandet för skyndsamt beslutsfattande i fråga om militära maktmedel (5 §) ändras så att det blir mindre situationsspecifikt. Regeringens proposition innehåller också behövliga förslag till ändring av den sektorspecifika lagstiftningen, såsom lagen om försvarsmakten (551/2007), territorialövervakningslagen (755/2000) och värnpliktslagen (1438/2007).

4.2 Lagen om militär krishantering

Lagen om militär krishantering (211/2006) gäller Finlands deltagande i internationell militär krishantering och i utbildnings- och övningsverksamhet som hänför sig till krishanteringen. Enligt 1 § i lagen kan Finland delta i militär krishantering som har bemyndigats av FN:s säkerhetsråd eller undantagsvis i annan internationell militär krishantering som syftar till att upprätthålla eller återställa internationell fred och säkerhet eller till att stödja humanitär hjälpverksamhet eller skydda civilbefolkningen med beaktande av målsättningen för och principerna i FN:s stadga samt övriga regler i den internationella rätten (*militär krishantering*). Lagen tillämpas inte på Finlands deltagande i sådana militära åtgärder som vidtas med stöd av artikel 51 i FN:s stadga. I artikel 51 i stadgan fastställs de åtgärder som staterna kan vidta för att utöva sin folkrättsliga rätt till självförsvar i händelse av ett väpnat angrepp mot någon medlem av FN.

Till 1 §, som gäller tillämpningsområdet, i lagen om militär krishantering fogades genom en lagändring (576/2015) som trädde i kraft den 1 juni 2015 en bestämmelse om sändande av militärpersoner på militära uppdrag i annan internationell krishantering. Syftet var att möjliggöra sändande av militärpersoner på militära uppdrag också i annan än militär internationell krishantering, såsom till exempel uppdrag som förbindelseofficer eller militär rådgivare i civila krishanteringsinsatser eller till FN:s så kallade politiska insatser. Ett ytterligare syfte var att möjliggöra Finlands deltagande i krishantering med soldater i situationer som inte kan anses vara sådan militär krishantering som avses ovan, men där uppdraget trots det kräver Försvarens specialkunskap (RP 297/2014 rd).

Beslut om Finlands deltagande i eller utträde ur sådan krishantering som avses i lagens 1 § fattas av republikens president utifrån statsrådets förslag till avgörande. På samma sätt beslutar republikens president om försättande av en militär avdelning i hög beredskap (beredskapsenhet) och om utsändande av den.

Statsrådet ska innan det lägger fram sitt förslag till avgörande beroende på fallet höra riksdagens utrikesutskott eller, om förslaget till avgörande gäller ett militärt särskilt krävande krishanteringsuppdrag eller ett uppdrag som inte baserar sig på bemyndigande av FN:s säkerhetsråd, förelägga den en redogörelse i saken. Om förslaget till avgörande gäller Finlands deltagande med högst tio personer i militär krishantering, ska statsrådet innan förslaget till avgörande läggs fram ge riksdagens utrikesutskott en utredning i saken. Innan ett förslag till avgörande om upprättande av en beredskapsenhet läggs fram ska statsrådet höra riksdagen genom att förelägga den en redogörelse i saken. När beslutet om att sätta in en beredskapsenhet fattas, ska statsrådet höra riksdagens utrikesutskott.

Enligt lagen om militär krishantering kan försvarsministeriet börja vidta sådana berednings- och beredskapsåtgärder som hänför sig till deltagandet efter att ärendet förberedelsevis har behandlats av republikens president och statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskott vid ett gemensamt sammanträde före beslutet om Finlands deltagande i den militära krishanteringen.

Lagen innehåller bestämmelser om den militära krishanteringspersonalens status. Lagen innehåller också bestämmelser om grunderna för och begränsningarna i användningen av maktmedel i militär krishantering.

4.3 Annan central lagstiftning avseende propositionen

4.3.1 Försvarens uppgifter

I lagen om försvaret föreskrivs det om Försvarens uppgifter, behörighet, organisation, förvaltning, beslutsförfarande i militära kommandomål och personal.

Enligt 2 § i lagen om försvaret är det militära försvaret av Finland Försvarens huvuduppgift. Det omfattar bland annat övervakning av landområdena, vattenområdena och luft- rummet samt tryggnad av den territoriella integriteten. Andra uppgifter är att stödja andra myndigheter, att delta i lämnande av internationellt bistånd och i internationell verksamhet samt att delta i internationell militär krishantering och militära uppdrag i annan internationell krishantering.

Bestämmelser om Försvarens uppgifter finns också i annan lagstiftning, till exempel i territorialövervakningslagen och värnpliktslagen.

4.3.2 Försvarsmaktens deltagande i internationellt bistånd och annan internationell verksamhet

Enligt 2 § 1 mom. 3 punkten i lagen om försvarsmakten har Försvarsmakten också till uppgift att delta i stöd och bistånd som grundar sig på artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt och artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen samt delta i territorialövervakningssamarbete samt i annat internationellt bistånd och annan internationell verksamhet.

Enligt 4 a och 12 § i lagen om försvarsmakten kan försvarsministeriet, om inte något annat föreskrivs i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd, efter att ha hört utrikesministeriet fatta beslut om att begära bistånd som hör till Försvarsmaktens verksamhetsområde eller om försvarsmaktens deltagande i lämnande av bistånd eller i annan internationell verksamhet.

I lagen om försvarsmakten finns det också bestämmelser om uppgifter, befogenheter, användningen av maktmedel och personalens ställning i anslutning till internationellt bistånd. Vid mottagandet av internationellt militärt bistånd ska det enligt 4 b § i lagen om försvarsmakten i beslutet om bistånd anges för vilket uppdrag bistånd begärs, behörighet, militära resurser som ingår i biståndet och eventuell användning av maktmedel samt andra villkor för att lämna biståndet.

Enligt 2 § i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd och 12 § i lagen om försvarsmakten får Försvarsmakten inte åläggas att lämna bistånd utan ett sådant beslutsförfarande som föreskrivs i lagarna, om inte något annat följer av den behörighet som försvarsmaktens överbefälhavare har. Det inverkar på överbefälhavarens ställning att sätta in Försvarsmaktens styrkor för lämnande av bistånd och i annan internationell verksamhet, eftersom styrkorna hör till försvarsmakten och därmed lyder under överbefälhavaren. Beslutsförfarandet utesluter inte möjligheten för presidenten som överbefälhavare att inom ramen för lagen om försvarsmakten bestämma över Försvarsmakten genom militärt kommando.

4.3.3 Försvarsmaktens personal och värnpliktiga

Försvarsmakten har avlönad personal och tjänstgörande värnpliktiga.

Enligt 127 §, som gäller skyldigheten att försvara landet, i grundlagen är varje finsk medborgare skyldig att delta i fosterlandets försvar eller att bistå försvaret på det sätt som bestäms i lag. Bestämmelser om fullgörandet av skyldigheten att försvara landet finns i fråga om de värnpliktiga i värnpliktslagen. Enligt 2 § i värnpliktslagen är varje manlig finsk medborgare värnpliktig från ingången av det år när han fyller 18 år till utgången av det år när han fyller 60 år, om inte något annat bestäms i lagen. Fullgörandet av värnplikten omfattar beväringstjänst, repetitionsövning, extra tjänstgöring och tjänstgöring under mobilisering samt deltagande i uppbåd och besiktning av tjänstedugligheten. De värnpliktiga tjänstgör eller hör till reserven eller den ersättande reserven.

I 12 b § i lagen om försvarsmakten föreskrivs det om personal som deltar i lämnandet av internationellt bistånd och i annan internationell verksamhet. Enligt paragrafens 1 mom. används för internationellt lämnande av bistånd och annan internationell verksamhet i första hand sådan personal vid Försvarsmakten som har förbundit sig vid Försvarsmaktens internationella verksamhet. Det är dock inte alltid möjligt att använda endast personer som anmält intresse för internationella uppdrag. Anställda vid Försvarsmakten kan sålunda också förordnas att delta i lämnande av bistånd och i uppdrag som hänför sig till annan internationell verksamhet, när det finns skäl att säkerställa tillräckliga personalresurser och tillräcklig kompetens. Medan uppdragen pågår står personalen i tjänste- eller arbetsavtalsförhållande till Försvarsmakten.

I fråga om användning av värnpliktiga för lämnande av internationellt bistånd och för annan internationell verksamhet hänvisas det i 12 b § 2 mom. i lagen om försvarsmakten till värnpliktslagen. Till den del det är fråga om frivilliga reservister för uppdragen kan de vid behov också få ett tjänste- eller arbetsavtalsförhållande för viss tid vid Försvarsmakten, varvid 12 b § i lagen om försvarsmakten tillämpas på dem och deras ställning jämföras med Försvarsmaktens övriga avlönade personal. En person som fullgör beväringstjänst eller deltar i en repetitionsövning kan i enlighet med 62 §, som gäller anordnande av tjänstgöring utomlands, i värnpliktslagen kortvarigt förordnas till tjänstgöring utomlands. Enligt 1 mom. 3 punkten i den paragrafen förutsätts ett uttryckligt samtycke när det är fråga om lämnande av internationellt bistånd eller annan internationell verksamhet. En värnpliktig kan enligt 62 § 1 mom. 4 punkten i värnpliktslagen kortvarigt förordnas till tjänstgöring utomlands också om han deltar i sedvanlig fartygstjänstgöring utanför Finlands territorialvatten. I dessa fall förutsätts inget uttryckligt samtycke.

I 78 § i värnpliktslagen föreskrivs det om begränsningar för förordnande av en värnpliktig som tjänstgör till en annan uppgift än det militära försvaret av Finland. Enligt paragrafen får värnpliktiga som tjänstgör inte delta i gripande av farliga personer, rövning av sprängladdningar, uppgifter som förutsätter användning av vapenmakt eller i andra motsvarande farliga uppgifter. Begränsningarna är av betydelse endast när de värnpliktiga som fullgör beväringstjänst eller deltar i en repetitionsövning deltar i lämnande av internationellt bistånd eller annan internationell verksamhet.

4.3.4 Militära kommandomål

Bestämmelser om beslutsfattandet vid militära kommandomål finns i grundlagen, lagen om försvarsmakten och lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning (577/2005).

Enligt 128 § i grundlagen är republikens president överbefälhavare för Finlands försvarsmakt. Som en del av överbefälhavarens makt har presidenten beslutanderätt i militära kommandomål. Enligt 31 § 1 mom. i lagen om försvarsmakten beslutar republikens president om de centrala grunderna för rikets militära försvar, om betydande ändringar i den militära försvarsberedskapen, om principerna för genomförande av det militära försvaret samt om andra vittsyftande eller principiellt viktiga militära kommandomål som gäller Försvarsmaktens militära verksamhet och militära ordning.

Enligt 58 § 5 mom. i grundlagen beslutar republikens president i militära kommandomål under medverkan av ministern i enlighet med vad som bestäms närmare genom lag. De viktigaste bestämmelserna på lagnivå om beslutsfattandet vid militära kommandomål finns i lagen om försvarsmakten och i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning.

Enligt 32 § 1 mom. i lagen om försvarsmakten föredras de militära kommandomål som hör till de centrala grunderna för det militära försvaret av försvarsministern för republikens president till den del de hänför sig till försvarsministeriets strategiska planering. Statsministern och kommandören för Försvarsmakten har då rätt att närvara och uttala sin uppfattning om saken.

Enligt 32 § 2 mom. i lagen om försvarsmakten föredras övriga militära kommandomål av kommandören för Försvarsmakten för republikens president. När kommandören för Försvarsmakten föredrar ett militärt kommandomål för presidenten har försvarsministern rätt att närvara och uttala sin uppfattning om saken.

När republikens president fattar beslut om vittsyftande eller principiellt viktiga militära kommandomål har försvarsministern skyldighet och statsministern rätt att närvara och uttala sin uppfattning om saken.

När republikens president fattar beslut i militära kommandomål som gäller Gränsbevakningsväsendet är inrikesministern föredragande enligt 7 § i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning. Statsministern och chefen för Gränsbevakningsväsendet har rätt att närvara och uttala sin uppfattning om saken. Ett sådant militärt kommandomål inom Gränsbevakningsväsendet som gäller användning av vapenmakt med krigsmateriel som är slagkraftigare än en tjänstemans personliga vapen föredras dock av kommandören för Försvarsmakten för republikens president.

I enlighet med 31 § 3 mom. i lagen om försvarsmakten och 7 § 1 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning kan republikens president överta avgörandet av ett militärt kommandomål som ska avgöras av kommandören för Försvarsmakten, chefen för Gränsbevakningsväsendet eller någon annan militär förman.

Föredragningen av militära kommandomål sker utanför statsrådet vid en så kallad kabinettsföredragning.

I enlighet med 32 § 3 mom. i lagen om försvarsmakten och 7 § 3 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning kan republikens president på eget initiativ eller på förslag av försvarsministern eller inrikesministern överföra ett militärt kommandomål för att avgöras av presidenten i statsrådet. I statsrådet fattar republikens president på föredragning av försvarsministern eller inrikesministern beslut om ett militärt kommandomål utan att statsrådet lägger fram förslag till avgörande.

4.3.5 Territorialövervakning

I statens suveränitet ingår dess territoriella integritet. Bestämmelser om övervakningen och tryggheten av Finlands territoriella integritet, det vill säga territorialövervakningen, finns i territorialövervakningslagen (755/2000). I territorialövervakningslagen föreskrivs det också om förutsättningarna för ankomst till och vistelse på finskt territorium, om tillståndsförfaranden, om de myndigheter som deltar i övervakningen och tryggheten av den territoriella integriteten samt om myndigheternas uppgifter och behörighet.

I 24 d § i territorialövervakningslagen finns det bestämmelser om internationellt samarbete mellan territorialövervakningsmyndigheterna. Bestämmelser om begärande av stöd av militärmyndigheten i en annan stat för territorialövervakningen finns i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd och i lagen om försvarsmakten.

4.3.6 Underrättelseinhämtning

Genom Natomedlemskapet blir Finlands militära och civila underrättelseinhämtning en del av alliansens underrättelsegemenskap. I den nationella underrättelseverksamheten framhävs bilateralt och multilateralt samarbete.

I 5 a kap. 57 §, som ändrats genom lag 581/2019, i polislagen (872/2011) finns det bestämmelser om skyddspolisens internationella samarbete i fråga om civil underrättelseinhämtning. Enligt 1 mom. i den paragrafen får skyddspolisen samarbeta och inhämta information tillsammans med utländska säkerhets- och underrättelsetjänster för att skydda den nationella säkerheten. I 10 § i polisförvaltningslagen (110/1992) finns det närmare bestämmelser om skyddspolisens uppgifter när det gäller att i enlighet med inrikesministeriets styrning skydda den nationella säkerheten.

I 20 § i lagen om militär underrättelseverksamhet (590/2019) föreskrivs det om internationellt samarbete. Enligt 20 § 4 mom. i den lagen beslutar huvudstabens underrättelsechef om deltagande i internationellt samarbete och om användning av metoderna för underrättelseinhämtning. I vissa fall kan beslutsfattandet följa förfarandet enligt lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd.

Underrättelselagstiftningen trädde i kraft den 1 juni 2019. Den ingår i det samordnade upp nåendet av målen för skyddet av den nationella säkerheten och försvaret.

4.3.7 Bekämpning av terrorism

Enligt Natos nyaste strategiska koncept är det andra av de största hoten mot Nato internationell terrorism. I Finland hör i enlighet med de uppgifter och befogenheter som föreskrivs i polislagen huvudansvaret för bekämpningen av terrorism till polisen. Skyddspolisen bekämpar terrorism genom underrättelseinhämtning. När det gäller bekämpningen av terrorism samarbetar polisen med andra myndigheter och samhällseliga aktörer. Gränsbevakningsväsendet deltar också i bekämpningen av terrorism.

4.3.8 Gränsbevakningsväsendets uppgifter och personal

Gränsbevakningsväsendet deltar i försvaret av riket samt upprätthåller och utvecklar försvarsberedskapen i samarbete med försvarsmakten. Bestämmelser om Gränsbevakningsväsendets uppgifter med anknytning till det militära försvaret finns i 25 § i gränsbevakningslagen (578/2005) och om Gränsbevakningsväsendets befogenheter i uppgifter med anknytning till det militära försvaret i 34 c § i den lagen.

Med gränstrupper avses tjänstemän vid Gränsbevakningsväsendet och personer som med stöd av värnpliktslagen har förordnats att tjänstgöra vid Gränsbevakningsväsendet eller som fullgör frivillig militärtjänst vid gränsbevakningsväsendet, och som vid effektiviserande av rikets försvar kan anslutas till försvarsmakten genom förordning av presidenten. Gränsbevakningsväsendets personal deltar i militär krishantering, och bestämmelser om personalens ställning finns i 18 och 25 § i lagen om militär krishantering (211/2006).

Gränsbevakningsväsendet deltar i övervakningen och trygghandet av Finlands territoriella integritet. Gränsbevakningsväsendet svarar för territorialövervakningen vid rikets gränser samt inom de områden som dess verksamhet omfattar, inklusive Åland.

Gränsbevakningsväsendet deltar i lämnandet och mottagandet av internationellt bistånd på det sätt som närmare föreskrivs i lagen om gränsbevakningsväsendet.

4.3.9 Kärnladdningar

I 4 § i kärnenergilagen (990/1987) finns det bestämmelser om förbud mot införande av kärnladdningar samt mot framställning, innehav och sprängning av sådana i Finland.

I 34 kap. 6 § i strafflagen (39/1889) föreskrivs det om kriminalisering av kärnladdningsbrott. Enligt paragrafen ska den som för in i Finland eller som förvärvar, tillverkar, transporterar, tillhandahåller, innehar, utvecklar eller spränger en kärnladdning eller bedriver forskningsverksamhet i syfte att tillverka en sådan, för kärnladdningsbrott dömas till fängelse i minst två och högst tio år.

4.4 Bedömning av lagstiftningen

Den gällande lagstiftningen tillåter anslutning till nordatlantiska fördraget och till avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal. Inga nödvändiga ändringar behöver göras i den nationella lagstiftningen till följd av avtalsförpliktelsen.

Beslut om deltagande i det kollektiva försvaret i Finland eller utanför Finland i enlighet med artikel 5 i nordatlantiska fördraget ska fattas med stöd av lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd. På deltagande i sådana åtgärder som avses i artikel 5

i nordatlantiska fördraget i situationer där Finland kan råka i en väpnad konflikt som kan karaktäriseras som krig, tillämpas det förfarande som enligt 93 § 1 mom. i grundlagen ska iakttas vid beslut om krig och fred.

Beslut om deltagande i uppgifter inom Natos kollektiva försvar i fredstid fattas med stöd av lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd eller lagen om försvarsmakten. Även i fortsättning kommer beslut om deltagande i uppgifter inom Natos militära krishanteringssupdrag att fattas med stöd av lagen om militär krishantering. På skickande av civila experter på uppdrag inom civil krishantering tillämpas lagen om civilpersoners deltagande i krishantering (1287/2004).

Tillämpningsområdet för lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd omfattar redan för närvarande lämnande av bistånd till och begäran om bistånd av en internationell organisation. På motsvarande sätt kan de situationer som anges i 1 § i den lagen också tillämpas på begäran om eller lämnande av bistånd med stöd av nordatlantiska fördraget. Fogande av "samverkan" (RP 193/2022 rd) till lagens 1 § förtydligar ytterligare möjligheten att tillämpa lagen på beslutsfattande som gäller samarbete med Nato. När Natomedlemskapet blir verklighet kan Nato uttryckligen fogas till lagens tillämpningsområde för tydlighetens skull.

Enligt 2 § 1 mom. 3 punkten i lagen om försvarsmakten har Försvarsmakten också till uppgift att delta i stöd och bistånd som grundar sig på artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt och artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen samt delta i territorialövervakningssamarbete samt i annat internationellt bistånd och annan internationell verksamhet. I lagen om försvarsmakten finns det också bestämmelser om befogenheter, användningen av maktmedel och personalens ställning. Bestämmelserna i fråga kan också tillämpas på kollektivt försvar enligt artikel 5 i nordatlantiska fördraget i Finland eller utanför Finland och på deltagande i uppgifter inom Natos kollektiva försvar i fredstid. När Natomedlemskapet blir verklighet kan dock till lagens 2 § för tydlighetens skull fogas till exempel en bestämmelse om deltagande i Natos kollektiva försvar och verksamhet.

I beredningen har man beaktat bestämmelserna om kärnladdningar i 4 § i kärnenergilagen och 34 kap. 6 § i strafflagen. En anslutning till nordatlantiska fördraget förutsätter inte att bestämmelserna i fråga ändras.

Det är motiverat att genomföra eventuella nationella lagstiftningsåtgärder i sak som gäller medlemskapet genom separata författningar. Författningsändringar kan göras stegvis. Trots att lagstiftningen inte nödvändigtvis behöver ändras till följd av anslutningen till nordatlantiska fördraget, kan det dock vara motiverat att bedöma och vid behov senare se över till exempel bestämmelserna om det nationella beslutsfattandet, inklusive militära kommandomål, Försvarsmaktens uppgifter och befogenheter, frågor som gäller användningen av Försvarsmaktens personal och värnpliktigas ställning samt lagstiftningen om territorialövervakningen.

Finland måste ansluta sig till Natos övriga avtal inom 12 månader från deponeringen av Finlands anslutningsinstrument (se avsnitten 3.4 och 14). Nationella behov av att ändra lagstiftningen med anledning av andra avtal kan till exempel hänga samman med frågor som gäller beskattning och hälso- och sjukvård, och de behoven utreds i separata regeringspropositioner i samband med anslutningen till avtalen i fråga.

De behov av att ändra den nationella lagstiftningen som standardiseringsavtalen (STANAG) eventuellt kräver utreds från fall till fall. Försvarsförvaltningen har inlett ett försök i syfte att skapa en nationell godkännandeprocess för STANAG.

5 Nationell behandling av Natoärenden

Beredning

Natos uppgifter och verksamhet hänför sig nationellt i huvudsak till utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiken. Den nationella beredningen av Natoärenden sker genom tillämpning och utveckling av befintliga strukturer, förfaranden och verktyg, varvid samarbete och samordning säkerställs när det gäller både ärenden som behandlas nationellt och ärenden som behandlas i Europeiska unionen. I och med Natomedlemskapet ökar antalet ärenden av detta slag.

I lagen om statsrådet (175/2003) och i reglementet för statsrådet (262/2003) föreskrivs det om fördelningen mellan ministeriernas ansvarsområden av ärenden som hör till statsrådets behörighet. Statsministern leder i enlighet med 66 § i grundlagen statsrådets verksamhet och ser till att beredningen och behandlingen av de ärenden som hör till statsrådet samordnas.

Bestämmelser om ministeriernas ansvarsområden och om fördelningen av ärenden mellan ministerierna har sammanförts i 3 kap. i reglementet för statsrådet. Enligt 10 § 1 mom. i reglementet för statsrådet behandlas ett ärende av det ministerium till vars ansvarsområde ärendet huvudsakligen hör. Enligt 12 § i reglementet för statsrådet svarar statsrådets kansli bland annat för biträdande av statsministern vid den allmänna ledningen av statsrådet samt vid samordningen av regeringens och riksdagens arbete. Till utrikesministeriets ansvarsområde hör enligt 13 § i reglementet för statsrådet jämsides med annat utrikes- och säkerhetspolitiken, utrikespolitiskt betydelsefulla internationella ärenden samt de internationella relationerna i allmänhet, samt biträdande vid samordningen av fördrag och andra internationella förpliktelser. Till försvarsmi-
nisteriets ansvarsområde hör enligt 16 § i reglementet för statsrådet jämsides med annan försvarspolitik, landets militära försvar, samordning av totalförsvaret samt militär krishantering och fredsbevarande verksamhet. Till inrikesministeriets ansvarsområde hör enligt 15 § i reglementet för statsrådet jämsides med annat allmän ordning och säkerhet, polisförvaltningen, reglering av invandringen, internationellt skydd, räddningsväsendet, gränssäkerhet och nationell beredskap inom civil krishantering samt dessutom civil underrättelseinhämtning, upprätthållande av civil beredskap och befolkningsskydd. Även andra grupper av ärenden som nämns i reglementet för statsrådet och andra ministeriers ansvarsområden har betydelse vid behandlingen av Natoärendet. Enligt 2 § 2 mom., som ändrats genom lag 1137/2014, i lagen om statsrådet ska ministerierna vid behov samarbeta vid beredningen av ärenden. Det ministerium till vars ansvarsområde ärendet huvudsakligen hör svarar för ordnandet av samarbetet.

Enligt 11 § i reglementet för statsrådet ska varje ministerium behandla till det egna ansvarsområdet hörande internationella ärenden. Varje ministerium svarar inom sitt ansvarsområde för beredningen av de ärenden som hör till statsrådet och för att förvaltningen fungerar som sig bör. De ärenden som hör till statsrådet behandlas och samordnas förberedelsevis i statsrådets ministerutskott och ministerarbetsgrupper samt vid regeringens överläggningar i olika former.

I statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskott ska förberedelsevis behandlas viktiga ärenden som gäller utrikes- och säkerhetspolitiken och viktiga ärenden av annat slag vilka gäller Finlands relationer till främmande makter, viktiga ärenden gällande den inre säkerheten i anslutning därtill samt viktiga ärenden som gäller totalförsvaret. Utskottet behandlar också frågor som gäller samordningen av ärenden som hör till dess uppgiftsområde (reglementet för statsrådet, 25 §). I enlighet med 3 § i lagen om statsrådet är statsministern ordförande för utskottet och beslutar om sammankallande av sammanträde och fastställer de ärenden som ska behandlas vid det. Utskottet behandlar och samordnar de statsrådsärenden som hör till dess ansvarsområde. I och med Natomedlemskapet förväntas antalet ärenden som ska behandlas öka.

Ett centralt samarbetsforum inom utrikespolitiken är statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskotts sammanträde med republikens president. Det har blivit praxis med gemen-

samma möten mellan ministerutskottet för utrikes- och säkerhetspolitiska ärenden och republikens president där republikens president leder ordet. Republikens president eller statsministern kan ta initiativ till ett gemensamt möte (lagen om statsrådet, 24 §). Riktlinjerna för de centrala utrikes- och säkerhetspolitiska ärenden som gäller Nato fastställs i ministerutskottet för utrikes- och säkerhetspolitiska ärenden under ledning av republikens president.

Beslutsfattande

Enligt 93 § 1 mom. i grundlagen leds Finlands utrikespolitik av republikens president i samverkan med statsrådet. Om krig och fred beslutar presidenten med riksdagens samtycke. Enligt 58 § i grundlagen, som gäller presidentens beslutsfattande, är huvudregeln att presidenten fattar formbundna beslut i statsrådet utifrån dess förslag till avgörande. Också när det är fråga om formbundna beslut inom utrikespolitikens område fattar presidenten vanligen beslut enligt denna huvudregel. De frågor där presidenten fattar beslut i statsrådet utan att statsrådet lägger fram förslag till avgörande räknas uttömmande upp i 58 § 3 mom. i grundlagen (RP 60/2010 rd).

Enligt 128 § i grundlagen är republikens president överbefälhavare för Finlands försvarsmakt. Presidenten kan på framställning av statsrådet under undantagsförhållanden överlåta uppgiften på någon annan finsk medborgare. Enligt 58 § 5 mom. i grundlagen beslutar republikens president i militära kommandomål under medverkan av ministern i enlighet med vad som bestäms närmare genom lag.

De ärenden som hör till statsrådet avgörs vid statsrådets allmänna sammanträde eller i det ministerium som saken gäller. Vid statsrådets allmänna sammanträde avgörs i enlighet med 67 § i grundlagen vittsyftande och principiellt viktiga ärenden samt sådana andra ärenden vars betydelse kräver det. I enlighet med 12 § 2 mom. i lagen om statsrådet avgörs vid allmänt sammanträde bland annat övriga ärenden vars samhällspolitiska eller ekonomiska betydelse förutsätter det. Enligt 14 § i lagen om statsrådet kan ärenden som ankommer på ett ministerium i enskilda fall överföras till allmänt sammanträde, om de anses vara så vittsyftande eller principiellt viktiga att de ska avgöras vid allmänt sammanträde. Beslutet om överföring fattas då vid allmänt sammanträde på framställning av statsministern eller ministern i fråga.

På beslutsfattande som gäller deltagande i Natos verksamhet tillämpas från fall till fall lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd, lagen om militär krishantering eller den sektorspecifika lagstiftningen, såsom lagen om försvarsmakten. Det har föreslagits (RP 193/2022 rd) att lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd ska ändras.

Enligt 93 § 3 mom. i grundlagen svarar för meddelanden till stater och internationella organisationer om utrikespolitiskt betydelsefulla ställningstaganden den minister vars ansvarsområde omfattar internationella förhållanden. Av bestämmelsen följer att utrikespolitiskt betydelsefulla ställningstaganden till Finlands företrädare utomlands och instruktioner till representationerna ska skickas via utrikesministeriet (RP 1/1998 rd).

Riksdagens deltagande

Riksdagens rätt att få information tryggas genom grundlagen. Enligt 47 § i grundlagen har riksdagen rätt att av statsrådet få de upplysningar som behövs för behandlingen av ett ärende. Bestämmelsen omfattar både statsrådets skyldighet att på eget initiativ tillstålla riksdagen behövlig information och skyldigheten att lägga fram sådan information som riksdagen ber om (RP 1/1998 rd, s. 98). Den minister som saken gäller ska se till att utskott eller andra riksdagsorgan utan dröjsmål får handlingar och andra upplysningar som de behöver och som finns hos myndigheterna.

Utrikesutskottet ska med stöd av 97 § i grundlagen få utredningar av statsrådet om frågor som gäller utrikes- och säkerhetspolitiken. Utifrån de utredningar som utrikesutskottet har fått kan det vid behov på eget initiativ ge ett yttrande till statsrådet. Riksdagen har understrukit att statsrådet självant ska hålla utrikesutskottet rättidigt och regelbundet underrättat om internationella frågor. Riksdagens roll som skiljedomare i eventuella konflikter kräver information över hela linjen redan när frågor bereds och diskuteras (GrUB 9/2010 rd, UtUU 5/2010 rd).

Enligt grundlagsutskottets tolkning påverkas rätten att få information inte av att de upplysningar ett utskott behöver är sådana till sin juridiska karaktär att de borde hållas hemliga. Bestämmelser om utskottsmedlemmarnas tystnadsplikt finns i 50 § 2 och 3 mom. i grundlagen och i 43 a–43 c § i riksdagens arbetsordning. (GrUU 30/2020 rd, s. 3). Bestämmelser om behandlingen av Natos säkerhetsklassificerade information ska beaktas vid behandlingen av informationen.

Riksdagens rätt att få information tryggas av ett stort antal andra förfaranden. Väsentliga bestämmelser är särskilt grundlagens bestämmelser om statsrådets meddelanden och redogörelser, statsministerns meddelande samt de berättelser som ska lämnas till riksdagen. Dessa förfaranden kompletteras av olika slags vedertagen parlamentarisk praxis för samarbetet mellan riksdagen och statsrådet samt annan praxis, såsom möten mellan republikens president och ordförandena för riksdagens utskott och för partierna.

Dessutom deltar riksdagen enligt gällande lagstiftning i beslutsfattande som gäller internationellt bistånd och internationell verksamhet samt militär krishantering.

6 De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås det att riksdagen godkänner nordatlantiska fördraget, sådant det lyder ändrat genom anslutningsprotokollen. Vidare föreslås det att riksdagen godkänner avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal. Propositionen innehåller förslag till blankettlagar, genom vilka de bestämmelser i överenskommelserna som hör till området för lagstiftningen sätts i kraft.

7 Propositionens konsekvenser

7.1 Konsekvenser för utrikes- och säkerhetspolitiken och Finlands försvar

Finlands utrikes- och säkerhetspolitiska grundlinjer är stabila och förutsägbara. De utgår från goda bilaterala relationer, samverkan och påverkan inom Europeiska unionen samt från multilateralt samarbete som stöder sig på det regelbaserade internationella systemet och på folkrätten (SRR 4/2020 rd, s. 6). Anslutningen till nordatlantiska fördraget är en viktig del av denna helhet. När det gäller yttre förbindelser är Europeiska unionen Finlands viktigaste referensram och kanal för påverkan.

De viktigaste konsekvenserna av en anslutning till nordatlantiska fördraget berör utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik. Som medlem i Nato förbinder sig Finland förutom till nordatlantiska fördraget också till Natos övriga överenskommelser och styrdokument samt deltar fullt ut i Natos verksamhet. Medlemskapet förutsätter i utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska frågor en ståndpunktsbildning som sträcker sig utom partnerskapet.

De principer som styr Natos verksamhet är den enskilda människans frihet, mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstaten. Finland fortsätter konsekvent bedriva sin utrikes- och säkerhetspolitik med rättighetsperspektiv och framhåller betydelsen av en regelbaserad internationell ordning och respekt för internationell rätt (SRR 1/2022 rd s. 3).

Som medlem i Nato deltar Finland i den säkerhetspolitiska debatten i Nato och i utvecklandet av Natos roll som utrikes- och säkerhetspolitisk aktör, och Finland har också ett politiskt engagemang i alliansen. Ett Natomedlemskap innebär att Finland är med och fattar beslut om säkerhetspolitiska frågor som är centrala för Finland (SRR 3/2022 rd, s. 2).

Finlands och Sveriges Natomedlemskap höjer tröskeln för användning av militära maktmedel i Östersjöområdet, vilket ökar stabiliteten i området (SRR 1/2022 rd, s. 25).

Också som medlem av Nato ska Finland upprätthålla och också framöver utveckla en stark egen försvarsförmåga och fortsätta det bilaterala och multilaterala försvarssamarbetet. Finland beslutar fortfarande själv om principerna för genomförandet av försvaret (SRR 1/2022 rd, s. 26).

Som Natomedlem bereder sig Finland militärt på att uppfylla förpliktelsen enligt artikel 5 i nordatlantiska fördraget, inklusive bruk av vapenmakt. Finlands försvar samordnas så att det blir en del av alliansens kollektiva försvar, vilket innebär ett deltagande i planeringen och genomförandet av det kollektiva försvaret. Den mest betydande konsekvensen är stärkandet av det finländska försvarets förebyggande förmåga. Om militära maktmedel riktades mot Finland som medlem i Nato, skulle Finland med stöd av alliansen försvara sig i enlighet med de arrangemang för kollektivt försvar som förberetts och övats på förhand (SRR 1/2022 s. 25). Samtidigt förbereder sig Finland på att delta i försvaret av Natos övriga medlemsstater. Som medlem deltar Finland på särskilt överenskommet sätt i Natos uppgifter i fredstid. Som medlem deltar Finland i Natos gemensamma försvarsplaneringsprocess samt i den operativa planeringen och de ledningsarrangemang som den förutsätter. Finland ansluter sig till Natos integrerade luft- och missilförsvarssystem samt deltar i utbytet av luft- och sjölägesbild och i ett fördjupat underrättelse-samarbete. Dessutom deltar Finland i Natos civila beredskapssamarbete och övningsverksamhet i större utsträckning än för närvarande. Finland fortsätter att delta i Natos krishanteringsinsatser.

Som medlemsstat förbinder sig Finland till Natos kollektiva avskräckning och försvar. Nato har förbundet sig till vapenkontroll, nedrustning och förhindrande av spridning av vapen. Finland understöder ett stegvist framskridande i kärnvapenedrustningen som främjar säkerheten i alla länder. Finlands mål är att kärnvapenstaterna gör konkreta åtaganden i kärnvapenedrustningen och tar steg mot att minska det hot som kärnvapnen orsakar.

Finlands medlemskap i Nato fördubblar Natos landsgräns med Ryssland. Relationerna mellan Nato och Ryssland blir också en del av Finlands relationer till Ryssland.

I och med att Finland och Sverige blir medlemmar i Nato blir alla nordiska länder medlemmar i alliansen. Natomedlemskapet kan erbjuda möjligheter att intensifiera det bilaterala säkerhets- och försvarssamarbetet med Natos medlemsstater. Natomedlemskapet kan också öppna nya möjligheter för dialog med Natos partnerländer. Finland får tillträde till inofficiella sammansättningar där representanter för Natos medlemsstater utbyter information.

7.2 Ekonomiska konsekvenser

Natos årsbudget för 2022 är cirka 2,5 miljarder euro. Natos budgetstruktur innehåller flera element vars kostnader bestäms på olika sätt och den slutliga informationen om dem fås först när Finland har anslutit sig till Nato. De kostnader som presenteras här har beräknats på grundval av den information som ett land med observatörsstatus i Nato ges.

Finansieringen av Natos egen verksamhet är indelad i gemensam finansiering (Common Funding), kundfinansiering, ländernas ömsesidiga finansiering (Joint Funding) och multinationell särskild finansiering (Multinational Funding Proper). Nato debiterar i regel medlemsstaternas betalningsandelar två gånger per år.

Medlemsstaterna deltar i de olika delområdena av den gemensamma finansieringen med en andel som baserar sig på medlemsstatens bruttonationalinkomst (BNP) genast från och med det att anslutningen har godkänts. Natos budgetering styrs av organ där medlemsstaterna har sina representanter. På detta sätt säkerställs medlemsstaternas gemensamma beslut om fördelningen av finansieringen mellan medlemsstaterna. Den betalningsandel som fastställdes för Finland vid anslutningsförhandlingarna den 4 juli 2022 är enligt Natos beräkningar 0,9057 procent av Natos gemensamma finansiering fram till utgången av 2024. Den gemensamt finansierade budgeten består av en civil budget (Civil Budget), en militär budget (Military Budget) och ett program för säkerhetsinvesteringar (NATO Security Investment Programme). I Finlands statsbudget betalas Natos civila budget av anslaget under utrikesministeriets huvudtitel ur moment 24.90.66 Vissa medlemsavgifter och finansiella bidrag. Om Finland ansluter sig till Nato från och med den 1 januari 2023 beräknas Finlands betalningsandel av Natos gemensamma finansiering 2023 uppgå till sammanlagt cirka 27,4 miljoner euro (civila budgeten 4,2 miljoner euro, militära budgeten 20,8 miljoner euro och investeringsprogrammet 2,4 miljoner euro). I betalningsandelarna ingår i enlighet med Natos regler också en andel av den gemensamma finansieringen för 2024. Vid toppmötet i Madrid i juni 2022 fattade Natos medlemsstater beslut om att öka Natos gemensamt finansierade budgetar, vilket också i och med medlemskapet är bindande för Finland och kommer att höja de årliga betalningsandelarna. De nationella försvarsbudgeterna och Natos gemensamt finansierade budgetar ska stå i rätt proportion till förändringarna i den säkerhetspolitiska miljön.

På statsledningsnivå gjordes vid toppmötet i Wales 2014 ett åtagande (Defence Investment Pledge, DIP) om att använda minst 2 procent av bruttonationalprodukten (BNP) till försvaret. Vid toppmötet i Madrid 2022 stärktes detta ytterligare genom ett gemensamt åtagande av Natos medlemsstater. Som grund för BNP-kalkylen använder Nato OECD:s statistik, som också Finland i fortsättningen kommer att använda vid beräkningen av BNP-andelen av försvarsutgifterna. I försvarsutgifterna räknar Nato in utöver utgifterna inom försvarsministeriets förvaltningsområde (huvudtitel 27) även utgifterna för Försvarsmaktens militära och civila pensioner som hör till finansministeriets förvaltningsområde, utgifterna för underhåll av krishanteringsstyrkor som hör till utrikesministeriets förvaltningsområde samt av Gränsbevakningsväsendets utgifter de som anknyter till militärt försvar och gränsövervakning och som hör till inrikesministeriets förvaltningsområde. Medlemsstaternas nationella försvarsutgifter är således en viktig del av helheten för Natos kollektiva försvar. BNP-andelen av Finlands försvarsutgifter är enligt budgeten för 2022 (inkl. tilläggsbudgetarna) 1,87 procent, i budgetpropositionen för 2023 är den 2,38 procent och under ramåren 2024–2025 är nivån cirka 2 procent när man använder BNP-talet i finansministeriets ekonomiska prognos av den 9 augusti 2022. Från och med 2026 sjunker försvarsutgifternas andel klart till under 2 procent till följd av att betalningsandelarna för försvarsmaktens strategiska projekt minskar (F-35-jaktplanen och Flottilj 2020-projektet). För närvarande når inte alla medlemsstater Natos mål på 2 procent av BNP-andelen av försvarsutgifterna, men de har förbundit sig att uppnå målet före utgången av 2024 och håller redan nu på att avsevärt öka sina försvarsutgifter. Det förändrade säkerhetsläget och de förpliktelser som Natomedlemskapet medför innebär ett tryck på att öka försvarsutgifterna.

Nato har dessutom andra program utanför den gemensamma finansieringen, i en del av dem ska Finland som medlem delta och om en del av dem kan det fattas beslut om deltagandet på nationell nivå. Sådana är åtminstone DIANA-initiativet och Innovationsfonden, genom vilka innovationsverksamhet i anslutning till försvaret stöds. DIANA-initiativet hör till de kostnader som ska betalas obligatoriskt och det finansieras med medel under försvarsministeriets huvudtitel ur moment 27.01.66 Medlemsavgifter och finansieringsandelar. Betalningsandelen beräknas uppgå till cirka 0,5 miljoner euro per år 2023–2030. Ett nationellt beslut om deltagande i Natos innovationsfond fattas senare.

Utgående från respektive medlemsstats användning samlar Nato också in kundfinansiering för att täcka kostnaderna för de informationssystem och den infrastruktur som Nato förvaltar. Medlemsstaterna betalar också alla kostnader för lokalerna som de använder i Natos högkvarter och

dylika kostnader. I lokalkostnaderna ingår också kostnader för de ändringar och omplaceringar som de kräver samt hyror för de befintliga lokalerna fram till flytten till de nya lokalerna. Detta gäller flytten av Finlands särskilda representation till Natos högkvarter, som medför både kostnader av engångsnatur och fortlöpande tilläggskostnader på grund av det betydande behovet av ytterligare lokaler. För närvarande beräknas flytten av Finlands särskilda representation föranleda utgifter av engångsnatur till ett belopp av sammanlagt 9,4 miljoner euro, varav 4,5 miljoner euro är ersättningar som ska betalas till Nato. Dessa utgifter budgeteras under moment 24.01.74 Husbyggen och 24.01.01 Utrikesförvaltningens omkostnader. När det gäller bestående kostnader pågår bedömningen ännu, men det kan uppskattas att de uppgår till 1–2 miljoner euro per år. Dessa kostnader preciseras när anslutningsprocessen framskrider.

En viktig arbetsform inom Nato är att delta i olika kommittéer, arbetsgrupper och utvecklingsprojekt. I Nato finns sammanlagt 400 olika kommittéer och arbetsgrupper, av vilka cirka 350 hör till ansvaret för försvarsministeriets förvaltningsområde. Ansvaret för de återstående 50 kommittéerna och arbetsgrupperna fördelas mellan de övriga ministerierna, men för de flesta ansvarar utrikesministeriet.

Anslutningen till Nato har betydande konsekvenser för personalen. Dessa kostnader ska täckas ur den nationella budgeten. Antalet anställda som arbetar med Natoärenden ska stärkas särskilt vid Finlands representation vid Nato, utrikesministeriet, försvarsministeriet, inrikesministeriet, Försvarsmakten, Skyddspolisen, Gränsbevakningsväsendet och statsrådets kansli samt inom kommunikationsministeriets förvaltningsområde. Det kan uppstå behov av extra personal också inom andra förvaltningsområden på grund av medlemskapet i Nato.

Vid de inledande kartläggningarna har inom de förvaltningsområden som är mest centrala med tanke på verksamheten identifierats de omedelbara behoven av extra personal som Natomedlemskapet medför, sammanlagt cirka 110 uppgifter 2023, av vilka 15 årsverken vid Finlands representation vid Nato. Den årliga kostnadskalkylen för de identifierade tilläggsresurserna är cirka 12 miljoner euro och kostnaderna budgeteras för omkostnader under huvudtitlarna i fråga. Behovet av en nettoökning av personalresurserna inom de olika förvaltningsområdena preciseras när medlemskapet framskrider och de krav som ställs på Finland preciseras.

Natomedlemskapet förutsätter dessutom att nationellt finansierad personal placeras i Natos högkvarter och militära kommandostruktur samt i andra Natostrukturer. Finland ska stegvis placera cirka 100 personer under sex års tid i den militära kommandostrukturen. Kostnadskalkylen för den personal som ska placeras i den militära kommandostrukturen är 31,25–40 miljoner euro, om den genomsnittliga årliga kostnaden för personal som sänds till Finlands beskickningar används som uträkningsgrund. År 2023 är målet att placera cirka 20 militärpersoner i Natos militära kommandostruktur. Dessutom kommer personal att sändas till Natos skolor, byråer och kompetenscentrum på basis av behov. Finlands försvarsmakt ska i fortsättningen placera personal i Natos militära kommandostruktur och truppstruktur, vid Natos byråer och den internationella militära staben vid Natos högkvarter.

Utöver detta har Finland som mål att sända minst tio nationella specialsakkunniga till Natos strukturer (Voluntary National Contribution, VNC). Kostnadseffekten för dessa är cirka 2,5 miljoner euro/år och de budgeteras i regel för omkostnaderna inom utrikesministeriets, försvarsministeriets och inrikesministeriets förvaltningsområden. När genomförandet av medlemskapet framskrider måste antalet nationella specialsakkunniga och deras placering bedömas på nytt. Nationella specialsakkunniga ger erfarenhet av Natos verksamhet och främjar möjligheterna att skaffa kompetens för Natos egna sakkunniguppgifter på högre nivå.

I anslutningen kommer utöver de nämnda kostnaderna att ingå tilläggskostnader av engångsnatur och bestående fasta kostnader som realiserar på kort sikt, bland annat när det gäller informations säkerhetslösningar och localsäkerhet. Kostnaderna för informationsbehandlingsmiljön för

Natomaterial beräknas på statsförvaltningsnivå uppgå till cirka 24 miljoner euro, varav 18 miljoner euro är kostnader för personal, utrustning och programvaror och 6 miljoner euro är kostnader för förbättring av lokalerna för informationsbehandling. Dessutom uppskattats det att anskaffningarna från och med 2025 kommer att medföra bestående årliga kostnader för underhåll till ett belopp av cirka 3 miljoner euro. De kostnader som presenteras ovan inbegriper inte kostnaderna för det informationssystem som behövs för elektronisk behandling av nationellt särskilt känsligt informationsmaterial. Kostnaderna för det elektroniska informationssystemet för nationellt särskilt känsligt informationsmaterial beräknas beroende på lösningsmodellen på kort sikt uppgå till 5–10 miljoner euro. Modellerna för genomförande av informationsbehandlingsmiljön för Natomaterial och det nationella informationssystemet är för närvarande ännu föremål för nationell prövning och de permanenta kostnaderna för dem beror på vilken lösning som väljs. Kostnaderna preciseras i takt med att processen framskrider samt i och med att antalet åtkomstpunkter klarnar. De övriga eventuella tilläggskostnaderna i anslutning till informationsförmedling och lokalsäkerhet klarnar under flera år i takt med att Finlands anslutningsprocess framskrider. Tilläggsresurser behövs också till stöd för planeringen av systemen och framskridandet av en smidig ackrediteringsprocess samt för kontrollen och godkännandet av systemen (ackrediteringen). Dessa direkta eller indirekta kostnader som föränleds av medlemskapet finansieras med anslag under de olika huvudtitlarna i statsbudgeten under de moment som är förenliga med deras användningsändamål.

De årliga kostnaderna för medlemskapet i Nato och anslutningen till Natos administrativa organ och kommandostruktur uppskattas till 70–100 miljoner euro. I den kompletterande budgetpropositionen för 2023 ingår anslag på sammanlagt 40,4 miljoner euro i anslutning till ansökan om medlemskap i Nato. I den kompletterande budgetpropositionen har Finlands betalningsandel av Natos gemensamma finansiering i tre separata budgetar beaktats: den civila budgeten, den militära budgeten och investeringsprogrammet. Som Finlands betalningsandel av den civila budgeten föreslås ett anslag på 4,18 miljoner euro till utrikesministeriet under moment 24.90.66 Vissa medlemsavgifter och finansiella bidrag. Till försvarsministeriet föreslås under moment 27.01.66 Medlemsavgifter och finansieringsandelar ett anslag på 20,8 miljoner euro för Finlands andel av den militära budgeten och ett anslag på 2,4 miljoner euro för att täcka kostnaderna för programmet för säkerhetsinvesteringar i enlighet med Natos uppskattning. Sammanlagt föreslås 27,4 miljoner euro som Finlands betalningsandel av Natos gemensamma finansiering 2023. Till försvarsministeriet föreslås dessutom för kostnader som föränleds av DIANA-initiativet ett anslag på 210 000 euro under moment 27.01.66 Medlemsavgifter och finansieringsandelar. Till statsrådets kansli föreslås under moment 23.01.01 Omkostnader för statsrådets kansli 290 000 euro för anskaffning av informationsteknik för Finlands representation vid Nato. Till utrikesministeriet föreslås dessutom ett tillägg på cirka 1,6 miljoner euro för Natorelaterade uppgifter i beskickningsnätet under moment 24.01.01 Utrikesförvaltningens omkostnader, vilket motsvarar tio årsverken, och för flyttningen av Finlands särskilda representation vid Nato till Natos högkvarter föreslås ett anslag på 4,5 miljoner euro under moment 24.01.74 Husbyggen, vilket motsvarar den uppskattade engångsersättningen för de lokaler som erbjudits Finland i Natos högkvarter. Till Gränsbevakningsväsendet föreslås under moment 26.20.01 Gränsbevakningsväsendets omkostnader 1,2 miljoner euro för utgifter som föränleds av anslutningen till Nato. Till Försvarsmakten föreslås under moment 27.10.01 Försvarsmaktens omkostnader ett tilläggsanslag på 1 miljon euro, med vilket Nato-åtkomstplatserna i Försvarsmaktens ledningssystem utvidgas och datakommunikationsförbindelserna utvecklas. Dessutom föreslås det att Försvarsmaktens personalresurser i detta skede av medlemskapsprocessen stärks med 2,46 miljoner euro, det vill säga med 22 nya uppgifter. Anslaget anvisas under moment 27.10.01 Försvarsmaktens omkostnader. Dessutom föreslås att det att försvarsministeriets anslag under moment 27.01.01 Försvarsministeriets omkostnader ökas med 1,5 miljoner euro med vilket inrättandet av de 11 nya uppgifter som Natomedlemskapet medför täcks. För de beredningsuppgifter i fråga om Nato som hör till kommunikationsministeriets förvaltningsområde föreslås 260 000 euro (2 årsverken) för att stödja i synnerhet planeringen av den nationella helheten av informations- och kommunikationssystem samt säkerställa ett effektivt genomförande av auditeringen av datakommunikationssystemen. Kostnaderna för 2023 är fortfarande förenade med

osäkerhetsfaktorer och de kommer enligt behov att preciseras i tilläggsbudgetarna för 2023. När det gäller de följande åren preciseras kostnadseffekterna vid beredningen av planen för de offentliga finanserna för 2024–2027 samt i budgeterna för de åren.

Anslutningen till Natos försvarsplaneringsprocess och genomförandet av de prestationsmål som gäller Finland i processen samt deltagandet i Natos operativa planering har konstaterats medföra betydande merkostnader som kan bedömas först när Finlands anslutningsprocess framskrider. Kostnader orsakas bland annat av Natos uppgifter i fredstid, multinationella förmågeprojekt, ledningssystem och beredskapskrav. Finlands medlemskap infaller i ett skede där de centrala faktorerna i Natos avskräckande effekt och försvar befinner sig i ett brytningsskede. Till exempel kommer den operativa planeringen och Natos truppstruktur att reformeras. Konsekvenserna bedöms som en del av granskningen av den nationella lagstiftningen. Dessutom kommer de ekonomiska konsekvenserna av ratificeringen av Natostandarderna för teknisk säkerhet att bedömas i samband med lagstiftningsarbetet. De ekonomiska konsekvenserna kommer att bedömas i samband med att planerna för de offentliga finanserna och budgetpropositionerna utarbetas. Det är inte möjligt att i detalj bedöma alla kostnadseffekter i detta skede.

Finlands medlemskap i Nato förbättrar den nationella försvarsindustrins affärsmöjligheter. Natomedlemskapet anses öka företagets möjligheter till nätverkande, tillgång till information och internationellt samarbete. Natomedlemskapet erbjuder företagen en möjlighet att delta i upphandlingar och projekt som finansieras genom Natos budget samt förbättrar företagets möjligheter att delta i upphandlingar och projekt som genomförs via Natos olika byråer.

7.3 Konsekvenser för personalen

Inom statsförvaltningen har man sedan inledningen av ansökningskedet för Natomedlemskapet bedömt möjligheterna att utnyttja de nuvarande personalresurserna för Natorelaterade uppgifter med tanke på såväl de ekonomiska konsekvenserna, personalens tillräcklighet som verksamhetens kontinuitet. Sådana uppgifter har identifierats bland annat inom personal- och ekonomiförvaltningen, utbildningen, lagberedningen samt informationshanteringen och IKT. Inom ämbetsverken har interna arbetsarrangemang för omfördelning av resurser genomförts. De krävande sakkunniguppgifterna ökar när Finland deltar i Natos beslutsfattande och i det ömsesidiga samarbetet med medlemsstaterna på ett täckande sätt via cirka 400 kommittéer och arbetsgrupper samt via Natos byråer. Personalen vid utrikesministeriet, försvarsministeriet och Försvarsmakten står för den största delen av detta samarbete. Också vid statsrådets kansli har man identifierat ökade personalbehov. En brådskande uppgift är att stärka Finlands representation vid Nato, vilket huvudsakligen gäller utrikesministeriets, försvarsministeriets och Försvarsmakens personal. För att de operativa målen och förpliktelserna enligt medlemskapet ska kunna uppfyllas förutsätts det att sakkunskapen inom de sektorer som ansluter till Nato stärks. När det gäller att utveckla och befästa personalens kompetens ska omfattningen av utbildningsbehovet och inriktningen av den på olika yrkes- och sakkunniggrupper granskas regelbundet.

Finlands anslutning till Natos truppstrukturer planeras efter att medlemskapet i Nato har säkerställts. Också till Natos högkvarter, till den internationella staben, internationella militära staben och andra staber, kommer tjänstemän eller militärpersoner att sändas för viss tid. På dessa urvalsprocesser ska befintliga mekanismer tillämpas.

7.4 Konsekvenser för myndigheterna

I och med Natomedlemskapet uppkommer de viktigaste konsekvenserna för den nationella informationssäkerheten genom att olika funktioner ska ordnas på den nivå som Natos krav på informationssäkerhet förutsätter. Finland har ingått en överenskommelse med Nato om skydd av säkerhetsklassificerad information (1994) och ett kompletterande administrativt arrangemang (FördrS 7 och 8/2013), varför Finland redan för närvarande skyddar och behandlar Natos

säkerhetsklassificerade information i enlighet med minimikraven och de grundläggande principerna i Natos säkerhetsbestämmelser. Kraven gäller säkerhetsledning, administrativ säkerhet, fysisk säkerhet, säkerhet för informationssystem samt företagssäkerhet. I och med medlemskapet ökar mängden säkerhetsklassificerad Natoinformation och behovet av att behandla den utvidgas till olika myndigheter, ministerier och företag. Finland har i samband med anslutningsdiskussionerna förbundet sig att ansluta sig till avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om informationssäkerhet och avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om samarbete avseende information om kärnvapenförsvar. Avsikten är att dessa avtal ska föreläggas riksdagen för godkännande genom separata regeringspropositioner.

Medlemskapet i Nato kommer att öka mängden säkerhetsklassificerad Natoinformation i Finland. Nato rekommenderar i första hand elektronisk informationsöverföring och behandling av säkerhetsklassificerad information. Elektronisk informationsöverföring är också ur nationell synvinkel nödvändig för att säkerställa att det operativa samarbetet och beslutsfattandet är rätttidigt. Vid inrättandet av elektroniska informationsbehandlingsmiljöer ska behoven för de olika ministerierna, Finlands beskickningar utomlands, republikens presidents kansli samt ämbetsverken och i synnerhet Försvarsmakten beaktas. Handlingar kommer att distribueras till olika förvaltningsområden, men särskilt märks ökningen inom Försvarsmakten och vid utrikesministeriet och försvarsministeriet. Det är nödvändigt att med så snabb tidtabell som möjligt utveckla en sådan nationell miljö för säkerhetsklass II (SK II-miljö) som är godkänd också för behandling av säkerhetsklassificerad information på NATO SECRET-nivå. Genomförandet av den elektroniska behandlingsmiljön stöder sig delvis på beslutet om hur registerfunktionerna ska genomföras nationellt. Modellerna för genomförandet av en elektronisk informationsbehandlingsmiljö är för närvarande föremål för nationell prövning.

Enligt Natos krav på informationssäkerhet får säkerhetsklassificerad information från och med nivån NATO CONFIDENTIAL behandlas och förvaras endast inom ett skyddsområde för åtkomsthantering som är fysiskt skyddat och godkänt av en myndighet. Information på nivån NATO RESERICTED ska behandlas inom ett sådant administrativt område som myndigheten har godkänt. Genomförandet av fysiska behandlingsmiljöer medför betydande kostnader inom hela statsförvaltningen.

Enligt Natos säkerhetsbestämmelser ska alla Natos informationssystem och elektroniska behandlingsmiljöer för säkerhetsklassificerad information genomgå en process för godkännande (ackreditering). Detta gäller både nya system och befintliga system där man i och med medlemskapet avser att behandla Natos säkerhetsklassificerade information. För transport- och kommunikationsverket, som är nationell ackrediteringsmyndighet, uppstår behov av tilläggsresurser för att stödja planeringen av systemen, för att ackrediteringsprocessen ska framskrida smidigt och för kontrollen och godkännandet (ackrediteringen) av systemen.

8 Remissvar

Utkastet till regeringsproposition var på remiss mellan den 3 och 23 november 2022. Utlåtande begärdes av 43 remissinstanser. Sammanlagt lämnades X utlåtanden. Begäran om utlåtande och utlåtandena finns i den offentliga tjänsten på adressen valtioneuvosto.fi/sv/projekt med identifieringskod UM010:00/2022.

9 Bestämmelserna i nordatlantiska fördraget och Finlands anslutningsprotokoll och deras förhållande till lagstiftningen i Finland

Nedan redogörs för bestämmelserna i nordatlantiska fördraget och bestämmelserna i Finlands anslutningsprotokoll.

9.1 Nordatlantiska fördraget

Inledning. I inledningen till nordatlantiska fördraget bekräftar parterna sin tro på ändamålen och grundsatserna i Förenta nationernas stadga och sin vilja att leva i fred med alla folk och alla regeringar. Parterna är vidare fast beslutna att trygga sina folks frihet, gemensamma arv och civilisation, vilka grundar sig på demokratiska principer, principen om den enskilda människans frihet och rättsstatsprincipen. De strävar efter att främja stabilitet och välfärd i det nordatlantiska området. Genom nordatlantiska fördraget förenar parterna sina ansträngningar för ett kollektivt försvar och upprätthållandet av fred och säkerhet.

Artikel 1. Parterna förbinder sig i enlighet med Förenta nationernas stadga att lösa eventuella internationella tvister i vilka de är parter med fredliga medel på sådant sätt att inte internationell fred och säkerhet eller rättvisa äventyras samt att i sina internationella förbindelser avhålla sig från hot om och bruk av våld på ett sätt som är oförenligt med Förenta nationernas ändamål.

Artikel 2. Parterna ska bidra till den fortsatta utvecklingen av fredliga och vänskapliga internationella förbindelser genom att stärka sina fria institutioner, öka förståelsen för de principer som de institutionerna bygger på och främja förutsättningar för stabilitet och välfärd. De ska sträva efter att undanröja motsättningar i sin internationella ekonomiska politik, och de ska främja ekonomiskt samarbete mellan enskilda eller alla parter.

Artikel 3. Parterna förbinder sig, var för sig och tillsammans, till att genom kontinuerlig och effektiv egen beredskap och ömsesidigt bistånd, upprätthålla och utveckla sin individuella och kollektiva förmåga att stå emot väpnade angrepp så att målen med fördraget effektivare ska uppnås.

Artikel 4. Parterna förbinder sig till att samråda närhelst en part anser att någon parts territoriella integritet, politiska oberoende eller säkerhet hotas.

Artikel 5. Artikeln innehåller den centrala bestämmelsen om kollektivt försvar i fördraget, det vill säga de så kallade säkerhetsgarantierna. Enligt artikeln är parterna ense om att ett väpnat angrepp mot en eller flera av dem i Europa eller Nordamerika ska betraktas som ett angrepp mot dem alla, och följaktligen enas parterna om att varje part, under utövande av den rätt till individuellt eller kollektivt självförsvar som erkänns i artikel 51 i FN-stadgan, i händelse av ett sådant väpnat angrepp ska bistå den eller de angripna parterna genom att individuellt och i samförstånd med de övriga parterna utan dröjsmål vidta de åtgärder som den anser nödvändiga, inklusive bruk av vapenmakt, för att återställa och upprätthålla säkerheten i det nordatlantiska området.

Alla sådana väpnade angrepp och alla de åtgärder som vidtas med anledning av dem ska omedelbart inberättas till FN:s säkerhetsråd. Sådana åtgärder ska avslutas när säkerhetsrådet har vidtagit nödvändiga åtgärder för att återställa och upprätthålla internationell fred och säkerhet.

Artikeln förpliktar medlemsstaterna att bistå en annan medlemsstat som utsätts för ett väpnat angrepp genom att vidta de åtgärder som de anser nödvändiga, inklusive bruk av vapenmakt. I artikeln definieras inte det exakta innehållet i biståndet. Som förberedelse för en situation där det kollektiva försvar som avses i artikeln aktiveras upprätthåller Nato en integrerad militär kommandostruktur, utarbetar operativa planer och genomför en gemensam försvarsplaneringsprocess och gemensamma övningar.

Begreppet väpnat angrepp, som det hänvisas till i artikeln, ingår i artikel 51 i FN-stadgan. Det förbud mot bruk av våld som ingår i artikel 2.4 i FN-stadgan är en grundläggande norm inom internationell rätt. Artikel 51 i FN-stadgan bildar ett undantag från förbudet mot bruk av våld: en stat som utsätts för ett väpnat angrepp har enligt artikel 51 rätt till individuellt eller kollektivt självförsvar. Bruk av våld och väpnat angrepp åtskiljs i allmänhet från varandra som begrepp.

Ett väpnat angrepp i enlighet med artikel 51 i stadgan, till vilket det också hänvisas i artikel 5 i nordatlantiska fördraget, förutsätter särskilt allvarligt bruk av våld mot en annan stat. Detta har en avsevärd praktisk betydelse eftersom endast ett sådant väpnat angrepp utlöser rätten till självförsvar. Internationella domstolen har konstaterat att exempelvis små gränsskärmytslingar inte nödvändigtvis överstiger tröskeln för en angreppshandling och inte berättigar till självförsvar.

Den definition av angreppshandling som godkändes av FN:s generalförsamling 1974 och som ingår i resolution 3314 (XXIX) innehåller en förteckning över gärningar som kan betraktas som en angreppshandling. Sådana är bland annat en invasion eller attack med väpnade styrkor mot en annan stats territorium, bomardemang av en annan stats territorium, blockad av en annan stats hamnar eller kust eller en attack mot en annan stats väpnade styrkor.

Under de senaste åren har man diskuterat den rättsliga tolkningen av cyberangrepp och förhållandet till förbudet mot bruk av våld och begreppet väpnat angrepp enligt FN-stadgan. De flesta länder som offentligt tagit ställning i frågan anser att ett cyberangrepp som till sin omfattning och sina verkningar kan jämföras med ett väpnat angrepp motsvarar ett väpnat angrepp och att ett sådant kan besvaras genom självförsvar. Vapenmakt som används i självförsvar får dock inte vara oproportionerlig eller överdimensionerad. Inget av de cyberangrepp som tills vidare har gjorts har hittills definierats som ett väpnat angrepp och ingen stat har i enlighet med artikel 51 i FN-stadgan meddelat FN:s säkerhetsråd att den har vidtagit självförsvarsåtgärder efter att ha blivit föremål för ett cyberangrepp.

Efter terrorangreppen mot USA den 11 september 2001 har det ansetts att också angrepp som utförs av icke-statliga aktörer åtminstone i vissa exceptionella fall kan betraktas som ett sådant väpnat angrepp som berättigar den stat som utsatts för angreppet till självförsvar. Också FN:s säkerhetsråd hänvisade till staternas självförsvarsrätt i de resolutioner som rådet antog med anledning av terrorangreppen.

Det kollektiva försvaret enligt artikel 5 i nordatlantiska fördraget har hittills aktiverats en enda gång, nämligen efter terrorattangreppen mot Förenta staterna den 11 september 2001. I de politiska beslutshandlingarna från Natos toppmöten konstateras det att artikel 5 också kan åberopas som svar på ett allvarligt cyberangrepp eller hybridkrigföring. Aktiveringen av artikeln grundar sig i alla lägen alltid på Nordatlantiska rådets fallspecifika bedömning av situationen och på det beslut som medlemsstaternas fattar genom konsensus i Nordatlantiska rådet.

Enligt 1 § 3 mom. i grundlagen deltar Finland i internationellt samarbete i syfte att säkerställa fred och mänskliga rättigheter samt i syfte att utveckla samhället. Finlands deltagande i det kollektiva försvaret enligt artikel 5 i nordatlantiska fördraget motsvarar de nämnda målen i 1 § 3 mom. i grundlagen.

För att Finland ska kunna förbinda sig till de skyldigheter som gäller det kollektiva försvaret enligt artikel 5 i nordatlantiska fördraget förutsätts det att Finland vid behov har beredskap att i Finland eller utanför Finland fullgöra de förpliktelser som anges i artikeln. Detta förutsätter att Finlands lagstiftning möjliggör att i en situation med ett väpnat angrepp kan Finland bistå en annan medlemsstat i Nato, även genom användning av vapenmakt, och vid behov ta emot bistånd från en annan medlemsstat i Nato.

Beslut om deltagande i det kollektiva försvaret i eller utanför Finland i enlighet med artikel 5 i nordatlantiska fördraget kan fattas med stöd av lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd. På deltagandet i verksamheten i fråga kan tillämpas de bestämmelser i lagen om försvarsmakten som gäller behörighet att lämna och ta emot internationellt bistånd, användningen av maktmedel och personalens ställning.

På deltagande i åtgärder som avses i artikel 51 i FN-stadgan, där Finland kan råka i en väpnad konflikt som kan karaktäriseras som krig, tillämpas det förfarande som enligt 93 § 1 mom. i grundlagen iakttas vid beslut om krig och fred (RP 23/2008 rd och RP 72/2016 rd).

Artikel 6. I artikeln fastställs det geografiska tillämpningsområdet för det kollektiva försvaret enligt artikel 5. Vid tillämpning av artikel 5 ska ett väpnat angrepp mot en eller flera parter avse ett väpnat angrepp mot en parts territorium i Europa eller Nordamerika, mot Frankrikes departement i Algeriet, mot Turkiets territorium eller mot de öar i det nordatlantiska området norr om Kräftans vändkrets som omfattas av en parts jurisdiktion, mot en parts styrkor, fartyg eller luftfartyg som befinner sig inom eller ovanför dessa territorier, andra sådana områden i Europa där en parts ockupationstrupper var stationerade den dag då fördraget trädde i kraft, Medelhavet eller det nordatlantiska området norr om Kräftans vändkrets.

Definitionen av vilka territorier som artikel 5 är tillämplig på ändrades genom artikel 2 i protokollet till nordatlantiska fördraget om Greklands och Turkiets anslutning, som undertecknades den 22 oktober 1951, vilket beaktas i fotnoten till artikel 6 i den konsoliderade versionen av fördraget. Eftersom protokollet om Greklands och Turkiets anslutning, till skillnad från de övriga anslutningsprotokollen, också innehåller en materiell bestämmelse (artikel 2), föreslås det för riksdagen att den godkänner det nordatlantiska fördraget sådant det lyder ändrat genom anslutningsprotokollen.

Nordatlantiska rådet meddelade den 16 januari 1963 att de relevanta bestämmelserna i nordatlantiska fördraget den 3 juli 1962 upphörde att vara tillämpliga på Frankrikes tidigare departement i Algeriet.

Artikel 7. I artikeln bekräftas prioriteten för förpliktelserna gentemot FN. Fördraget inverkar inte, och ska inte tolkas som att det på något sätt inverkar, på de rättigheter och skyldigheter som de parter som är medlemmar i FN har i enlighet med FN-stadgan och inte heller på säkerhetsrådets huvudansvar för upprätthållandet av internationell fred och säkerhet. I artikeln fastställs säkerhetsrådets primära behörighet, men med beaktande av att bestämmelsen har utformats som om den vore en tolkningsanvisning och den motsvarar Finlands förpliktelser avseende FN-stadgan kan den inte anses höra till området för lagstiftningen och kräva riksdagens samtycke.

Artikel 8. Enligt artikeln förutsätts av varje part i fördraget att inga nu gällande internationella åtaganden mellan parten och någon annan part eller en tredjestat står i strid med bestämmelserna i nordatlantiska fördraget. Dessutom förbinder sig parterna att inte ingå några internationella åtaganden som står i strid med nordatlantiska fördraget. Bestämmelsen ska anses begränsa Finlands suveränitet, eftersom den inskränker Finlands möjligheter att behålla och i framtiden ingå internationella åtaganden som strider mot nordatlantiska fördraget.

Vid anslutningssamtalen bekräftade Finland att Finland i enlighet med artikel 8 har förbundit sig att iakttä de internationella överenskommelser som är bindande för landet, däribland fredsfördragen i Moskva och Paris, överenskommelsen mellan Republiken Finland och Ryska federationen om grunderna för relationerna mellan länderna samt överenskommelserna om Ålands folkrättsliga ställning, det vill säga konventionen angående Ålandsöarnas icke-befästade och neutralisering och fördraget mellan Finland och de Socialistiska Rådsrepublikernas Förbund angående Ålandsöarna. Åland är en del av Finlands suveräna territorium, och enligt bestämmelserna i överenskommelserna ska Finland försvara Ålands neutralitet. Ingen av dessa överenskommelser hindrar Finland att ansluta sig till försvarsalliansen, och de strider inte heller mot nordatlantiska fördraget eller skyldigheterna enligt artikel 5 i fördraget.

Artikel 9. I artikeln föreskrivs det om inrättande av Nordatlantiska rådet. Varje medlemsstat är företräd i rådet som behandlar frågor som gäller genomförandet av fördraget. Rådet ska organiseras så att det när som helst kan sammanträda utan dröjsmål. Rådet ska inrätta biträdande

organ efter behov och i synnerhet ska rådet omedelbart inrätta en försvarskommitté, som ska ge rekommendationer om åtgärder för genomförandet av artiklarna 3 och 5.

Artikel 10. Bestämmelsen gäller anslutning av en ny medlem till Nato. Vilken som helst annan europeisk stat som har förutsättningar att främja principerna i nordatlantiska fördraget och bidra till säkerheten i det nordatlantiska området kan genom enhällig överenskommelse mellan parterna inbjudas att ansluta sig till fördraget. En stat som bjudits in på detta sätt kan bli part i fördraget genom att deponera sitt anslutningsinstrument hos Amerikas förenta staters regering. Amerikas förenta staters regering ska underrätta varje part om deponeringen av varje sådant anslutningsinstrument. För Natoländernas anslutningshistoria redogörs i avsnitt 1.2 och för Finlands anslutning i avsnitt 1.5.

Artikel 11. Bestämmelsen gäller ikraftträdandet av det nordatlantiska fördraget. Parterna ska ratificera Nordatlantiska fördraget och genomföra bestämmelserna i det i enlighet med sina konstitutionella förfaranden. Ratifikationsinstrumenten ska så snart som möjligt deponeras hos Amerikas förenta staters regering, som ska notifiera alla övriga signatärer om varje deponering. Fördraget träder i kraft mellan de stater som har ratificerat det så snart en majoritet av signatärerna, inklusive Belgien, Frankrike, Förenade kungariket, Förenta staterna, Kanada, Luxemburg och Nederländerna, har deponerat sina ratifikationsinstrument, och fördraget får med avseende på övriga stater verkan den dag då staterna i fråga deponerar sitt ratifikationsinstrument. Fördraget trädde i kraft den 24 augusti 1949, efter det att alla signatärstater hade deponerat sina ratifikationsinstrument.

Artikel 12. Artikel 12 gäller översyn av fördraget. När fördraget har varit i kraft i tio år, eller när som helst därefter, ska parterna, om någon av dem begär det, samråda i syfte att se över fördraget, med beaktande av de faktorer som vid den tidpunkten påverkar freden och säkerheten i det nordatlantiska området, inklusive utvecklingen av globala och regionala avtal i enlighet med Förenta nationernas stadga för upprätthållandet av internationell fred och säkerhet. Fördraget har inte ändrats under dess giltighetstid och ingen part har gjort några förbehåll till fördraget.

Nato uppstod som en politisk organisation och dess militära struktur skapades 1951. Under sin historia har Nato kompletterat och vidareutvecklat sin organisation. Det har utifrån artikeln varit möjligt att utveckla Natos funktioner utan att det nordatlantiska fördraget har behövt ändras.

Artikel 13. Bestämmelsen gäller uppsägning av fördraget. Fördraget trädde i kraft internationellt den 24 augusti 1949. När fördraget har varit i kraft i tjugo år kan en part upphöra att vara part ett år efter det att den har överlämnat sitt meddelande om uppsägning till Amerikas förenta staters regering som är depositarie för fördraget. Amerikas förenta staters regering ska underrätta de övriga parternas regeringar om deponeringen av varje meddelande om uppsägning.

Artikel 14. Artikel 14 innehåller sedvanliga bestämmelser om depositarien för fördraget. Fördraget, vars texter på engelska och franska är lika giltiga, ska deponeras i Amerikas förenta staters regerings arkiv. Den regeringen ska sända övriga signatärers regeringar bestyrkta kopior.

9.2 Protokollet till nordatlantiska fördraget om Republiken Finlands anslutning

Efter Finlands anslutningsdiskussioner undertecknade och ratificerade alla Natos medlemsstater Finlands anslutningsprotokoll. Finland är inte part i protokollet i fråga, men genom att ratificera anslutningsprotokollet godkände parterna i nordatlantiska fördraget Finlands anslutning till nordatlantiska fördraget. Finlands anslutningsprotokoll utgör en bilaga till nordatlantiska fördraget på samma sätt som de tidigare anslutningsprotokollen.

Inledning. Parterna i nordatlantiska fördraget konstaterar i inledningen att de är övertygade om att Republiken Finlands anslutning till fördraget kommer att stärka säkerheten i det nordatlantiska området.

Artikel I. Enligt artikeln ska så snart protokollet har trätt i kraft Nordatlantiska fördragsorganisationens generalsekreterare på alla parter vägnar lämna Republiken Finlands regering en inbjudan att ansluta sig till nordatlantiska fördraget. I enlighet med artikel 10 i nordatlantiska fördraget blir republiken Finlands part i nordatlantiska fördraget den dag då Finland deponerar sitt anslutningsinstrument till nordatlantiska fördraget hos Amerikas förenta staters regering.

Artikel II. Artikeln innehåller bestämmelser om protokollets ikraftträdande och depositariens uppgifter. Protokollet träder i kraft när varje part i nordatlantiska fördraget har meddelat Amerikas förenta staters regering om sitt godkännande av det. Amerikas förenta staters regering ska underrätta alla parter i nordatlantiska fördraget om dagen för mottagandet av varje sådant meddelande och om dagen för ikraftträdandet av protokollet.

Artikel III. Artikeln innehåller sedvanliga bestämmelser om depositarien. Protokollet, vars engelska och franska texter är lika giltiga, ska deponeras i arkivet hos Amerikas förenta staters regering. Amerikas förenta staters regering ska sända bestyrkta kopior av protokollet till regeringarna för alla parter i nordatlantiska fördraget.

10 Bestämmelserna i avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal och bestämmelsernas förhållande till lagstiftningen i Finland

Nedan redogörs för bestämmelserna i avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal (det så kallade Ottawaavtalet).

10.1 Avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal (Ottawaavtalet)

Avtalet innehåller 27 artiklar som är indelade i sju delar. I den första delen behandlas avtalets definitioner och tillämpningsområde. Den andra delen innehåller bestämmelser om Natos privilegier och immunitet. Den tredje delen innehåller bestämmelser om privilegier och immunitet för medlemsstaternas representanter. I den fjärde delen föreskrivs det om privilegier och immunitet för övrig internationell personal och internationella sakkunniga. I den femte delen finns bestämmelser om tvistlösning. I den sjätte delen föreskrivs det om ingående av tilläggsavtal till avtalet. Den sjunde delen innehåller avtalets slutbestämmelser.

Inledning. I inledningen till avtalet framförs behovet av att säkerställa att Nordatlantiska fördragsorganisationen, dess internationella personal och medlemsstaternas representanter som närvarar vid Natos möten har de privilegier och den immunitet som är nödvändig för att de ska kunna fullgöra sina uppgifter och uppfylla sina syften.

Del I. Allmänt (artiklarna I–III)

Artikel I. I artikeln definieras avtalets centrala begrepp ”organisationen”, ”rådet”, ”biträdande organ” och ”ordföranden i rådets ställföreträdarförsamling”.

Artikel II. I artikeln föreskrivs det att avtalet inte ska vara tillämpligt på något militärt högkvarter som inrättats i enlighet med nordatlantiska fördraget eller, om inte Nordatlantiska rådet beslutar något annat, på något annat militärt organ. På militära högkvarter tillämpas protokollet om status för de internationella militära högkvarter som inrättats enligt Nordatlantiska fördraget (Parisprotokollet).

Artikel III. Artikeln innehåller bestämmelser om Natos och dess medlemsstaters skyldighet att samarbeta i syfte att förebygga och förhindra missbruk med avseende på den immunitet och de privilegier som anges i avtalet. I artikeln förutsätts det att parterna i situationer där det finns skäl

att misstänka missbruk ska samråda för att utreda om något sådant har skett. En medlemsstat har dock fortfarande rätt att kräva att en person som anses ha missbrukat de privilegier och den immunitet som beviljats personen med stöd av avtalet ska lämna landet. Enligt 9 § 4 mom. i grundlagen regleras rätten för utlänningar att resa in i Finland och att vistas i landet genom lag. En utlänning får inte utvisas, utlämnas eller återsändas, om han eller hon till följd av det riskerar dödsstraff, tortyr eller någon annan behandling som kränker människovärdet.

Del II. Organisationen (artiklarna IV–XI)

Artikel IV. I artikeln föreskrivs det om Natos ställning som juridisk person. I fråga om sammanslutningar, organisationer eller motsvarande föreskrivs det i Finland genom lag om den juridiska personligheten med tillhörande rättsförmåga och juridiska handlingsförmåga. Sådana bestämmelser ingår bland annat i föreningslagen (503/1989), lagen om öppna bolag och kommanditbolag (389/1988), aktiebolagslagen (624/2006), lagen om andelslag (421/2013) och stiftelselagen (487/2015). I Finland finns ingen allmän lagstiftning om den juridiska personligheten för internationella organisationer, utan i allmänhet stiftas det en blankettlag om internationella organisationers juridiska personlighet och rättsförmåga för att sätta i kraft de bestämmelser i överenskommelsen om organisationens upprättande som hör till området för lagstiftningen, inbegripet bestämmelsen om den aktuella organisationens juridiska personlighet.

Artiklarna V och VI. I artikel V föreskrivs det att Nato samt Natos egendom och tillgångar åtnjuter immunitet mot varje form av rättsligt förfarande. Ordföranden i Nordatlantiska rådets ställföreträdarförsamling kan i något särskilt fall uttryckligen godkänna att denna immunitet hävs. Hävande av immuniteten mot rättsliga förfaranden får dock inte utsträckas till att avse något slag av verkställighetsåtgärder eller beslag. I artikel VI föreskrivs det om okränkbarheten i fråga om Natos lokaler. Natos egendom och tillgångar, var de än finns och vem som än innehar dem, ska åtnjuta immunitet mot husrannsakan, rekvisition, förverkande, expropriation och alla andra former av ingripande.

De privilegier och immunitet som beviljas Nato i artiklarna V och VI följer de privilegier och immunitet som allmänt beviljas internationella organisationer. Immunitet mot rättsliga förfaranden innebär befrielse från all, främst civil- och förvaltningsrättslig, domsrätt inom Finlands jurisdiktion. Befrielsen från tvångsåtgärder med avseende på egendomen gäller olika slag av administrativa och processuella tvångsmedel och säkringsåtgärder. Bestämmelser om expropriation finns bland annat i lagen om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter (603/1977). Bestämmelser om kvarstad som säkringsåtgärd finns i 7 kap. i rättegångsbalken (4/1734). Bestämmelser om kvarstad och beslag i brottmål finns i 6 och 7 kap. i tvångsmedelslagen (806/2011). Bestämmelser om administrativa tvångsåtgärder finns i viteslagen (1113/1990). I beredskapslagen (1552/2011) finns bestämmelser om sådana tvångsåtgärder under undantagsförhållanden som hänför sig till egendom. I utsökningsbalken (705/2007) föreskrivs det om verkställighet av domar och beslut.

Artikel VII. I artikeln föreskrivs det att Natos arkiv och alla handlingar som tillhör eller innehas av Nato ska vara okränkbara, var de än finns. Bestämmelsen avviker med avseende på bland annat kvarstad, beslag och genomsökning av platser från lagstiftningen i Finland, till vilket det hänvisas i motiveringen till artiklarna V och VI.

Artikel VIII. Enligt artikel VIII.1 ska Natos tillgångar vara befriade från alla former av finansiella kontrollbestämmelser, regleringar eller moratorier av något slag och Nato får inneha valuta av vilket slag som helst. Vid utövandet av sina rättigheter enligt artikel VIII.1 ska Nato ta vederbörlig hänsyn till eventuella framställningar som görs av någon medlemsstat och tillgoda de framställningarna i den mån det är praktiskt möjligt. På grund av EU-medlemskapet och det faktum att Finland hör till euroområdet hör penningpolitiken i regel inte längre till Finlands behörighet. Artikelns befrielser angående finansieringsarrangemang avviker från de be-

stämmelser i beredskapslagen där det föreskrivs om övervakning och reglering under undantagsförhållanden. Till den del som penningpolitiken i enlighet med beredskapslagen hör till Finlands jurisdiktion, hör bestämmelsen till området för lagstiftningen.

Bindande för Finland är också internationella bestämmelser samt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/849 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism, om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 648/2012 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/60/EG och kommissionens direktiv 2006/70/EG, och de nationella bestämmelser som utfärdats med stöd av direktivet, såsom lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism (444/2017). Dessa är i praktiken förpliktande för bland annat kredit- och finansinstitut och innehåller anmälningsskyldighet när det gäller juridiska personer.

Artikel IX. Enligt artikel IX a är Nato befriad från alla direkta skatter. Nato ska dock inte kräva befrielse från skatter eller avgifter som inte är annat än avgifter för allmännyttiga tjänster. I den senare bestämmelsen är det fråga om en skrivning som är typisk i avtal om privilegier och immunitet och som förtydligar ställningen för sådana avgifter och skatter som en offentlig aktör tar ut som vederlag för någon tjänst.

Enligt 81 § 1 mom. och 121 § 3 mom. i grundlagen ska bestämmelser om grunderna för skattskyldigheten utfärdas genom lag. Bestämmelserna om skattefrihet avviker från gällande lagstiftning om direkta skatter, men motsvarar de privilegier och den immunitet som vanligtvis beviljas internationella organisationer. Bestämmelser om samfunds skyldighet att betala inkomstskatt finns i inkomstskattelagen (1535/1992).

Enligt artikel IX b och c ska Nato vara befriad från alla tullavgifter och kvantitativa in- och utförselrestriktioner i fråga om varor som är avsedda för organisationens tjänstebruk och i fråga om Natos publikationer. Varor som införts under åtnjutande av befrielsen får inte avyttras, vare sig genom försäljning eller donation, i införsellandet annat än på sådana villkor som godkänns av det landets regering.

När det gäller tullavgifter har Finland normalt inte längre någon befogenhet, eftersom tullarna lyder under EU:s exklusiva befogenhet. Enligt rådets förordning (EG) nr 1186/2009 om upprättandet av ett gemenskapssystem för tullbefrielse (tullfrihetsförordningen) ska bestämmelserna i förordningen inte hindra medlemsstaterna från att bland annat bevilja sådan tullfrihet som hör till de sedvanliga privilegier som beviljas internationella organisationer med stöd av internationella överenskommelser eller avtal om säte, däribland tullfrihet i samband med internationella konferenser. Medlemsstaten ska underrätta kommissionen om tullbestämmelserna i sådana avtal. I 44 § i tullagen (304/2016) föreskrivs det om tullfrihet som grundar sig på vissa internationella överenskommelser. Med stöd av 44 § i tullagen fastställer utrikesministeriet att förutsättningarna för tullfrihet uppfylls. I 45 § i tullagen föreskrivs det om överlåtelsebegränsningar för tullfria varor.

Med avseende på förbud och begränsningar angående införsel och utförsel kan det konstateras att huvudregeln enligt EU-fördraget är varornas fria rörlighet, vilket kan begränsas nationellt endast under vissa förutsättningar. En sådan regleringsmöjlighet ingår i 15 § i beredskapslagen.

Artikel X. I artikeln konstateras det att även om Nato i allmänhet inte kommer att kräva befrielse från punktskatter eller sådan annan skatt på försäljningen av lös eller fast egendom som utgör en del av det pris som ska betalas, ska medlemsstaterna i situationer när Nato företar större inköp för tjänstebruk av egendom som är underkastad sådana skatter, närhelst så är möjligt vidta lämpliga administrativa åtgärder för att avlägsna skatterna.

Artikeln bestämmelser om befrielse från indirekta skatter hör till EU:s exklusiva befogenhet till den del det finns unionslagstiftning om innehållet i dessa bestämmelser.

Bestämmelser om befrielser och förfaranden avseende mervärdesskatt finns i rådets direktiv 2006/112/EG om ett gemensamt system för mervärdesskatt. Medlemsstaterna i EU ska från skatteplikt undanta import av varor samt leverans av varor och tillhandahållande av tjänster som görs av internationella organisationer vilka är erkända som sådana av myndigheterna i värdmedlemsstaten, inom de gränser och på de villkor som fastställs genom de internationella konventionerna om upprättandet av dessa organisationer eller genom avtalen om deras säte.

Vid återbäring av mervärdesskatt tillämpas det i 129 b § i mervärdesskattelagen föreskrivna förfarandet, enligt vilket till sådana internationella organisationer som är belägna i Finland och som har erkänts av Finland samt till deras personal återbetalas den skatt som ingår i förvärvet av varor och tjänster som köpts i Finland, om detta har fastställts i avtalet om grundande av organisationen eller i värdlandsöverenskommelsen och med de begränsningar som anges i ett sådant avtal. Förutsättningen för återbäring är i enlighet med 94 § 1 mom. 22 punkten i mervärdesskattelagen att varans eller tjänstens skattebelagda inköpspris är minst 170 euro. Ansökan görs kvartalsvis till utrikesministeriet. Ansökan ska göras inom ett år efter betalningsdagen för fakturan. Utrikesministeriet fastställer om sökanden på basis av avtalet om grundande av organisationen eller värdlandsöverenskommelsen, sökandens ställning och varans eller tjänstens användningsändamål har rätt till återbäring. Skatteförvaltningen kontrollerar övriga förutsättningar för återbäring och återbetalar skatten.

Bestämmelser om de undantag och förfaranden som ska tillämpas vid punktbeskattningen finns i rådets direktiv 2008/118/EG om allmänna regler för punktskatt och om upphävande av direktiv 92/12/EEG. Enligt direktivet ska punktskattepliktiga varor (bränslen, el, alkohol och tobak) undantas från betalning av punktskatt, om de är avsedda att användas av internationella organisationer som är erkända av myndigheterna i värdmedlemsstaten, inom de gränser och på de villkor som fastställs genom de internationella konventionerna om upprättandet av dessa organisationer eller genom avtalen om deras säte.

Skattefria är enligt 18 § 1 mom. 2 punkten i punktskattelagen (182/2010) produkter som är avsedda att användas av i Finland verksamma internationella organisationer, inom de gränser och på de villkor som fastställts genom internationella konventioner om upprättande av dessa organisationer eller genom avtal med organisationernas ledning. Anskaffningar av punktskattepliktiga produkter för de nämnda ändamålen kan göras som direkt skattefria. För anskaffningen ska köparen till försäljaren lämna en bekräftelse av utrikesministeriet om att köparen har rätt till punktskattefria inköp. Skattefriheten för punktskattepliktiga produkter för vilka punktskatt har betalats kan också genomföras genom återbäring av punktskatten. Återbäring söks hos Skatteförvaltningen. Skattefriheten för elström kan förverkligas endast genom ett återbäringsförfarande.

Vid import av punktskattepliktiga varor från länder utanför EU gäller för skattefrihetsförfarandet vad som föreskrivs om tullfrihet för motsvarande produkter.

För upphandling från andra medlemsstater i EU utfärdar utrikesministeriet på begäran av en internationell organisation ett intyg över att upphandlingen berättigar till befrielse från mervärdesskatt och punktskatt.

Artikel XI. I artikel XI.1 föreskrivs det att ingen censur ska utövas i fråga om Natos officiella korrespondens eller andra officiella meddelanden. Enligt artikel XI.2 ska organisationen vidare ha rätt att använda chiffer samt att sända och ta emot korrespondens med kurir eller kurirsäck, som ska åtnjuta samma immunitet och privilegier som diplomatiska kurirer och kurirsäckar. Enligt artikel XI.3 ska bestämmelserna i artikel XI.1 och XI.2 dock inte förhindra vidtagandet av lämpliga säkerhetsmässiga försiktighetsåtgärder som en medlemsstat och rådet, för Natos räkning, fastställt genom överenskommelse.

I 10 § 2 mom. i grundlagen föreskrivs det om okränkbarheten i brev- och telefonhemligheten samt hemligheten i fråga om andra förtroliga meddelanden och i 12 § 1 mom. i grundlagen om yttrandefriheten, som bland annat inbegriper rätten att framföra och sprida meddelanden utan att någon i förväg hindrar detta. Grundlagsenliga rättigheter kan i Finland begränsas till exempel i samband med förundersökning av brott och rättegång i brottmål under vissa förutsättningar i enlighet med tvångsmedelslagen. Bestämmelserna i artikel XI.2 begränsar möjligheterna att använda de tvångsmedel som avses i den nämnda nationella lagstiftningen i samband med förundersökning av brott och rättegång i brottmål. Genom bestämmelserna i artikeln utvidgas dessutom tillämpningsområdet för bestämmelserna (diplomatiska kurirer och diplomatsäckar) i Wienkonventionen om diplomatiska förbindelser (FördrS 3 och 4/1970), som har satts i kraft genom lag. Bestämmelser om den kommunikation som avses i artikel XI.1, inklusive elektronisk kommunikation, finns bland annat i lagen om yttrandefrihet i masskommunikation (460/2003), lagen om bildprogram (710/2011) och lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (917/2014).

Del III. Representanter för medlemsstaterna (artiklarna XII–XVI)

Artikel XII. I artikeln föreskrivs det att var och en som av en medlemsstat utsetts till dess huvudsakliga ständiga representant vid Nato på en annan medlemsstats territorium ska, liksom de medlemmar av dennes på det territoriet bosatta officiella personal som kan överenskommas mellan den utseende staten och Nato och mellan Nato och den stat där de kommer att vara bosatta, åtnjuta samma immunitet och privilegier som diplomatiska representanter och deras officiella personal i motsvarande ställning.

Hänvisningen till diplomatiska representanters privilegier och immunitet avser bestämmelserna i Wienkonventionen om diplomatiska förbindelser, vars tillämpningsområde utvidgas genom bestämmelsen i artikeln. I Wienkonventionen föreskrivs det om immunitet för diplomatiska representanter och om okränkbarheten för deras bostäder, handlingar och egendom. Enligt Wienkonventionen är en diplomatisk representant dessutom befriad från straffrättslig domsrätt i den mottagande staten, med vissa undantag från civil- och förvaltningsrättslig domsrätt samt från verkställighetsåtgärder i samband med utövandet av domsrätt. I Wienkonventionen föreskrivs också att diplomatiska representanter är befriade från bestämmelserna om social trygghet i den mottagande staten. Vidare är diplomatiska representanter i regel befriade från samtliga skatter och pålagor som den mottagande staten påför personer eller egendom, med undantag för vissa indirekta skatter, för vilka skattefrihet dock i allmänhet beviljas enligt reciprocitetsprincipen. Diplomatiske representanter är befriade från all personlig tjänsteplikt. Diplomatiske representanter får också föra in föremål avsedda för personligt bruk i landet utan tull och deras personliga bagage är befriade från kontroll. En diplomatisk representant och dennes familjemedlemmar ska också ges möjlighet att lämna landet i samband med väpnade konflikter och vid behov ska nödvändiga transportmedel ställas till deras förfogande för dem själva och deras egendom.

De privilegier och den immunitet som avses i artikeln och som nämns ovan avviker till många delar från den lagstiftning som gäller i Finland, som det också har beskrivits i samband med artiklarna V–VII.

Med en persons personliga integritet avses befrielse från gripande, anhållande och häktning. Bestämmelsen avviker bland annat från bestämmelserna i tvångsmedelslagen, polislagen (872/2011) och förundersökningslagen (805/2011). Rättslig immunitet för en person innebär befrielse från civil-, straff- och förvaltningsrättslig domsrätt inom Finlands jurisdiktion.

Bestämmelser om social trygghet i internationella situationer finns i lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (16/2019), vars tillämpningsområde inte omfattar medborgare i ett annat land som tjänstgör i Finland som diplomatisk representant för en annan stat, samt i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de

sociala trygghetssystemen. Dessutom har Finland ingått överenskommelser om social trygghet med vissa stater.

Bestämmelser om skatt på löner och arvoden finns i inkomstskattelagen (1535/1992). Enligt lagen ska en person som är bosatt i Finland i regel betala inkomstskatt på den lön personen tjänat in och de arvoden personen fått här. Enligt artikel 151.1 a i rådets direktiv 2006/112/EG om ett gemensamt system för mervärdesskatt ska medlemsstaterna undanta från skatteplikt leveranser av varor och tillhandahållanden av tjänster inom ramen för diplomatiska och konsulära förbindelser. Enligt 127 § i mervärdesskattelagen kan till främmande makters diplomatiska representanter och till utsända konsulter i Finland på basis av ömsesidighet och på ansökan återbäras den skatt som ingår i förvärvet av varor och tjänster, då varan eller tjänsten har köpts för personligt bruk av en diplomatisk representant eller en utsänd konsul eller familjemedlemmar som hör till deras hushåll. Förutsättningen för återbäring är att inköpspriset för den enskilda varan eller tjänsten är minst 170 euro.

Befrielsen från tjänsteplikten avviker från beredskapslagens bestämmelser om anlitande av arbetskraft som är bosatt i Finland. Bestämmelsen ska anses gälla även skyldigheten att försvara landet, om vilken det i enlighet med 127 § 1 mom. i grundlagen föreskrivs genom lag. Befrielsen innebär en avvikelse från värnpliktslagen (1438/2007), där det i 3 § föreskrivs att angående fullgörandet av värnplikten dessutom gäller vad som föreskrivs om detta i internationella avtal som är förpliktande för Finland.

Enligt vad som föreskrivs i avdelning II kapitel I i rådets förordning (EG) nr 1186/2009 om upprättandet av ett gemenskapssystem för tullbefrielse ska befrielse från importtullar beviljas för personlig egendom som införs av fysiska personer som flyttar sin normala bostad från ett tredjeland till gemenskapens tullområde. Mellan EU:s medlemsstater förekommer inga importtullar. Annan införsel av föremål som är avsedda för personligt bruk avviker från bestämmelserna i tullagen, liksom även befrielse från kontroll av personliga bagage. De diplomatiska representanterna får utöver att tullfritt föra in föremål avsedda för personligt bruk i landet också föra in föremålen utan mervärdesskatt och punktskatt i enlighet med mervärdesskattelagen och punktskattelagen.

Var och en har rätt att resa ut ur landet enligt 9 § 2 mom. i grundlagen, och denna rätt kan endast begränsas genom lag. Sådana bestämmelser finns bland annat i tvångsmedelslagen, från vilka privilegiet till repatriering vid väpnade konflikter avviker.

Bestämmelsen i artikeln förutsätter inga ändringar i den nationella lagstiftningen.

Artikel XIII. I artikel XIII.1 föreskrivs det om de privilegier och immunitet som en medlemsstats representant i rådet eller i något av dess biträdande organ vilken inte omfattas av artikel XII, ska åtnjuta under den tid denne uppehåller sig på en annan medlemsstats territorium under utövandet av sin tjänst.

Enligt artikel XIII.1 a ska en sådan representant ha samma immunitet mot anhållande eller annat frihetsberövande som diplomatisk personal i motsvarande ställning. Motiveringen till immuniteten är densamma som i samband med artikel XII.

Enligt artikel XIII.1 b åtnjuter representanten immunitet mot rättsliga förfaranden i fråga om tal, skrift och handlingar i tjänsten. Motiveringen till immuniteten mot rättsliga förfaranden är densamma som i samband med artiklarna V, VI och XII, men den immunitet som avses i artikel XIII.1 b begränsas endast till de åtgärder som representanten utför i sina arbetsuppgifter. De diplomatiska representanterna omfattas inte av någon sådan begränsning.

Enligt artikel XIII.1 c ska representantens samtliga handlingar och dokument vara okränkbara. Till denna del är motiveringen densamma som i samband med artiklarna V och VI.

Enligt artikel XIII.1 d har representanten rätt att använda chiffer och att ta emot och skicka dokument eller korrespondens med kurir eller i kurirsäckar. Till dessa delar kan det hänvisas till motiveringen till artikel XI §.

Enligt artikel XIII.1 e ska representanten jämte äkta make ha samma befrielse från invandringsrestriktioner, från utlänningsregistrering och från nationell tjänsteplikt som diplomatisk personal i motsvarande ställning. Enligt 9 § 4 mom. i grundlagen regleras rätten för utlänningar att resa in i landet genom lag. Var och en har däremot rätt att resa ut ur landet enligt 9 § 2 mom. i grundlagen, och denna rätt kan endast begränsas genom lag. Sådana bestämmelser finns bland annat i tvångsmedelslagen. Bestämmelser om inresa och vistelse i Finland finns i utlänningslagen (301/2004). När det gäller befrielse från tjänsteplikten är motiveringen densamma som till artikel XII.

Enligt artikel XIII.1 f ska representanten ha samma lättnader med avseende på valuta- och växlingsrestriktioner som diplomatisk personal i motsvarande ställning. När det gäller motiveringen hänvisas det till motiveringen till artikel VIII.

Enligt artikel XIII.1 g och h ska representanten ha samma immunitet och förmåner med avseende på personligt bagage som diplomatisk personal i motsvarande ställning och rätt att tullfritt införa sina möbler och tillhörigheter vid sin ankomst för att tillträda sin befattning i landet i fråga och att vid sitt entledigande från tjänsten i det landet tullfritt åter utföra sådana möbler och tillhörigheter. Motiveringen i fråga om denna immunitet och dessa förmåner motsvarar motiveringen till artikel XII.

Enligt artikel XIII.1 i ska representanten ha rätt att tillfälligt införa sitt privata motorfordon tullfritt för personligt bruk och därefter åter utföra fordonet tullfritt, i båda fallen med förbehåll för de villkor som det berörda landets regering eventuellt anser nödvändiga. Mellan EU:s medlemsstater förekommer inga importtullar. Med stöd av tullfrihetsförordningen kan personliga tillgångar som tillhör fysiska personer som från tredjeländer flyttar sin vanliga vistelseort till gemenskapen beviljas tullfrihet. Med personlig egendom avses egendom som är avsedd för de berörda personernas personliga bruk eller för att användas i deras hushåll och som bland annat ska anses vara bohag samt privata motorfordon.

I artikel XIII.2 föreskrivs det att när skattskyldighet grundar sig på vistelse ska en tidsperiod då en representant som omfattas av artikeln uppehåller sig på en annan medlemsstats territorium för utövande av sin tjänst inte räknas som vistelsetid. Under sådana tjänstgöringsperioder ska representanten åtnjuta skattefrihet för lön och löneförmåner i tjänsten. Bestämmelserna i artikeln innebär en avvikelse från den gällande lagstiftningen om inkomstskatt. Den allmänna skattskyldigheten enligt inkomstskattelagen baserar sig på huruvida en person är bosatt i Finland eller inte. En person anses vara bosatt i Finland, om personen har sitt stadigvarande bo och hemvist här eller vistas här över sex månader i följd, varvid tillfällig frånvaro inte anses medföra avbrott i vistelsen.

I artikel XIII.3 föreskrivs det att varje medlemsstat på begäran ska meddela de andra berörda medlemsstaterna namnen på dess representanter som omfattas av denna artikel och hur länge de sannolikt kommer att vistas på de andra medlemsstaternas territorium. På behandlingen av personuppgifter hos myndigheterna tillämpas Europaparlamentets och rådets förordning (2016/679/EU) om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) och dataskyddslagen (1050/2018). Utrikesministeriet administrerar och förvaltar ett särskilt personregister med uppgifter om internationella organisationer i Finland samt om deras personal och personalens familjemedlemmar. Med hjälp av denna information sköter utrikesministeriet lagstadgade uppgifter som hänför sig till dessa organisationer och personer, såsom beviljande av uppehållstillstånd och fastställande av olika skattefria förvärv.

På de personer som avses i artikeln kan också tillämpas lagen och förordningen om privilegier och immunitet i fråga om internationella konferenser och särskilda delegationer (572/1973 och 728/1973), om vistelsen för de personer som avses i artikeln beror på en kallelse eller med samtycke av Finlands regering i fråga om en internationella konferens som hålls i Finland.

Artikel XIV. I artikeln föreskrivs det att den officiella administrativa personal som åtföljer en medlemsstats representant men som inte omfattas av artikel XII eller XIII när de för fullgörandet av sina uppgifter uppehåller sig på en annan medlemsstats territorium ska åtnjuta de privilegier och den immunitet som anges i artikel XIII.1 b, c, e, f, h och i samt artikel XIII.2. Det redogörs för innehållet i de privilegier och den immunitet som avses i artikeln och deras förhållande till lagstiftningen i Finland i motiveringen till artiklarna V–VIII samt artiklarna XII och XIII.

Artikel XV. I artikeln konstateras det att bakgrunden till beviljandet av privilegier och immunitet är att trygga ett oberoende fullgörande av personernas uppgifter med anknytning till nordatlantiska fördraget och det föreskrivs att medlemsstaterna har rätt och skyldighet att häva immuniteten för sina representanter och deras personal i de fall där en medlemsstat anser att immuniteten skulle hindra rättvisans gång. Dessutom förutsätts det att immuniteten kan hävas utan men för de ändamål för vilka den har beviljats.

Artikel XVI. I artikeln konstateras det att bestämmelserna i artiklarna XII–XIV inte innebär någon skyldighet för någon stat att bevilja någon av dess medborgare eller någon person i egenskap av statens representant eller i egenskap av medlem av representantens personal sådana privilegier eller sådan immunitet som avses i de artiklarna. Bestämmelser av motsvarande typ är relativt allmänna i internationella överenskommelser om privilegier och immunitet.

Del IV. Internationell personal och sakkunniga på uppdrag för organisationen (artiklarna XVII–XXIII)

Artikel XVII. I artikeln föreskrivs det att ordföranden för rådets ställföreträdarförsamling och de enskilda berörda medlemsstaterna ska komma överens om vilka kategorier av Natos tjänstemän som ska omfattas av artiklarna XVIII–XX. Ordföranden för Nordatlantiska rådets ställföreträdarförsamling ska meddela medlemsstaterna namnen på de tjänstemän som hör till dessa kategorier. I fråga om förhållandet mellan bestämmelserna i artikeln och lagstiftningen i Finland gäller det som konstateras i motiveringen till artikel XIII.3.

Artikel XVIII. I artikeln föreskrivs det om privilegier och immunitet för Natos tjänstemän.

Enligt artikel XVIII a åtnjuter Natos tjänstemän immunitet mot rättsliga förfaranden i fråga om tal, skrift och handlingar i tjänsten och inom ramen för sina befogenheter. När det gäller motiveringen kan det hänvisas till motiveringen till artiklarna V, VI och XII–XIII.

Enligt artikel XVIII b åtnjuter tjänstemän jämte äkta make och anhöriga som bor med och är beroende av dem, samma immunitet mot invandringsrestriktioner och bestämmelser om utlänningsregistrering som diplomatisk personal i motsvarande ställning. Förhållandet till lagstiftningen i Finland har beskrivits i samband med artikel XIII.1 e, som har nästan motsvarande innehåll. Dessutom, i enlighet med 69 § 3 mom. i utlänningslagen, beviljar utrikesministeriet tillfälligt uppehållstillstånd för dem som hör till personalen vid en internationell organisations organ i Finland och för sådana personers familjemedlemmar samt för dem som är i privat tjänst hos personalen och som är medborgare i samma stat som huvudmannen. Dessutom är Europeiska unionens viseringskodex bindande för Finland.

I artikel XVIII a, c och d föreskrivs det om lättnader för tjänstemän med avseende på valuta- och växlingsrestriktioner samt att de åtnjuter möjligheter till repatriering vid internationella kriser. Lättnaderna ska motsvara de lättnader som diplomatisk personal i motsvarande ställning

beviljas. I motiveringen till artiklarna VIII och XII redogörs för motsvarande bestämmelsers förhållande till lagstiftningen i Finland.

Enligt artikel XVIII e har tjänstemännen rätt att tullfritt införa sina möbler och tillhörigheter vid sin ankomst för att tillträda sin befattning i landet i fråga och att vid sitt entledigande från tjänsten i landet tullfritt åter utföra sådana möbler och tillhörigheter. Enligt artikel XVIII f har tjänstemännen rätt att tillfälligt införa sina privata motorfordon tullfritt för personligt bruk och därefter åter utföra fordonen tullfritt, i båda fallen med förbehåll för de villkor som det berörda landets regering eventuellt anser nödvändiga. En redogörelse för hur dessa privilegier förhåller sig till lagstiftningen i Finland finns i samband med artiklarna XII och XIII.

Artikel XIX. I artikeln föreskrivs det om skattefrihet för löner och löneförmåner som Nato betalar till sina tjänstemän. Enligt 9 § 1 mom. 1 punkten i inkomstskattelagen är en i Finland allmänt skattskyldig person skattskyldig för inkomst som har förvärvats här och någon annanstans. Bestämmelsen i artikeln befriar från skatt den lön som Nato betalar till en person som är allmänt skattskyldig i Finland. En person som inte har varit bosatt i Finland under skatteåret är skattskyldig i Finland endast för den inkomst som personen har fått här, så personen är inte heller enligt inkomstskattelagen skattskyldig för den lön som Nato betalat.

Dessutom föreskrivs det i artikel XIX att en medlemsstat kan ingå en överenskommelse enligt vilken medlemsstaten anställer och till organisationens förfogande ställer alla medlemsstatens medborgare som ska ingå i organisationens internationella personal och med egna medel betalar dessa personers löner. Sådana löner får beskattas av den medlemsstaten men ska vara skattebefriade i övriga medlemsstater. Vidare, om en sådan överenskommelse ingås av en medlemsstat och senare ändras eller sägs upp, är medlemsstaterna inte längre skyldiga att befria de löner som betalas av organisationen till dess medborgare från beskattning.

Artikel XX. I artikeln konstateras det att utöver den immunitet och de privilegier som anges i artiklarna XVIII och XIX ska Natos verkställande sekreterare, samordnaren av nordatlantisk försvarsproduktion och de andra fast anställda tjänstemän i likvärdig ställning som ordföranden för rådets ställföreträdarförsamling och medlemsstaternas regeringar kan komma överens om beviljas de privilegier och den immunitet som normalt beviljas diplomatisk personal i motsvarande ställning. De privilegier och den immunitet som avses i artikeln och deras förhållande till lagstiftningen i Finland beskrivs i samband med artikel XII.

Artikel XXI. I artikel XXI.1 föreskrivs det om de privilegier och den immunitet som sakkunniga som utför uppdrag för Nato ska åtnjuta när de uppehåller sig på en medlemsstats territorium i syfte att utöva sin tjänst. Privilegierna och immuniteten innefattar immunitet mot personligt anhållande eller annat frihetsberövande samt mot beslagtagande av personligt bagage. Sakkunniga åtnjuter också immunitet mot rättsliga förfaranden i fråga om tal, skrift och handlingar under utförandet av sina uppgifter i Natos tjänst. Sakkunniga åtnjuter också samma lättnader med avseende på valuta- och växlingsrestriktioner och personligt bagage som utländska regeringars tjänstemän på tillfälliga tjänsteresor samt okränkbarhet för alla handlingar och dokument som avser deras arbete för organisationen. Det redogörs för innehållet i privilegierna och immuniteten i fråga och deras förhållande till lagstiftningen i Finland i motiveringen till artiklarna V–VIII samt artiklarna XII och XIII.

I artikel XXI.2 föreskrivs det att ordföranden för rådets ställföreträdarförsamling ska meddela de berörda medlemsstaterna namnen på de sakkunniga som omfattas av artikeln. I fråga om bestämmelsens förhållande till lagstiftningen i Finland gäller vad som konstateras i motiveringen till artikel XIII.3.

Artikel XXII. I artikeln konstateras det att privilegier och immunitet beviljas tjänstemän och sakkunniga i Natos intresse och inte i de berörda personernas eget intresse. Ordföranden för

rådets ställföreträdarförsamling ska ha rätt och skyldighet att häva immuniteten för en tjänsteman eller sakkunnig om immuniteten enligt ordförandens uppfattning skulle hindra rättvisans gång och kan hävas utan att men för Natos intressen.

Artikel XXIII. Enligt artikeln innebär bestämmelserna i artiklarna XVII, XX och XXI inte någon skyldighet för någon medlemsstat att bevilja någon av dess medborgare sådana privilegier eller sådan immunitet som avses i de artiklarna. Varje medlemsstat ska dock bevilja sina egna medborgare immunitet mot rättsliga förfaranden i fråga om tal, skrift och handlingar under utförande av dennes officiella uppgifter för Nato och alla handlingar och dokument som avser dennes arbete för organisationen är okränkbara. Personen är också berättigad till lättnader med avseende på valuta- och växlingsrestriktioner i den mån det behövs för att denne ska kunna fullgöra sina uppgifter på ett effektivt sätt. Förhållandet mellan de privilegier och den immunitet som avses i artikeln och lagstiftningen i Finland behandlas i samband med artiklarna V–VIII samt artiklarna XII och XIII.

Del V. Tvistlösning (artikel XXIV)

Artikel XXIV. I artikeln föreskrivs det om tvistlösning. Nordatlantiska rådet ska utfärda bestämmelser om lämpliga metoder för att lösa tvister om kontrakt eller andra tvister av privaträttslig natur i vilka Nato är part samt av tvister som berör en sådan tjänsteman eller sakkunnig i Nato som omfattas av del IV i detta avtal och som i kraft av sin officiella ställning åtnjuter immunitet, om inte immuniteten har hävts i enlighet med artikel XXII.

Del VI. Tilläggsavtal (artikel XXV)

Artikel XXV. Enligt artikeln får Nordatlantiska rådet med en eller flera medlemsstater ingå tilläggsavtal som med avseende på staten eller staterna i fråga modifierar bestämmelserna i Ottawaavtalet.

Del VII. Slutbestämmelser (artiklarna XXVI–XXVII)

Artikel XXVI. Artikeln innehåller de för fördrag sedvanliga bestämmelserna om ratificering av avtalet, depositarien och avtalets ikraftträdande. Avtalet trädde i kraft internationellt den 18 maj 1954 när sex signatarstater hade deponerat sina ratifikationsinstrument. Med avseende på andra signatarstater träder avtalet i kraft den dag då ratifikationsinstrumentet deponeras.

Artikel XXVII. I artikeln föreskrivs det om uppsägning av avtalet. Avtalet kan sägas upp genom ett skriftligt meddelande om uppsägning till Amerikas förenta staters regering. Uppsägningen börjar gälla ett år från det att meddelandet togs emot. Avtalets texter på engelska och franska är lika giltiga.

11 Specialmotivering till lagförslagen

11.1 Lagen om nordatlantiska fördraget

1 §. Paragrafen innehåller en sedvanlig blankettlagsbestämmelse om att de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i nordatlantiska fördraget, sådant det lyder ändrat genom anslutningsprotokollen, ska gälla som lag, sådana som Finland har förbundit sig till dem.

Anslutningsprotokollen innehåller i princip inga materiella bestämmelser. Definitionen av vilka territorier som artikel 5 är tillämplig på ändrades dock genom artikel 2 i protokollet till nordatlantiska fördraget om Greklands och Turkiets anslutning, som undertecknades den 22 oktober 1951, vilket beaktas i fotnoten till artikel 6 i den konsoliderade versionen av nordatlantiska fördraget. Med anledning av denna översyn hänvisas det i 1 § till det nordatlantiska fördraget "sådant det lyder ändrat genom anslutningsprotokollen".

2 §. Paragrafen innehåller en sedvanlig blankettlagsbestämmelse som gäller sättande i kraft av de bestämmelser som inte hör till området för lagstiftningen genom förordning av statsrådet. De bestämmelser i nordatlantiska fördraget som hör till området för lagstiftningen behandlas närmare i samband med behandlingsordningen.

3 §. Paragrafen innehåller en sedvanlig blankettlagsbestämmelse enligt vilken bestämmelser om ikraftträdandet av lagen utfärdas genom förordning av statsrådet. Det är nödvändigt att genom förordning föreskriva om ikraftträdandet för att lagen ska träda i kraft samtidigt som nordatlantiska fördraget träder i kraft för Finlands del.

11.2 Lagen om avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal

1 §. Paragrafen innehåller en sedvanlig blankettlagsbestämmelse om att de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal ska gälla som lag, sådana som Finland har förbundit sig till dem.

2 §. Paragrafen innehåller en sedvanlig blankettlagsbestämmelse som gäller sättande i kraft av de bestämmelser som inte hör till området för lagstiftningen genom förordning av statsrådet. De bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal behandlas närmare i avsnitt 10.1.

3 §. Paragrafen innehåller en sedvanlig blankettlagsbestämmelse enligt vilken bestämmelser om ikraftträdandet av lagen utfärdas genom förordning av statsrådet. Det är nödvändigt att genom förordning föreskriva om ikraftträdandet för att lagen ska träda i kraft samtidigt som avtalet träder i kraft för Finlands del.

12 Ikraftträdande

Nordatlantiska fördraget träder i kraft för Finlands del när Finland deponerar sitt ratifikationsinstrument hos Amerikas förenta staters regering. Avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal träder i kraft för Finlands del när Finland deponerar sitt ratifikationsinstrument hos Amerikas förenta staters regering. Av denna orsak föreslås det att den lag om nordatlantiska fördraget som ingår i propositionen ska träda i kraft samtidigt som nordatlantiska fördraget träder i kraft för Finlands del, vid en tidpunkt som föreskrivs genom förordning av statsrådet. Lagen om avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal ska träda i kraft samtidigt som avtalet träder i kraft för Finlands del, vid en tidpunkt som föreskrivs genom förordning av statsrådet.

13 Bifall av Ålands lagting

Finlands anslutning till nordatlantiska fördraget påverkar inte Ålands ställning, som grundar sig på internationella överenskommelser. En medlemsstat i Nato kan enligt artikel 8 i nordatlantiska fördraget inte hålla fast vid eller ingå nya åtaganden som strider mot nordatlantiska fördraget. Finland har i samband med anslutningsdiskussionerna framfört att Åland är en del av Finlands suveräna territorium och att Finland i enlighet med bestämmelserna i överenskommelserna är berett att försvara Ålands neutralitet med behövliga åtgärder. Ålands självstyrelse grundar sig på ett beslut av Nationernas Förbund av den 24 juni 1921 och på den så kallade Ålandsöverenskommelsen mellan Finland och Sverige av den 27 juni 1921. Ålands särställning i fråga om demilitarisering och neutralisering regleras i följande överenskommelser: konventionen om demilitarisering av Ålandsöarna av den 30 mars 1856, konventionen angående Ålandsöarnas icke-befästande och neutralisering av den 20 oktober 1921 (FördrS 1/1922), fördraget mellan Finland

och de Socialistiska Sovjetrepublikernas Förbund angående Ålandsöarna av den 11 oktober 1940 (FördrS 24/1940) och fredsfördraget i Paris av den 10 februari 1947 (FördrS 20/1947). De överenskommelser som gäller Åland hindrar inte Finland från att ansluta sig till nordatlantiska fördraget och de strider inte mot nordatlantiska fördraget, inklusive dess artikel 5.

Nordatlantiska fördraget innehåller inga bestämmelser som enligt självstyrelselagen för Åland (1144/1991) hör till landskapet Ålands behörighet. Riket har enligt 27 § 34 punkten i självstyrelselagen för Åland lagstiftningsbehörighet i fråga om försvarsväsendet och gränsbevakningen med beaktande av vad som föreskrivs i 12 § i den lagen, i fråga om ordningsmaktens verksamhet för tryggnad av statens säkerhet, försvarstillstånd och beredskap inför undantagsförhållanden. Dessutom har riket enligt 27 § 42 punkten i den lagen lagstiftningsbehörighet i fråga om övriga angelägenheter som enligt grundsatserna i självstyrelselagen för Åland ska hänföras till rikets lagstiftningsbehörighet. Följaktligen är det inte nödvändigt att i enlighet med 59 § 1 mom. i självstyrelselagen för Åland inhämta Ålands lagtings bifall till ikraftträdandebestämmelsen.

Medlemmarna i Nato svarar själv för att stärka den civila beredskapen och den nationella kristålgigheten i enlighet med artikel 3 i nordatlantiska fördraget. Kristålgighet är en central del av Natos avskräckning och försvar. Verksamheten är inte förenad med behörighetsöverföring eller lagstiftningskonsekvenser, men informationsgången mellan statsrådet och Ålands landskapsregering är viktig.

Avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal innehåller inga bestämmelser som hör till landskapet Ålands behörighet och kräver således inte heller godkännande av Ålands lagting i enlighet med 59 § 1 mom. i självstyrelselagen för Åland.

14 Förhållande till andra propositioner

Till riksdagen lämnades den 29 september 2022 regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd och till vissa lagar som har samband med den (RP 193/2022 rd). I propositionen föreslås det att lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd ändras så att lagens tillämpningsområde utöver internationellt bistånd även ska omfatta finska myndigheters verksamhet utanför Finlands territorium utan utomstående begäran till följd av Finlands nationella behov, självständigt eller som stöd för en annan finsk myndighet, med beaktande av de begränsningar som följer av internationell rätt (annan internationell verksamhet). Ett annat syfte med ändringen är att förtydliga att lagen också kan tillämpas på samverkan med Finlands viktigaste partner. Enligt regeringspropositionen ska lagstiftningen om lämnande av och begäran om internationellt bistånd även vara tillämplig i en situation där Finland är medlem i Nato. Enligt regeringspropositionen bedöms eventuella behov av precisering av lagstiftningen separat.

Det föreslås att lagen om försvarsmakten, territorialövervakningslagen och värnpliktslagen ändras till följd av att lagstiftningen kompletteras med bestämmelser om samverkan och annan internationell verksamhet.

Finlands anslutning till Nato förutsätter att Finland efter att ha blivit medlem i Nato också ansluter sig till följande överenskommelser om Natotruppernas ställning och informationssäkerhet samt till vissa överenskommelser om skydd av uppgifter inom försvarsförvaltningen: det i London den 19 juni 1951 ingångna avtalet mellan parterna i Nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor (Nato SOFA), det i Paris den 28 augusti 1952 upprättade protokollet om status för de internationella militära högkvarter som inrättats enligt nordatlantiska fördraget (Parisprotokollet), det i Paris den 21 september 1960 ingångna avtalet om ömsesidigt säkerställande av sekretess för försvarsrelaterade uppfinningar för vilka patent har sökts, det i Bryssel den 19 oktober 1970 ingångna avtalet om förmedling av teknisk information för försvarsändamål, det

i Bryssel den 6 mars 1997 ingångna avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om informationssäkerhet samt det i Paris den 18 juni 1964 ingångna avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om samarbete avseende information om kärnvapenförsvar. Riksdagens godkännande begärs för överenskommelserna i fråga och för de ändringar i lagstiftningen som de eventuellt förutsätter genom separata regeringspropositioner (se även avsnitt 3.4).

Finland ska också ansluta sig till avtalet om status för tredjestaters delegationer och representanter vid Nordatlantiska fördragsorganisationen (Brysselavtalet). Brysselavtalet undertecknades i Bryssel den 14 september 1994. I avtalet föreskrivs det om privilegier och immunitet för tredjestaters delegationer och representanter vid Nato. Med stöd av avtalet beviljas delegationerna vid Nato status som diplomatisk beskickning. De privilegier och den immunitet som garanteras i avtalet beviljas endast inom Belgiens territorium. Avtalet innehåller således inga bestämmelser som hör till området för lagstiftningen och förutsätter inte heller i övrigt riksdagens godkännande. Republikens president beslutar om anslutning till Brysselavtalet och dess bestämmelser sätts i kraft genom förordning av statsrådet.

15 Behovet av riksdagens samtycke samt behandlingsordning

15.1 Behovet av riksdagens samtycke

Enligt 94 § i grundlagen krävs riksdagens godkännande för fördrag och andra internationella förpliktelser som innehåller sådana bestämmelser som hör till området för lagstiftningen eller annars har avsevärd betydelse, eller som enligt grundlagen av någon annan anledning kräver riksdagens godkännande.

Nordatlantiska fördragsorganisationen innebär för Finland en ny typ av internationellt samarbete som inte helt kan jämföras med någon av de internationella organisationer eller överenskommelser som Finland sedan tidigare är medlem eller part i.

Den mest betydande konsekvensen för Finland av ett eventuellt Natomedlemskap är att Finland blir en del av Natos kollektiva försvar och omfattas av säkerhetsgarantier enligt artikel 5 (SRR 1/2022 rd – UtUB 5/2022 rd). Genom att ansluta sig till Nato vill Finland trygga sin fortsatta självständighet och suveränitet. Grundlagsutskottet har hänvisat till fördragets särskilda betydelse bland annat i sina utlåtanden om avtalen om upprättandet av Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och fördraget om Finlands anslutning till Europeiska unionen (se GrUU 15/1992 rd, GrUU 14/1994 rd och RP 1/1998 rd). När det gällde Nicefördraget och det konstitutionella fördraget omfattade grundlagsutskottet regerings ståndpunkt att fördragen var av så stor betydelse att de också av den orsaken bör godkännas av riksdagen (GrUU 38/2001 rd, GrUU 36/2006 rd). Även i fråga om Lissabonfördraget omfattade grundlagsutskottet denna ståndpunkt (GrUU 13/2008 rd). Det står klart att nordatlantiska fördraget kräver riksdagens godkännande i sin helhet med hänvisning till att det har avsevärd betydelse.

Bestämmelser som kräver riksdagens godkännande av någon annan anledning är bland annat internationella förpliktelser som är bindande för riksdagens budgetmakt (exempelvis GrUU 45/2000 rd). Sådana förpliktelser har i praktiken snarast ansetts omfatta bestämmelser som kan orsaka staten direkta utgifter. Riksdagens godkännande för nordatlantiska fördraget behövs dessutom eftersom det får konsekvenser för budgetmakten (GrUU 36/2006 rd, s. 3/II).

Enligt 94 § 1 mom. i grundlagen krävs riksdagens godkännande bland annat för fördrag och andra internationella förpliktelser som innehåller sådana bestämmelser som hör till området för lagstiftningen. Enligt grundlagsutskottets utlåtandepaxis avser riksdagens befogenhet att godkänna internationella förpliktelser alla de bestämmelser i internationella förpliktelser som i materiellt hänseende hör till området för lagstiftningen. En bestämmelse i ett fördrag eller i en annan internationell förpliktelse ska anses höra till området för lagstiftningen 1) om bestämmelsen gäller utövande eller inskränkning av en grundläggande fri- eller rättighet som är tryggad i

grundlagen, 2) om bestämmelsen i övrigt gäller grunderna för individens rättigheter eller skyldigheter, 3) om det enligt grundlagen ska föreskrivas i lag om den sak som bestämmelsen avser, 4) om det finns gällande bestämmelser i lag om den sak som bestämmelsen avser eller 5) om det enligt rådande uppfattning i Finland ska föreskrivas om saken i lag. Enligt grundlagsutskottet hör en bestämmelse i en internationell förpliktelse på dessa grunder till området för lagstiftningen oberoende av om den står i strid eller harmonierar med en bestämmelse som utfärdats genom lag i Finland (GrUU 11/2000 rd, GrUU 12/2000 rd och GrUU 45/2000 rd).

I avsnitt 9 och 10 behandlas närmare de bestämmelser i nordatlantiska fördraget och avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal som hör till området för lagstiftningen och hur dessa förhåller sig till lagstiftningen i Finland. Både fördraget och avtalet innehåller bestämmelser som hör till området för lagstiftningen, och för att Finland ska förbinda sig till dem krävs därför riksdagens godkännande.

Nordatlantiska fördraget

Artiklarna 5, 6 och 8 i nordatlantiska fördraget hör till området för lagstiftningen och förutsätter därmed riksdagens godkännande.

På fullgörande av skyldigheterna enligt artikel 5 tillämpas särskilt lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd, lagen om försvarsmakten och vid behov den bestämmelse i 93 § 1 mom. i grundlagen som gäller beslut om krig och fred. Den lagstiftning som anknyter till verkställigheten av artikel 5 behandlas närmare i bedömningen av lagstiftningen i avsnitt 4 och i motiveringen till artikel 5 i avsnitt 9.1. Denna lagstiftning har utfärdats med grundlagsutskottets medverkan (GrUU 64/2016 rd, GrUU 65/2016 rd, GrUU 17/2017 rd).

I artikel 6 fastställs det geografiska tillämpningsområdet för artikel 5. Enligt grundlagsutskottets tolkningspraxis hör bestämmelser om ett fördrags geografiska tillämpningsområde till området för lagstiftningen (GrUU 6/2001 rd).

Artikel 8 förutsätter att parterna i fördraget inte har eller ingår internationella åtaganden som står i strid med bestämmelserna i nordatlantiska fördraget. Bestämmelsen begränsar Finlands suveränitet, eftersom den inskränker Finlands möjligheter att behålla och ingå internationella åtaganden som strider mot bestämmelserna i nordatlantiska fördraget.

Även andra materiella bestämmelser i fördraget kan vara av betydelse för tolkningen av om fördraget hör till området för lagstiftningen.

Avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal

I motiveringen till avtalet behandlas bestämmelsernas förhållande till EU:s lagstiftning (se exempelvis artiklarna X och XII). Inga EU-rättsakter hindrar att Finland förbinder sig till avtalet, avtalet påverkar inte EU:s gemensamma regler, och bestämmelserna i avtalet avviker inte från dem. I EU-rättsakterna har man beaktat sådana internationella överenskommelser som likt det aktuella avtalet innehåller bestämmelser om privilegier och immunitet, såsom tull- och skattefrihet.

Avtalet innehåller ett flertal bestämmelser som hör till området för lagstiftningen och som därmed kräver riksdagens godkännande.

Artikel I innehåller definitioner av centrala begrepp i avtalet. Sådana bestämmelser som indirekt påverkar tolkningen och tillämpningen av andra materiella bestämmelser i avtalet som hör till

området för lagstiftningen, hör också själva till området för lagstiftningen (GrUU 6/2001 rd och GrUU 24/2001 rd).

Artikel IV innehåller bestämmelser om organisationens juridiska personlighet. I Finland föreskrivs det genom lag om juridisk personlighet med tillhörande rättsförmåga och juridisk handlingsförmåga (GrUU 38/2000 rd).

Artiklarna III och V–XXIII innehåller ett flertal bestämmelser om privilegier och immunitet. Dessa bestämmelsers förhållande till lagstiftningen i Finland behandlas närmare i avsnitt 10.1. Bestämmelser om privilegier och immunitet för en internationell organisation och dess personal och andra personer som har samband med den hör till området för lagstiftningen och kräver därmed riksdagens godkännande (GrUU 38/2000 rd och GrUU 49/2001 rd).

15.2 Behandlingsordning

15.2.1 Utgångspunkter för bedömningen

Genom att godkänna nordatlantiska fördraget ansluter sig Finland till Nato. Som medlem i Nato förbinder sig Finland utöver skyldigheterna i fördraget också till de riktlinjer och åtgärder som Nato tidigare fattat beslut om (se avsnitt 3.4). Nedan behandlas de skyldigheter som kan anses vara av konstitutionell betydelse för godkännandet av nordatlantiska fördraget.

Dessutom ska Finland inom tolv månader från deponeringen av sitt anslutningsinstrument ansluta sig till vissa avtal om Natomedlemskapet, i fråga om vilka bedömningen av ikraftsättandet kommer att göras separat. Dessa avtal behandlas i avsnitt 3.4 och 14. Också en närmare bedömning av eventuella ändringar i den nationella lagstiftningen kommer att göras separat.

De bestämmelser i grundlagen som är av störst vikt för bedömningen av behandlingsordningen är bestämmelserna om suveränitet och internationellt samarbete i 1 §, bestämmelserna om godkännande av internationella förpliktelser i 94 § och bestämmelserna om ikraftträdande av internationella förpliktelser i 95 §. Behandlingsordningen bedöms dessutom med avseende på grundlagens 47 och 58 §, 93 § 1 mom. samt 97 och 127–129 §.

15.2.2 Suveränitet och deltagande i internationellt samarbete

Enligt 1 § 1 mom. i grundlagen är Finland en suverän republik. Enligt 1 § 3 mom. i grundlagen deltar Finland i internationellt samarbete i syfte att säkerställa fred och mänskliga rättigheter samt i syfte att utveckla samhället. Finland är medlem i Europeiska unionen.

I förarbetena till grundlagen konstateras följande: ”I tider av intensiva internationella kontakter kan statens suveränitet emellertid inte vara obegränsad, utan den internationella rätten och Finlands internationella förpliktelser innebär betydande begränsningar av Finlands handlingsfrihet på olika områden. Likaså bör Finlands medlemskap i flera internationella organisationer beaktas vid tolkningen av bestämmelsen om Finlands suveränitet. Även om medlemskap i internationella organisationer från en rent formell utgångspunkt alltid kan anses begränsa en stats suveränitet, är en sådan tolkning inte motiverad mot bakgrunden av den pågående internationaliseringsprocessen. En stats faktiska möjligheter att påverka beslut som rör den själv beror väsentligt på dess deltagande i det internationella samarbetet. Sålunda har t.ex. riksdagens grundlagsutskott karakteriserat konferenserna av Finlands medlemskap i Europeiska unionen just med tanke på suveräniteten så att Finland som EU-medlem utövar en del av sin suveränitet tillsammans med andra suveräna medlemsstater till nytta för det europeiska samarbetet (GrUU 14/1994 rd).” (RP 1/1998 rd, s. 72–73)

I förarbetena till grundlagen konstateras dessutom: ”Statens suveränitet omfattar både den inre och den yttre suveräniteten. Med inre suveränitet avses att statsmakten utgör den högsta rättsliga

makten i staten. Den viktigaste konsekvensen av den inre suveräniteten är behörigheten att bestämma om de myndigheters och andra organs behörighet som utövar offentlig makt inom statens territorium. Behörigheten omfattar även makt att besluta om rättsordningens innehåll, bestämma om de statliga organens verksamhet och rätt att på olika sätt utöva offentlig makt i förhållande till människor och föremål inom statens territorium. Med yttre suveränitet avses statens frihet att självständigt besluta om sina förhållanden till andra stater och till internationella organisationer.” (RP 1/1998 rd, s. 72).

En aspekt av suveräniteten är att Finland självt får bestämma om sitt militära försvar, vilket även omfattar att Finland självt får bestämma om under vilka förutsättningar andra länders militära styrkor kan komma in på finskt territorium. Natos eller dess medlemsstaters styrkor kan komma in på finskt territorium enbart efter att Finland uttryckligen begärt eller samtyckt till det. Utövningen av offentlig makt utgår från rätten att bestämma under vilka förutsättningar andra länders myndigheter får verka inom finskt territorium och med vilka befogenheter. Andra medlemsstaters styrkors närvaro och befogenheter på finskt territorium fastställs i enlighet med särskild lagstiftning, såsom lagen om försvarsmakten och territorialövervakningslagen, och nordatlantiska fördraget ger inte Nato eller de andra medlemsstaternas styrkor några befogenheter inom finskt territorium (se avsnitt 4.3.2).

Grundlagsutskottet har i sin bedömning av internationella förpliktelsers inverkan på suveräniteten bland annat upprepat utgångspunkten att sådana internationella förpliktelser som är sedvanliga i modern internationell samverkan och som bara i obetydlig utsträckning inverkar på statens suveränitet inte som sådana står i strid med suveränitetsbestämmelserna i grundlagen (GrUB 2/2015 rd, s. 4). Grundlagsutskottet har exempelvis i sitt utlåtande om Prümfördraget ansett att gränsöverskridande polissamarbete är oproblemiskt med tanke på suveräniteten (GrUU 56/2006 rd).

Grundlagsutskottet har även behandlat andra staters myndigheters befogenheter på finskt territorium exempelvis i fråga om gränsöverskridande samarbete med EU:s säkerhetsmyndigheter (GrUU 3/2016 rd). Dessutom har grundlagsutskottet i anslutning till lagstiftningen om internationellt bistånd bedömt behörigheten för utländska trupper som lämnar Finland bistånd (GrUU 65/2016 rd).

Med stöd av vad som anförts ovan kan anslutningen till nordatlantiska fördraget inte anses stå i strid med 1 § 1 mom. i grundlagen.

I förarbetena till bestämmelsen om deltagande i internationellt samarbete i 1 § 3 mom. i grundlagen konstateras följande: ”Finlands deltagande i internationellt samarbete anknyts i 3 mom. vid vissa, i relativt allmänna ordalag formulerade syften. Hänvisningen till samhällets utveckling avser att täcka många slags nationella mål för det internationella samarbetet. De grunder som nämns i bestämmelsen (fred och mänskliga rättigheter samt strävan att utveckla samhället) är inte avsedda att tolkas uttömmande i den bemärkelsen att de utgör en absolut gräns för hurudant internationellt samarbete Finland kan delta i. Bestämmelsen skall tolkas i relation till konstitutionen som helhet.” (RP 1/1998 rd, s. 74). I förarbetena till grundlagen konstateras det att uttryckliga begränsningar för det internationella samarbetet följer av 94 § 3 mom., som behandlas nedan. Det konstateras vidare att 1 § 3 mom. har betydelse för bedömningen av när en internationell förpliktelse kan anses stå i konflikt med bestämmelserna i grundlagen om suveränitet. Enligt förarbetena är det ”befogat att utgå från att sådana internationella förpliktelser som är sedvanliga i modern internationellt samarbete och som endast i ringa utsträckning påverkar statens suveränitet inte direkt kan anses strida mot grundlagens bestämmelser om suveränitet.” (RP 1/1998 rd, s. 74). Vid bedömningen av nordatlantiska fördraget med avseende på 1 § 3 mom. i grundlagen bör man beakta att Natos syfte enligt ingressen till nordatlantiska fördraget är att medlemmarna i alliansen ska trygga sina folks frihet, gemensamma arv och civilisation, vilka grundar sig på demokratiska principer, principen om den enskilda människans frihet och rättsstatsprincipen. Medlemsstaterna strävar efter att främja stabilitet och välfärd i det

nordatlantiska området. Organisationen viktigaste uppgift är att garantera medlemsstaternas säkerhet med politiska och militära medel. Syftet med Natos verksamhet beskrivs närmare i avsnitt 2. Artikel 5 i nordatlantiska fördraget har i sak ett samband med artikel 51 i FN-stadgan.

Grundlagsutskottet har bedömt hur medlemskap i internationella organisationer påverkar suveräniteten, bland annat när det gäller medlemskapet i Europeiska unionen. I förarbetena till grundlagen används EU som ett exempel i bedömningen av suveräniteten, där det konstateras att ”Finland som EU-medlem utövar en del av sin suveränitet tillsammans med andra suveräna medlemsstater till nytta för det europeiska samarbetet (GrUU 14/1994 rd).” (RP 1/1998 rd, s. 72–73)

I bedömningen kan man även beakta att 21 av EU:s medlemsstater också är medlemmar i Nato och stöder sig på Nato i fråga om det kollektiva försvaret. Dessutom är alla nordiska länder i fortsättningen medlemmar i Nato. Ett Natomedlemskap är en sedvanlig form av internationellt samarbete bland de stater som har ett nära samarbete med Finland.

Med beaktande av Nordatlantiska fördragsorganisationens syfte och uppgift, som beskrivs ovan, och det faktum att nordatlantiska fördraget har ett samband med förpliktelserna enligt FN-stadgan kan det internationella samarbete som ett Natomedlemskap utgör anses vara förenligt med 1 § 3 mom. i grundlagen.

Enligt 94 § 3 mom. i grundlagen får en internationell förpliktelse inte äventyra konstitutionens demokratiska grunder. I förarbetena till grundlagen konstateras det att bestämmelsen är förpliktande för alla myndigheter som på Finlands vägnar deltar i internationellt samarbete och att den preciserar den i 1 § 3 mom. angivna utgångspunkten enligt vilken Finland deltar i internationellt samarbete i syfte att säkerställa fred och mänskliga rättigheter samt att utveckla samhället. I sista hand begränsar bestämmelsen också riksdagens befogenhet att godkänna förpliktelser som äventyrar de konstitutionella grunderna för ett demokratiskt samhälle (RP 1/1998 rd, s. 150–151). Grundlagsutskottet har bedömt 94 § 3 mom. bland annat i sitt utlåtande GrUU 36/2006 rd (s. 12), som gällde Europeiska unionens konstitutionella fördrag. Utskottet ansåg inte att förslaget utgjorde något problem med avseende på 94 § 3 mom. i grundlagen. Ett Natomedlemskap påverkar inte Finlands konstitutions demokratiska grunder.

Finland förbinder sig till ett kollektivt försvar i enlighet med artikel 5 i nordatlantiska fördraget och till den förpliktelse enligt artikel 8 i fördraget enligt vilken Finland inte har eller ingår några nationella åtaganden som står i strid med fördragets ändamål.

Artikel 5 i nordatlantiska fördraget kräver att Finland har förmåga att delta i Natos kollektiva försvar, där ett väpnat angrepp mot en eller flera medlemsstater betraktas som ett angrepp mot dem alla. Det är upp till Finland att avgöra hur Finland svarar, om det kollektiva försvaret aktiveras i enlighet med artikel 5. Ett beslut om att aktivera artikel 5 fattas av Nordatlantiska rådet, och Finland är då i egenskap av medlem med om att fatta beslutet, vilket sker genom konsensus bland medlemsstaterna. I en sådan situation krävs det att Finland som medlem i Nato deltar i proportion till sina egna resurser. Finland avgör självständigt hur man svarar på förpliktelsen enligt artikel 5 i enlighet med sin egen konstitution. Det är upp till Finland hur man fullgör förpliktelsen.

Förpliktelsen enligt artikel 8 i nordatlantiska fördraget att inte ha några gällande internationella överenskommelser som står i strid med Natomedlemskapet och att inte ingå några sådana överenskommelser har enligt regeringens uppfattning inte heller någon avsevärd inverkan på Finlands suveränitet och påverkar därmed inte heller behandlingsordningen. Förpliktelsen avviker inte från Finlands andra sådana sedvanliga förpliktelser enligt internationella överenskommelser som begränsar Finlands möjligheter att ingå åtaganden som står i strid med dem.

Av nordatlantiska fördraget följer inga förpliktelser som kan anses problematiska med avseende på 94 § 3 mom. i grundlagen.

15.2.3 Bedömning med avseende på 94 § 2 mom. och 95 § 2 mom. i grundlagen

Enligt 94 § 2 mom. i grundlagen fattas beslut om godkännande eller uppsägning av en internationell förpliktelse i regel med enkel majoritet. Om ett förslag om godkännande av en förpliktelse gäller grundlagen eller ändring av rikets territorium eller med hänsyn till Finlands suveränitet betydande överföring av behörighet till Europeiska unionen eller till en internationell organisation eller institution, ska beslutet dock fattas med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna. Frågan huruvida förslaget om godkännande av förpliktelsen gäller grundlagen har bedömts annanstans i propositionen, och i detta avsnitt ligger fokus på bedömningen av förslaget med avseende på frågan om överföring av behörighet.

Ett motsvarande kriterium finns i 95 § 2 mom. i grundlagen: ”Om förslaget dock gäller grundlagen eller ändring av rikets territorium eller med hänsyn till Finlands suveränitet betydande överföring av behörighet till Europeiska unionen eller till en internationell organisation eller institution, skall riksdagen, utan att förslaget lämnas vilande, godkänna det med ett beslut som har fattats med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.” Kriteriet motsvarar i sak kriteriet i 94 § 2 mom. (RP 60/2010 rd, s. 44–46), och nordatlantiska fördragets förhållande till bägge bestämmelserna bedöms därför samtidigt.

Bestämmelserna i fråga ändrades genom den ändring av grundlagen som trädde i kraft 2012. I förarbetena till ändringen konstateras följande: ”Överföring av behörighet som är betydande med hänsyn till suveräniteten kan fortfarande anses vara en principiellt viktig sak och därför är det motiverat att behålla kravet på kvalificerad majoritet. Däremot ska det vara möjligt att med enkel majoritet besluta om godkännande och ikraftträdande av internationella förpliktelser som innebär överföring av annan än betydande behörighet. Förslaget innebär således att rådande tolkningspraxis angående den i 1 § avsedda suveräniteten skrivs in i grundlagen. Enligt denna praxis görs en skillnad mellan överföring av behörighet som är betydande för suveräniteten och överföring av annan behörighet. En ändring i förhållande till nuläget är dock att också överföring av riksdagens behörighet ska bedömas enligt denna åtskillnad. Överföring av behörighet som hör till riksdagen ska framdeles kunna beslutas med enkel majoritet, om det är fråga om annan än betydande behörighet.” (RP 60/2010 rd, s. 45).

I förarbetena till grundlagen konstateras vidare: ”Vid bedömningen av överföringens betydelse för suveräniteten ska man enligt nuvarande tolkningspraxis fästa uppmärksamhet vid om överföringen av behörighet är begränsad i materiellt hänseende och i fråga om tillämpningsområde (t.ex. GrUU 38/2001 rd, s. 7 och GrUU 51/21 rd) samt exempelvis vid fördragsbestämmelsernas art, syfte och materiella betydelse mer allmänt (t.ex. GrUU 61/2002 rd, GrUU 7/2003 rd, GrUU 6/2004 rd och GrUU 19/2010 rd). Utgångspunkt för tolkningen ska fortfarande vara att internationella förpliktelser som är sedvanliga i dagens internationella mellanstatliga samarbete och som endast i ringa mån påverkar statens suveränitet inte som sådana är betydelsefulla i förhållande till 1 § 1 mom. i grundlagen. Också den aktuella behörighetsöverföringens förhållande till Finlands tidigare internationella förpliktelser och medlemskap ska tillmätas betydelse liksom även den internationella förpliktelsens förhållande till grundlagen som helhet och i synnerhet till bestämmelsen i 1 § 3 mom. om syftena med Finlands medverkan i internationellt samarbete (GrUU 11/2000 rd)” (RP 60/2010 rd, s. 45/II).

I förarbetena presenteras ett exempel för bedömningen av när det är fråga om sådan överföring av behörighet som är betydande med hänsyn till Finlands suveränitet. ”En internationell förpliktelse ska anses medföra betydande överföring av behörighet med hänsyn till Finlands suveränitet t.ex. om det vore fråga om anslutning till en organisation som i fråga om koncishet, omfattning och djup påminner om EU och om förpliktelsen samtidigt innebar överföring av behörighet i frågor som regleras i grundlagen. Däremot skulle beroende på fallet t.ex. inte ens

ny överföring av behörighet till en organisation där Finland redan är medlem nödvändigtvis innebära behörighetsöverföring som är betydande med hänsyn till Finlands suveränitet. Uppmärksamhet ska särskilt fästas vid hur överföringen av ny behörighet påverkar arrangemanget som helhet, liksom även t.ex. vid hur överföringen av ny behörighet hör ihop med tidigare överförd behörighet. Om överföringen t.ex. inte ändrar karaktären av ett helhetsarrangemang som redan existerar, ska överföringen inte anses betydande för Finlands suveränitet” (RP 60/2010 rd, s. 45–46).

Beslutsprocessen i enlighet med nordatlantiska fördraget grundar sig på att besluten fattas genom konsensus bland medlemsstaterna. Ett beslut i Nordatlantiska rådet och i dess underställda organ betraktas som godkänt, om ingen medlemsstat motsätter sig beslutet. Varje medlemsstat i Nato avgör nationellt hur den genomför besluten.

Finlands beslutanderätt i utrikes- och säkerhetspolitiska frågor överförs inte till Nato i och med godkännandet av nordatlantiska fördraget. Inte heller lagstiftningsbehörighet, domsrätt eller budgetmakt överförs. Beslutsfattandet i Nato skiljer sig till sin karaktär avsevärt från beslutsfattandet inom EU, där sådan överstatlig beslutanderätt som är direkt bindande för medlemsstaterna har överförs till unionen i fråga om lagstiftningsbehörighet, budgetmakt och domsrätt. Det är alltså fråga om något helt annat än det som avses i det ovan citerade konstaterandet i förarbetena till grundlagen.

Efter ändringen av 94 § 2 mom. i grundlagen har det kriterium som gäller betydande överföring av behörighet bedömts åtminstone i utlåtandet GrUU 14/2021 rd. Det handlade då om huruvida beslutet om EU:s egna medel skulle betraktas som betydande överföring av behörighet på det sätt som avses i 94 § 2 mom. i grundlagen. Grundlagsutskottet ansåg efter omröstning att det var fråga om ”ett arrangemang som de facto kan jämföras med en betydande överföring av behörighet till Europeiska unionen” (GrUU 14/2021 rd, stycke 41). Utskottet bedömde att beslutet avvek från de principer för unionens ekonomiska förvaltning som fastställs i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på ett sätt som enligt utskottet utgjorde betydande överföring av behörighet (GrUU 14/2021 rd, stycke 41). Utskottet förankrade stadigt sin bedömning uttryckligen i tolkningen av just det fördraget, och av utlåtandet kan man enligt regeringens uppfattning inte tydligt utläsa några sådana mer omfattande, principiella ställningstaganden i fråga om tolkningen av 94 § 2 mom. i grundlagen som bör beaktas i den nu aktuella bedömningen.

I enlighet med vad som konstateras ovan innebär ett Natomedlemskap ingen betydande överföring av behörighet till en internationell organisation.

Finland som medlem i Nato utövar utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik med beaktande av sitt medlemskap i organisationen och deltar i det kollektiva försvaret. Vid sidan av bedömningen av betydande överföring av behörighet bör det bedömas om ett Natomedlemskap begränsar Finlands faktiska verksamhetsmöjligheter i den mån att frågan bör betraktas som betydande överföring av behörighet i enlighet med 94 § 2 mom. i grundlagen. Vid den gemensamma försvarsplanering som grundar sig på artikel 3 i nordatlantiska fördraget utvecklas Natos medlemsstaters nationella förmågor och styrkor så att Nato som helhet har förmåga att genomföra sin uppgift, vilket innebär att Nato kan reagera så effektivt som möjligt i situationer enligt artikel 5 och i andra situationer. Som det har konstaterats ovan i propositionen får Natos organ ingen bestämmanderätt i verkställigheten av medlemsstaternas försvarspolitik, utan medlemsstaterna fattar självständigt beslut om hur de ordnar sitt eget försvar. Natos verksamhet grundar sig på en kollektiv beredskap och ett gemensamt åtagande att reagera på de situationer som kräver det. Natos verksamhet kan särskilt anses bygga på att självständiga medlemsstater planerar för och bereder sig på att agera tillsammans för att därigenom stärka varje medlemsstats egna verksamhetsförutsättningar. Det är fråga om att självständiga stater samarbetar utan att överföra behörigheter till ett överstatligt organ. Som en del av samarbetet begränsar medlemsstaterna sin verksamhet så att de beaktar sitt medlemskap i Nato och utövar sin utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik

med utgångspunkt i att de är medlemmar i Nato. Vid fullgörandet av skyldigheterna enligt artikel 5 i nordatlantiska fördraget förbinder sig medlemsstaterna till att förhålla sig till ett angrepp mot en annan medlemsstat som till ett angrepp mot hela alliansen. I en sådan situation är varje medlemsstat ändå fri att själv fatta det konkreta beslutet om hur den deltar i det kollektiva försvaret.

Även som medlem i Nato beslutar Finland självt om utvecklingen och genomförandet av sitt försvar, visserligen med beaktande av alliansens behov som helhet. Som medlem i Nato begränsar Finland inte i något fall sina möjligheter att ordna sitt eget försvar. Finland planerar också det kollektiva försvaret av sitt eget område tillsammans med de andra medlemsstaterna i Nato. Vid ett väpnat angrepp kan Finland åberopa artikel 5, och för att artikeln ska aktiveras krävs konsensus mellan medlemsstaterna. Beslut om Natos åtgärder för att bistå den angripna medlemsstaten, såsom verkställighet av operativa planer, fattas likaså genom konsensus mellan medlemsstaterna i Nordatlantiska rådet. De andra medlemsstaterna i Nato deltar i försvaret av Finland, men Finland bevarar sin egen rätt att fatta beslut i fråga om Natos och dess medlemsstaters styrkors ankomst till Finland. Det handlar om att förbinda sig till gemensam verksamhet som enligt en konstitutionell bedömning inte avsevärt begränsar Finlands verksamhetsmöjligheter. Ett Natomedlemskap kan därför inte heller anses vara av sådan natur att det i avsevärd mån begränsar Finlands behörighet i fråga om försvaret eller de facto kan anses innebära en sådan överföring av behörighet som avses i 94 § 2 mom. i grundlagen.

Som helhet betraktat kan det konstateras att en anslutning till nordatlantiska fördraget inte innebär en överföring av behörighet till Nato och att det därför inte heller är fråga om sådan betydande överföring av behörighet som avses i 94 § 2 mom. i grundlagen. Fördraget är inte heller problematiskt med avseende på 95 § 2 mom. i grundlagen.

En anslutning till nordatlantiska fördraget begränsar inte heller Finlands faktiska verksamhetsmöjligheter på ett sätt som skulle kunna betraktas som en med hänsyn till Finlands suveränitet betydande överföring av behörighet.

15.2.4 Beslutsfattande om internationella frågor och militärt försvar

Nordatlantiska fördragets inverkan på beslutsfattandet enligt 58, 93 och 128 § i grundlagen

Finlands medlemskap i Nato har ingen inverkan på hur Finlands ståndpunkt i olika frågor bildas i enlighet med den nationella konstitutionen.

I 93 § i grundlagen föreskrivs det om behörighet i internationella frågor. Enligt paragrafen leds Finlands utrikespolitik av republikens president i samverkan med statsrådet. Riksdagen godkänner dock internationella förpliktelser och uppsägningar av dem samt beslutar om ikraftträdande av internationella förpliktelser till den del så anges i grundlagen. En närmare redogörelse för republikens presidents beslutsfattande och beredningen av det i statsrådet finns i avsnitt 5.

Enligt 128 § i grundlagen är republikens president överbefälhavare för Finlands försvarsmakt. I 58 § 5 mom. i grundlagen föreskrivs det om den beslutsprocess enligt vilken presidenten i militära kommandomål beslutar under medverkan av ministern i enlighet med vad som närmare föreskrivs genom lag.

Finland ska i enlighet med sin egen konstitution avgöra när Finland sänder styrkor till andra medlemsstater i Nato eller annanstans för Natouppdrag samt när Finland begär bistånd av de andra medlemsstaterna. I denna bedömning bör man nationellt beakta såväl 93 § 1 mom. i grundlagen, som gäller ledningen av utrikespolitiken, och 128 §, som gäller republikens presidents ställning som överbefälhavare för Försvarsmakten, som även bestämmelserna i 58 § 5 mom. om beslutsprocessen i militära kommandomål. Enligt 58 § 6 mom. i grundlagen ska beslut om Finlands deltagande i militär krishantering fattas i enlighet med vad som särskilt föreskrivs

genom lag. Paragrafens 6 mom. handlar om ett lagförbehåll som möjliggör avvikande bestämmelser om beslutsprocessen (GrUB 9/2010 rd, s. 12). Vilka ärenden som avgörs av republikens president eller statsrådet och när riksdagens medverkan krävs fastställs närmare i den nationella lagstiftningen.

I enlighet med den gällande lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd fattas beslut om bistånd av republikens president eller statsrådets allmänna sammanträde i enlighet med den behörighetsfördelning som föreskrivs i grundlagen. Riksdagen deltar med stöd av 3 § i beslutsfattandet i situationer som kan inbegripa användning av militära maktmedel. Enligt lagen om militär krishantering fattas beslut om Finlands deltagande i militär krishantering av republikens president utifrån statsrådets förslag till avgörande. Riksdagen deltar i beslutsfattandet i enlighet med 3 § i den lagen. Lagarna har antagits med grundlagsutskottets medverkan (GrUU 64/2016 rd och GrUU 6/2006 rd). Som medlem i Nato avgör Finland i enlighet med sin nationella lagstiftning och i sista hand i enlighet med grundlagen hur de nationella besluten och ståndpunkterna bereds och fastställs.

Med stöd av vad som anförts ovan har bestämmelserna i nordatlantiska fördraget ingen inverkan på bestämmelserna i beslutsfattandet i 58 § 5 och 6 mom., 93 § 1 mom. och 128 § i grundlagen.

Skyldigheten att försvara landet

Enligt 127 § i grundlagen är varje finsk medborgare skyldig att delta i fosterlandets försvar eller att bistå försvaret på det sätt som föreskrivs i lag.

Innebörden av skyldigheten att försvara landet definieras inte närmare i 127 §, men enligt förarbetena till grundlagen (RP 1/1998 rd) inbegriper försvarsskyldigheten utöver det militära försvaret också andra former av försvar och hjälpfunktioner. Bestämmelsen inbegriper fullgörandet av värnplikt och skyldigheten att i samband med värnplikten delta i annan utbildning som tjänar försvarssyftet, liksom även civiltjänstgöring.

Det finns gällande lagstiftning om den personal som deltar i lämnandet av internationellt bistånd och annan internationell verksamhet, som har stiftats med grundlagsutskottets medverkan (GrUU 65/2016 rd). I enlighet med 12 b § i lagen om försvarsmakten används för styrkor som sänds på Natouppdrag i första hand sådan personal vid försvarsmakten som har förbundit sig vid försvarsmaktens internationella verksamhet. Anställda vid försvarsmakten kan också förordnas att delta i lämnande av bistånd och i uppdrag som hänför sig till annan internationell verksamhet. Dessutom kan frivilliga reservister vid behov anställas i tjänste- eller arbetsavtalsförhållande för viss tid vid försvarsmakten, och då har de samma ställning som försvarsmaktens övriga anställda.

En värnpliktig som fullgör beväringstjänst eller deltar i en repetitionsövning kan, i enlighet med 62 § i värnpliktslagen, i enlighet med sitt uttryckliga samtycke kortvarigt förordnas till tjänstgöring utomlands när det gäller lämnande av internationellt bistånd eller annan internationell verksamhet. Inget uttryckligt samtycke krävs, om den värnpliktige deltar i sedvanlig fartygstjänstgöring utanför Finlands territorialvatten. Värnpliktiga som tjänstgör i andra uppgifter än det militära försvaret av Finland får enligt 78 § i värnpliktslagen inte delta i uppgifter som förutsätter användning av vapenmakt eller andra motsvarande farliga uppgifter.

Med stöd av vad som anförts ovan står godkännandet av nordatlantiska fördraget inte i strid med 127 § i grundlagen.

Mobilisering

Vid ett väpnat angrepp mot Finland som utgör en situation enligt artikel 5 i nordatlantiska fördraget kan det även behöva fattas beslut om mobilisering av Försvarsmakten. Enligt 129 § i grundlagen beslutar republikens president på framställning av statsrådet om mobilisering av försvarsmakten. Om riksdagen inte då är sammankallad ska den genast sammankallas. Det är således fråga om beslut som fattas med nationella utgångspunkter. Godkännandet av nordatlantiska fördraget står inte i strid med 129 § i grundlagen.

Beslut om krig och fred

Enligt sista meningen i 93 § 1 mom. i grundlagen beslutar presidenten med riksdagens samtycke om krig och fred.

Begreppet krig påminner i viss mån om de begrepp som definierar undantagsförhållanden enligt lagen om försvarstillstånd och beredskapslagen. Grundlagsutskottet har konstaterat att grundlagens terminologi är autonom i förhållande till klassificeringar som görs i vanlig lagstiftning (GrUU 41/2021 rd, s. 2 och de utlåtanden som nämns där). Därför bedöms begreppet krig i sista meningen i 93 § 1 mom. i grundlagen separat från de ovannämnda lagarna.

Bestämmelsen överfördes till grundlagen från 33 § i regeringsformen 1919 (RP 1/1998 rd, s. 146/II). Ursprungligen var syftet med bestämmelsen att hindra regenten från att utan riksdagens medverkan fatta beslut om att förklara anfallskrig. (Ilkka Saraviita, 2011, *Perustuslaki*, 2. uud.p., Alma Talent Oy, s. 819–820).

I förarbetena till grundlagen behandlas inte frågan hur bestämmelsen ska bedömas i förhållande till gällande internationell rätt och i synnerhet FN-stadgan, som innehåller ett allmänt förbud mot bruk av våld i internationella förbindelser (artikel 2.4). Artikel 51 i FN-stadgan tillåter självförsvar som svar på ett väpnat angrepp. Förbudet mot angreppshandlingar har sedermera blivit en tvingande norm inom folkrätten.

Enligt artikel 51 i FN-stadgan har en stat rätt till självförsvar i händelse av ett väpnat angrepp. I artikel 5 i nordatlantiska fördraget handlar det om den rätt till självförsvar som erkänns i artikel 51 i FN-stadgan. Det har också ifrågasatts vilken faktiskt betydelse grundlagens bestämmelse om beslut om krig och fred har i dagens läge, eftersom Finland, med undantag för artikel 51 i FN-stadgan, i egenskap av medlem i FN har förbundit sig att avhålla sig från krig (Ilkka Saraviita, 2011, *Perustuslaki*, 2. uud.p., Alma Talent Oy, s. 819–820 och Antero Jyränki, Promemoria av arbetsgruppen grundlag 2008, s. 116 (på finska)). Bestämmelsen om krig och fred har i dagens läge ansetts vara av normativ betydelse främst i samband med säkerhetspolitiska avtalsuppgörelser (se exempelvis Ilkka Saraviita, 2011, *Perustuslaki*, 2. uud.p., Alma Talent Oy, s. 820), i synnerhet när beslut om att skapa fred för att avsluta ett krig fattas genom en internationell överenskommelse.

Enligt artikel 5 i nordatlantiska fördraget ska ett väpnat angrepp mot en eller flera parter i Europa eller Nordamerika betraktas som ett angrepp mot dem alla, och följaktligen enas parterna om att varje part, under utövande av den rätt till individuellt eller kollektivt självförsvar som erkänns i artikel 51 i FN-stadgan, i händelse av ett sådant väpnat angrepp ska bistå den eller de angripna parterna genom att individuellt och i samförstånd med de övriga parterna utan dröjsmål vidta de åtgärder som den anser nödvändiga, inklusive bruk av vapenmakt, för att återställa och upprätthålla säkerheten i det nordatlantiska området (se motiveringen till artikel 5 i avsnitt 9.1).

Som det konstateras i avsnitt 1.3.1 har det kollektiva försvaret enligt artikel 5 i nordatlantiska fördraget hittills aktiverats en enda gång, nämligen efter terrorattackerna mot Förenta staterna den 11 september 2001.

Att artikel 5 i nordatlantiska fördraget aktiveras i Nordatlantiska rådet genom konsensus bland medlemsstaterna kan med beaktande av det som konstateras ovan inte i sig betraktas som ett

sådant beslut om krig och fred som avses i 93 § 1 mom. i grundlagen. I första hand ska beslut om kollektivt självförsvar enligt artikel 5 i nordatlantiska fördraget på finskt territorium eller utanför det fattas med stöd av lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd, vilket innebär att riksdagen deltar i beslutsfattandet på det sätt som föreskrivs i den lagen. På deltagande i åtgärder som avses i artikel 5 i nordatlantiska fördraget i situationer där Finland kan bli part i en väpnad konflikt som kan karaktäriseras som krig tillämpas emellertid det förfarande som enligt 93 § 1 mom. i grundlagen iakttas vid beslut om krig och fred (RP 23/2008 rd och RP 72/2016 rd).

Godkännandet av nordatlantiska fördraget står inte i strid med 93 § i grundlagen.

15.2.5 Överbefälhavare

Enligt 93 § 1 mom. i grundlagen leds Finlands utrikespolitik av republikens president i samverkan med statsrådet. Enligt 128 § 1 mom. i grundlagen är republikens president överbefälhavare för Finlands försvarsmakt. Det är motiverat att presidenten i egenskap av statsöverhuvud är överbefälhavare för försvarsmakten. Uppgiften som överbefälhavare är dessutom nära förknippad med presidentens uppgifter i ledningen för utrikespolitiken. Ur detta kan man härleda att republikens president inte skulle fatta ett annat beslut i egenskap av Försvarsmaktens överbefälhavare än i egenskap av president. Presidentens konstitutionella ställning regleras också genom bestämmelsen om att presidenten med riksdagens samtycke beslutar om krig och fred. Samarbetet mellan presidenten och statsrådet behövs också i frågor som gäller rikets försvar.

Det har ansetts att överbefälhavarens befogenheter konkretiseras i synnerhet genom beslutsprocessen vid militära kommandon. Utövandet av överbefälhavarens befogenheter konkretiseras i lagen om försvarsmakten och lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning. Presidentens beslutsfattande i militära kommandomål är i enlighet med 58 § 5 mom. i grundlagen kopplat till medverkan av ministern, vilket behandlas i avsnitt 4.3.4. (RP 1/1998 rd, s. 110 och 182–183 och GrUB 10/1998 rd, s. 6–7). De militära kommandomålen rättsliga karaktär har granskats närmare exempelvis i regeringens proposition RP 264/2006 rd (s. 7–9).

Republikens presidents behörighet är i Natofrågor kopplad både till rollen som republikens president enligt 93 § 1 mom. i grundlagen och till behörigheten som Försvarsmaktens överbefälhavare enligt 128 § 1 mom. i grundlagen. Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande fäst uppmärksamhet vid att denna uppdelning av presidentens ställning bör beaktas på behörigt sätt (GrUU 64/2016 rd, s. 6–7).

En del av överbefälhavarens konstitutionella behörighet är behörigheten att ge Försvarsmakten order. När Försvarsmaktens trupper underställs Natos ledning bör man bedöma om överlåtelsen av ledningsbehörigheten står i strid med överbefälhavarens konstitutionella uppgift. Grundlagsutskottet ansåg i ett utlåtande 2000 att förslaget att en fredsbevarande organisation i operativt hänseende skulle vara underställd den som verkställer operationen och med andra ord stå under utländsk ledning var problemfritt vad beträffar befogenheterna för Försvarsmaktens överbefälhavare (GrUU 17/2000 rd, s. 3). Både i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd och i lagen om försvarsmakten föreskrivs det uttryckligen att Försvarsmakten inte får åläggas att lämna bistånd eller delta i annan internationell verksamhet utan det beslutsförfarande som det föreskrivs om i de lagarna, om inte något annat följer av den behörighet som Försvarsmaktens överbefälhavare har. I enlighet med vad som anges i regeringspropositionerna RP 72/2016 rd och RP 94/2016 rd, som gällde internationellt bistånd, inverkar det på Försvarsmaktens överbefälhavarens ställning att försvarsmaktens styrkor sätts in för att lämna bistånd och delta i annan internationell verksamhet, eftersom styrkorna hör till Försvarsmakten och därmed lyder under överbefälhavaren. Beslutsförfarandet utesluter inte möjligheten för presidenten som överbefälhavare att inom ramen för beslutanderätten enligt 31 § i lagen om försvarsmakten bestämma över Försvarsmakten genom militärt kommando. I sista hand faller det inom överbefälhavarens behörighet att bestämma om Försvarsmaktens trupper

behövs i Finland. Grundlagsutskottet har dessutom bedömt Försvarsmaktens överbefälhavares ställning vid behandlingen av lagen om militär krishantering (GrUU 54/2005 rd, s. 4–5). Denna bedömning, som utgår från 128 § 1 mom. i grundlagen, gällde situationer av rätt begränsad omfattning, och grundlagsutskottet har inte tidigare bedömt någon helt motsvarande situation.

Enligt grundlagens 128 § 1 mom., som ändrats genom lag 1112/2011, kan presidenten på framställning av statsrådet under undantagsförhållanden överlåta uppgiften på någon annan finsk medborgare. Enligt förarbetena till momentet (RP 60/2010 rd) avser undantagsförhållanden i bestämmelsen undantagsförhållanden enligt 23 § i grundlagen. Det är alltså fråga om ett väpnat angrepp mot Finland eller andra i lag nämnda undantagsförhållanden som allvarligt hotar nationen (RP 60/2010 rd, s. 48/I). Presidentens beslut att överlåta uppgiften som befälhavare är kopplat till en framställning av statsrådet, och presidenten fattar ett sådant beslut i enlighet med det förfarande som föreskrivs i 58 § 2 mom. i grundlagen och enligt vilket presidenten är bunden av statsrådets förslag till avgörande, om förslaget motsvarar den ståndpunkt som riksdagen har uttryckt i saken (i redogörelseförfarande) (RP 60/2010 rd, s. 48/I). I sitt betänkande om grundlagsreformen konstaterade grundlagsutskottet följande: ”Enligt utskottets uppfattning kan statsrådet föreslå att vilken fråga som helst som är betydelsefull till följd av överlåtelsen kan avgöras av presidenten. Det beror på presidenten om uppdraget som överbefälhavare förs över på någon annan i sin helhet eller om presidenten förbehåller sig rätten till vissa av överbefälhavarens befogenheter. Ett annat överlåtelsebeslut kan omfatta överbefälhavarens befogenheter och uppgifter. Beslutet bör lämpligen också gälla sätten för överbefälhavarens maktutövning, det vill säga beslutsförfarandet. En väsentlig fråga är då på vilket sätt statsrådet efter maktöverföringen får information om vem som utövar överbefälhavarens maktbefogenheter” (GrUU 10/1998 rd, s. 32).

Enligt grundlagsbestämmelsen kan uppgiften som överbefälhavare överlåtas bara under undantagsförhållanden, om vilka det i enlighet med motiven i den ovannämnda propositionen fattas beslut nationellt. Dessutom kan uppgiften som överbefälhavare överlåtas bara på en annan finsk medborgare. Detta behörighetsvillkor infördes i grundlagen 2000 med hänvisning till överbefälhavarens avsevärda makt (RP 1/1998 rd, s. 183). De begränsningar som 128 § i grundlagen medför bör därmed beaktas när Finland deltar i Natos verksamhet.

Republikens president är även i fortsättningen överbefälhavare för den finska Försvarsmakten och utövar den makt som föreskrivits för överbefälhavaren i förhållande till Försvarsmaktens trupper. Beslut om att upplåta trupper till Natouppdrag fattas i enlighet med lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd, lagen om militär krishantering eller lagen om försvarsmakten. I enlighet med lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd och lagen om militär krishantering fattas ett sådant beslut av republikens president, och republikens president skulle i egenskap av överbefälhavare för Försvarsmakten då inte fatta beslutet på något annat sätt än som president. Om frågan inte är betydelsefull i enlighet med lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd, kan beslutet fattas i enlighet med lagen om försvarsmakten. Beslutet begränsar inte överbefälhavarens makt, eftersom överbefälhavarens behörighet har beaktats i lagen om försvarsmakten.

När Finland har anslutit sig till Nato kan det i Finland finnas både trupper under Natos operativa ledning och finska Försvarsmaktens trupper underställda överbefälhavaren. Med tanke på första meningen i 128 § 1 mom. i grundlagen bör man observera att republikens president då fortfarande är överbefälhavare för finska Försvarsmaktens trupper. Bestämmelsen får inget närmare innehåll utifrån ordalydelsen i grundlagen eller förarbetena, utan bidrar till uppfattningen om republikens presidents allmänna behörighet som Försvarsmaktens överbefälhavare. Till den del som Försvarsmaktens trupper underställs Natos operativa ledning bör frågan bedömas i förhållande till den andra meningen i 128 § 1 mom. i grundlagen, som gäller överlåtelse av uppgiften som överbefälhavare.

Nato planerar och leder sin egen verksamhet i enlighet med den aktuella insatsens mandat och uppdrag, som Natos medlemsstater, församlade i rådet, har fattat beslut om genom konsensus.

Principen är att stater inte helt och hållet överlåter ledningen av sina militärpersoner till andra stater eller internationella organisationer. Exempelvis underställs trupper inom militär krishantering i operativt hänseende den som genomför insatsen. Det faktum att en krishanteringsorganisation i operativt hänseende är underställd den som genomför insatsen innebär i praktiken att en trupp underställs genomförarens operativa ledning inom ramen för den operativa plan och de regler för användning av maktmedel som fastställts för insatsen. Truppen omfattas ändå fortsättningsvis av den sändande statens nationella lagstiftning. Bland annat den straffrättsliga behörigheten, inbegripet behörigheten till disciplinära åtgärder, överförs inte till den som genomför insatsen. En närmare redogörelse för Natos kommandostruktur och hierarki finns i avsnitt 3.2.

Det att finska Försvarsmaktens trupper ställs under Natos operativa ledning kan därmed inte jämföras med att uppgiften som överbefälhavare överlåts i enlighet med den andra meningen i 128 § 1 mom. i grundlagen.

Att i begränsad utsträckning låta Nato leda en del av Försvarsmaktens trupper kan anses ingå i överbefälhavarens behörighet i enlighet med 128 § 1 mom. i grundlagen. Vid ett sådant avgörande använder republikens president sin behörighet som överbefälhavare. Det är fråga om en noga avgränsad och tidsbegränsad ändring av ledningsförhållandena, där överbefälhavaren inte överlåter sina befogenheter som överbefälhavare.

Överlåtelse enligt den andra meningen i 128 § 1 mom. i grundlagen kan per definition anses handla om att republikens president helt eller delvis avstår från uppgiften som överbefälhavare i enlighet med vad som bestäms särskilt. Att delvis avstå från uppgiften kan med beaktande av ordalydelsen i bestämmelsen ändå innebära endast omfattande överlåtelse av överbefälhavarens makt, vilket inte motsvarar det att en noga avgränsad del av finska Försvarsmaktens trupper för viss tid ställs under Natos ledning.

Godkännandet av nordatlantiska fördraget kan därmed inte anses stå i strid med 128 § i grundlagen.

15.2.6 Andra frågor avseende nordatlantiska fördragets behandlingsordning

15.2.6.1 Riksdagens deltagande och rätt att få information

Riksdagens roll i beslutsfattandet i Natofrågor fastställs utöver vad som föreskrivs i grundlagen även utifrån bestämmelser i annan lagstiftning.

Riksdagens rätt att få information av statsrådet grundar sig särskilt på skyldigheterna enligt 47 § i grundlagen (RP 1/1998 rd, s. 98, GrUU 30/2020 rd, s. 3) och 97 § i grundlagen (GrUB 9/2010 rd, s. 6–7).

Riksdagen har enligt 47 § i grundlagen rätt att av statsrådet få de upplysningar som behövs för behandlingen av ett ärende. Bestämmelsen omfattar både statsrådets skyldighet att på eget initiativ tillstålla riksdagen behövlig information och skyldigheten att lägga fram sådan information som riksdagen ber om. (RP 1/1998 rd, s. 98). Den minister som saken gäller ska se till att utskott eller andra riksdagsorgan utan dröjsmål får handlingar och andra upplysningar som de behöver och som finns hos myndigheterna. Utrikesutskottet ska med stöd av 97 § i grundlagen få utredningar av statsrådet om frågor som gäller utrikes- och säkerhetspolitiken. Riksdagen har understrukit att statsrådet självmant ska hålla utrikesutskottet rätttidigt och regelbundet underrettat om internationella frågor. Riksdagens roll som skiljedomare i eventuella konflikter kräver

information över hela linjen redan när frågor bereds och diskuteras (GrUB 9/2010 rd, UtUU 5/2010 rd).

Grundlagsutskottet hänvisar därmed till grundlagens 58 § 2 mom., enligt vilket ärendet återgår till statsrådet för beredning, om presidenten inte avgör saken i enlighet med statsrådets förslag. I så fall kan statsrådet lämna riksdagen en redogörelse i andra frågor än de som gäller stadfästande av lag, utnämning till tjänst eller förordnande till ett uppdrag. Därefter ska beslutet fattas i enlighet med riksdagens ställningstagande med anledning av redogörelsen, om statsrådet föreslår det.

I förarbetena till 58 § 2 mom. i grundlagen konstateras följande: ”Till sådant beslutsfattande kommer framför allt att höra olika slags internationella ärenden, där presidenten beslutar med stöd av 93 § 1 mom. i grundlagen. Sådana är t.ex. beslut som gäller medlemskap i internationella organisationer, erkännande av stater, att knyta eller bryta diplomatiska förbindelser, fullmakt att underteckna fördrag, godkännande, ratificering och uppsägning av fördrag eller andra internationella förpliktelser liksom även andra formbundna beslut som gäller ledningen av utrikespolitiken.” (RP 60/2010 rd, s. 41–42). Vidare: ”Skyldigheten enligt grundlagens 93 § 1 mom. till samverkan i internationella ärenden som hör till presidentens behörighet innebär att presidenten och statsrådet ska försöka nå en gemensam ståndpunkt i de diskussioner som föregår beslutsfattandet, vilket gör att det i praktiken kommer att vara ovanligt att åsikterna går isär.” (RP 60/2010 rd, s. 42). Grundlagsutskottet konstaterade i fråga om paragrafen följande: ”Grundlagsutskottet vill därför föreslå att förfarandet är tillämpligt närmast bara när det handlar om en viktig fråga för Finlands utrikes- och säkerhetspolitik som presidenten och statsrådet inte kan enas om ens efter diskussioner. Det är motiverat att koppla in riksdagen i en sådan situation, eftersom man då till stöd för beslutet kan genomföra en omfattande parlamentarisk debatt om en nationellt viktig fråga. Det väsentliga är ändå att se förfarandet som något synnerligen exceptionellt och en sistahandslösning för att lösa meningsskiljaktigheter. Det huvudsakliga syftet med ordningen är att förebygga tillspetsade meningsmotsättningar. Med andra ord ska presidenten och statsrådet försöka nå enighet redan innan det formella beslutet ska fattas och på det sättet undvika en öppen konflikt i beslutsprocessen.” (GrUB 9/2010 rd, s. 4–5).

I fråga om riksdagens rätt att få information har grundlagsutskottet konstaterat: ”Den omfattande rätten att få information är för det första en del av parlamentarismen och den parlamentariska kontrollen. Eftersom medlemmarna i statsrådet enligt grundlagen ska åtnjuta riksdagens förtroende, ska riksdagen på motsvarande sätt ha möjlighet att få de tillräckliga och tillförlitliga upplysningar som behövs för att bedöma förtroendet.” (GrUU 30/2020 rd, s. 4). Vidare konstaterade grundlagsutskottet att utövandet av riksdagens behörighet i internationella ärenden förutsätter en effektiv och omfattande rätt att få information (GrUU 30/2020 rd, s. 4).

Riksdagens deltagande i beslutsfattandet i anslutning till Natomedlemskapet definieras delvis i vanlig lagstiftning, såsom i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd och lagen om militär krishantering, vilket beskrivs i avsnitt 4.

På riksdagens beslutsfattande i Finlands Natofrågor tillämpas i synnerhet de ovan beskrivna bestämmelserna i grundlagen samt annan lagstiftning. Riksdagens roll i Natofrågor kan ordnas på ett tillräckligt sätt i enlighet med vad den ovan beskrivna lagstiftningen förutsätter.

Godkännandet av nordatlantiska fördraget står inte i strid med grundlagens bestämmelser om riksdagens ställning.

15.2.6.2 Konsekvenser för utövandet av budgetmakt

Varje medlemsstat i Nato betalar en sådan andel av alliansens årliga finansiering som fastställts för medlemsstaten i fråga (common funding). Den medlemsstatsspecifika årliga andelen av finansieringen av Natos verksamhet fastställs genom Nordatlantiska rådets beslut. I vissa fall

kan dessutom Finland enligt ett eget beslut betala en andel av ländernas ömsesidiga finansiering (joint funding) eller av den multinationella särskilda finansieringen (multinational funding proper). Som medlem i Nato måste Finland dessutom anvisa resurser för nationella representanter i Natos kommandostruktur och vid Finlands representation vid Nato och för den nationella beredningen av Natoärenden vid ministerierna. De ekonomiska konsekvenserna bedöms i avsnitt 7. De ekonomiska konsekvenserna som helhet kan inte anses vara problematiska med avseende på riksdagens budgetmakt.

Beslut om finansieringen av Nato fattas i Nordatlantiska rådet genom konsensus bland medlemsstaterna. Vid fastställandet av Finlands ståndpunkt i Nordatlantiska rådets frågor om finansieringen bör riksdagens budgetbeslut beaktas. Kravet på konsensus vid beslut inom Nato tryggar utövandet av riksdagens budgetmakt.

Finlands nationella budgetering inom utrikes- och säkerhetspolitiken omfattas fortsättningsvis av riksdagens behörighet och begränsas inte av beslutsfattandet inom Nato.

Medlemsstaterna i Nato bekräftade dessutom vid toppmötet i Madrid sitt åtagande att senast 2024 använda minst 2 procent av BNP till försvaret. Åtagandet är ett mål och ett politiskt åtagande som medlemsstaterna tillsammans har enats om.

Bedömningar av konsekvenserna för riksdagens budgetmakt har gjorts exempelvis i grundlagsutskottets utlåtanden GrUU 1/2019 rd, GrUU 38/2018 rd, GrUU 37/2018 rd och GrUU 55/2017 rd, där förslagen inte har ansetts utgöra något problem med avseende på budgetmakten. I sitt utlåtande GrUU 14/2021 rd ansåg grundlagsutskottet att förslaget i synnerhet med avseende på budgetmakten innebar en betydande överföring av behörighet till Europeiska unionen. De ekonomiska konsekvenserna av förslaget om godkännande av nordatlantiska fördraget är emellertid mindre, i och med att medlemsstaterna har avsevärd makt i ekonomiska beslut. Godkännandet av nordatlantiska fördraget innebär ingen betydande överföring av behörighet i fråga om utövandet av riksdagens budgetmakt.

Förpliktelserna enligt nordatlantiska fördraget kan inte anses problematiska med avseende på utövandet av riksdagens budgetmakt.

15.2.6.3 Försvarsplaneringsprocessen

Som en del av Natos försvarsplanering fastställs prestationsmål för varje medlemsstat och görs en utvärdering av varje lands försvar. Försvarsplaneringsprocessen grundar sig på skyldigheten i enlighet med artikel 3 i nordatlantiska fördraget att var för sig och tillsammans utveckla förmågan att stå emot angrepp. Medlemsstaternas gemensamma försvarsplanering är en central förutsättning för att Nato ska kunna genomföra sitt kollektiva självförsvar i enlighet med artikel 5 i nordatlantiska fördraget. Försvarsplaneringsprocessen behandlas i avsnitt 2.2.1. Försvarsplaneringen bereds i Natos kommitté för försvarspolitik och försvarsplanering, och utkast till de viktigaste resultaten (politisk styrning, prestationsmål och landsutvärdering) lämnas till Nordatlantiska rådet och försvarsministermötet för fastställelse/godkännande. I motsats till det övriga beslutsfattandet inom Nato krävs inte konsensus för beslut i kommittén för försvarspolitik och försvarsplanering om de viktigaste stegen i försvarsplaneringen, utan för ett godkännande räcker ett stöd på 30–1 (efter Finlands och Sveriges anslutning 32–1), vilket betyder att en medlemsstat inte ensam kan hindra att prestationsmålen eller landsutvärderingen för staten godkänns. Detta är etablerad praxis. I övrigt fattas beslut i kommittén för försvarspolitik och försvarsplanering i normal ordning genom konsensus. Undantaget till förfarandet med konsensusbeslut har godkänts i Natos beslutsfattande. Medlemsstaterna har i detta förfarande självständig behörighet att avgöra hur de uppnår de fastslagna målen. Medlemsstaterna deltar också i alla faser av försvarsplaneringsprocessen och kan därmed påverka grunderna för och innehållet i den. De prestationsmål som fastställs i försvarsplaneringsprocessen utgör inga rättsliga skyldigheter som följer

av nordatlantiska fördraget, utan besluten i frågan fattas nationellt. Varje medlemsstat, inbegripet Finland som medlem i alliansen, förutsätts emellertid uppnå sina prestationsmål.

15.2.6.4 Europeiska unionens klausul om ömsesidigt stöd och bistånd

Klausulen om ömsesidigt stöd och bistånd, som finns i artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen, utgör ett åtagande som stärker Finlands säkerhet. Medlemsstaterna i EU har praktisk beredskap att bistå varandra, och denna beredskap i kombination med medlemsstaternas täta politiska samhörighet gör biståndsskyldigheten betydande. Artikel 5 i nordatlantiska fördraget påminner om EU:s klausul om ömsesidigt stöd och bistånd. En väsentlig skillnad är dock, i enlighet med vad som beskrivs ovan i motiveringen, att EU inte har motsvarande utvecklade strukturer för planering och samordning av militärt bistånd som Nato (se även UtUB 6/2008 rd). Dessutom bör det poängteras att det i artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen konstateras att åtagandena och samarbetet enligt artikeln ska vara förenliga med åtagandena inom Nordatlantiska fördragsorganisationen, som för de stater som är medlemmar i denna också i fortsättningen ska utgöra grunden för deras kollektiva försvar och den instans som genomför det. Lisabonfördraget om ändring av fördraget om Europeiska unionen och fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen har i Finland godkänts med grundlagsutskottets medverkan (GrUU 13/2008 rd). Utskottet har inte fäst någon vikt vid artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen, och grundlagsutskottet kan därmed anses ha betraktat den som problemfri i konstitutionellt hänseende. Skyldigheterna enligt artikel 5 i nordatlantiska fördraget och skyldigheterna enligt artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen står inte i strid med varandra.

15.2.7 Bedömning av behandlingsordningen

Genom att godkänna nordatlantiska fördraget ansluter sig Finland till Nato. Medlemskap i försvarsalliansen Nato innebär att Finland skulle vara en del av Natos gemensamma försvar och omfattas av säkerhetsgarantierna enligt artikel 5 i nordatlantiska fördraget (SRR 3/2022 rd, s. 2). Ett medlemskap i Nato begränsar inte Finlands rätt att bestämma om grunderna för landets eget försvar. Också som medlem av Nato ska Finland upprätthålla och också framöver utveckla en stark egen försvarsförmåga och fortsätta det bilaterala och multilaterala försvarssamarbetet. Finland beslutar fortfarande själv om principerna för genomförandet av försvaret (SRR 1/2022 rd, s. 26).

När det gäller behandlingsordningen för nordatlantiska fördraget är i synnerhet artikel 5 i fördraget av störst betydelse. Finlands möjligheter att trygga sin territoriella suveränitet förutsätter enligt regeringens bedömning i nuläget ett ökat deltagande i internationellt samarbete. I förarbetena till grundlagen konstateras det att en stats faktiska möjligheter att påverka beslut som rör den själv väsentligt beror på dess deltagande i det internationella samarbetet. Ett medlemskap i Nato kan betraktas som ett av Finlands sätt att försöka trygga sin suveränitet.

Som medlem i Nato utövar Finland sin suveränitet enligt 1 § i grundlagen för att tillsammans med de andra suveräna medlemsstaterna trygga ett kollektivt försvar. Natos verksamhet innebär samarbete mellan suveräna stater, där man genom medlemsstaternas kollektiva försvar strävar efter att trygga varje medlemsstats möjlighet att garantera sin suveränitet samt förverkligandet av demokratin och rättsstatsprincipen. Finlands suveränitet begränsas inte avsevärt av att Finland förbinder sig till ett kollektivt försvar tillsammans med de andra medlemsstaterna i Nato och till de åtgärder som behöver vidtas i situationer som avses i artikel 5.

Finland ska fatta ett uttryckligt nationellt beslut om när Finland sänder styrkor till andra medlemsstater i Nato eller annanstats för Natouppdrag och om när Finland begär bistånd av de andra medlemsstaterna. En anslutning till nordatlantiska fördraget påverkar inte Finlands nationella beslutsförfarande eller fastställandet av Finlands ståndpunkter. De ekonomiska förpliktelserna inom Nato påverkar inte utövandet av riksdagens budgetmakt. En anslutning till nordatlantiska fördraget begränsar inte heller utövandet av riksdagens lagstiftande makt.

Beslutsfattandet inom Nato grundar sig på konsensus bland medlemsstaterna, med undantag för vissa förfaranden och beslut i samband med försvarsplaneringsprocessen inom kommittén för försvarspolitik och försvarsplanering, som beskrivs ovan. De prestationsmål som fastställs för Finland i försvarsplaneringsprocessen är inte rättsligt bindande, utan utgör Natos mål för hurdana prestationsförmågor och trupper Finland bör upprätthålla och utveckla som en del av sitt försvarssystem. Det är dessutom Finland som avgör hur Finland uppnår målen. Medlemsstaternas självbestämmanderätt är fortfarande primär inom försvarsplaneringsprocessen.

Genom att godkänna fördraget ansluter sig Finland till ett internationellt samarbete som för Finland är av ny karaktär och innebär en ny typ av verksamhetsområde. Grundlagsutskottet har inte tidigare bedömt någon helt motsvarande situation med avseende på förutsättningarna enligt 1, 94 och 95 § i grundlagen. Fördragets förhållande till 93 § i grundlagen till den del det handlar om beslut om krig och fred och till 127 och 128 § i grundlagen är också förenat med frågor i vilka grundlagsutskottet inte har någon fullständig tillämplig tolkningspraxis.

Eftersom fördraget och avtalet inte innehåller bestämmelser som gäller grundlagen på det sätt som avses i 94 § 2 mom. eller 95 § 2 mom. i grundlagen, kan fördraget och avtalet enligt regeringens uppfattning godkännas med enkel majoritet och förslagen till lagar om sättande i kraft av fördraget och avtalet godkännas i vanlig lagstiftningsordning. Godkännandet av nordatlantiska fördraget kan inte anses omfatta betydande överföring av behörighet till en internationell organisation. Regeringen anser det dock önskvärt att grundlagsutskottet ger ett utlåtande i frågan.

Kläm 1

Med stöd av vad som anförts ovan och i enlighet med 94 § i grundlagen föreslås det att riksdagen godkänner det i Washington den 4 april 1949 upprättade nordatlantiska fördraget, sådant det lyder ändrat genom anslutningsprotokollen, samt det i Ottawa den 20 september 1951 upprättade avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal.

Kläm 2

Eftersom fördraget och avtalet innehåller bestämmelser som hör till området för lagstiftningen, föreläggs riksdagen samtidigt följande lagförslag:

1.

Lag

om nordatlantiska fördraget

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

De bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i det i Washington den 4 april 1949 upprättade nordatlantiska fördraget, sådant det lyder ändrat genom anslutningsprotokollen, ska gälla som lag, sådana som Finland har förbundet sig till dem.

2 §

Bestämmelser om sättande i kraft av de bestämmelser i fördraget som inte hör till området för lagstiftningen utfärdas genom förordning av statsrådet.

3 §

Bestämmelser om ikraftträdandet av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

2.

Lag

om avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

De bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i det i Ottawa den 20 september 1951 upprättade avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal ska gälla som lag, sådana som Finland har förbundet sig till dem.

2 §

Bestämmelser om sättande i kraft av de bestämmelser i avtalet som inte hör till området för lagstiftningen utfärdas genom förordning av statsrådet.

3 §

Bestämmelser om ikraftträdandet av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

Helsingfors den 20

Statsminister

Sanna Marin

utrikesminister Pekka Haavisto

NORDATLANTISKA FÖRDRAGET

Parterna i detta fördrag bekräftar sin tro på ändamålen och grundsatserna i Förenta nationernas stadga och sin vilja att leva i fred med alla folk och alla regeringar.

Parterna är fast beslutna att trygga sina folks frihet, gemensamma arv och civilisation, vilka grundar sig på demokratiska principer, principen om den enskilda människans frihet och rättsstatsprincipen. De strävar efter att främja stabilitet och välfärd i det nordatlantiska området.

Parterna har föresatt sig att förena sina ansträngningar för ett kollektivt försvar och upprätthållandet av fred och säkerhet. De enas därför om detta nordatlantiska fördrag:

Artikel 1

Parterna förbinder sig i enlighet med Förenta nationernas stadga att lösa eventuella internationella tvister i vilka de är parter med fredliga medel på sådant sätt att inte internationell fred och säkerhet eller rättvisan äventyras samt att i sina internationella förbindelser avhålla sig från hot om och bruk av våld på ett sätt som är oförenligt med Förenta nationernas ändamål.

Artikel 2

Parterna ska bidra till den fortsatta utvecklingen av fredliga och vänskapliga internationella förbindelser genom att stärka sina fria institutioner, öka förståelsen av de principer som de institutionerna bygger på och främja förutsättningar för stabilitet och välfärd. De ska sträva efter att undanröja motsättningar i sin internationella ekonomiska politik, och de ska främja ekonomiskt samarbete mellan enskilda parter eller alla parter.

Artikel 3

THE NORTH ATLANTIC TREATY

The Parties to this Treaty reaffirm their faith in the purposes and principles of the Charter of the United Nations and their desire to live in peace with all peoples and all governments.

They are determined to safeguard the freedom, common heritage and civilisation of their peoples, founded on the principles of democracy, individual liberty and the rule of law. They seek to promote stability and well-being in the North Atlantic area.

They are resolved to unite their efforts for collective defence and for the preservation of peace and security. They therefore agree to this North Atlantic Treaty :

Article 1

The Parties undertake, as set forth in the Charter of the United Nations, to settle any international dispute in which they may be involved by peaceful means in such a manner that international peace and security and justice are not endangered, and to refrain in their international relations from the threat or use of force in any manner inconsistent with the purposes of the United Nations

Article 2

The Parties will contribute toward the further development of peaceful and friendly international relations by strengthening their free institutions, by bringing about a better understanding of the principles upon which these institutions are founded, and by promoting conditions of stability and well-being. They will seek to eliminate conflict in their international economic policies and will encourage economic collaboration between any or all of them.

Article 3

In order more effectively to achieve the objectives of this Treaty, the Parties, separately

För att effektivare uppnå målen för detta fördrag ska parterna, var för sig och tillsammans, genom kontinuerlig och effektiv egen beredskap och ömsesidigt bistånd, upprätthålla och utveckla sin individuella och kollektiva förmåga att stå emot väpnade angrepp.

Artikel 4

Parterna ska samråda närhelst en part anser att någon parts territoriella integritet, politiska oberoende eller säkerhet hotas.

Artikel 5

Parterna är ense om att ett väpnat angrepp mot en eller flera av dem i Europa eller Nordamerika ska betraktas som ett angrepp mot dem alla, och följaktligen enas parterna om att varje part, under utövande av den rätt till individuellt eller kollektivt självförsvar som erkänns i artikel 51 i Förenta nationernas stadga, i händelse av ett sådant väpnat angrepp ska bistå den eller de angripna parterna genom att individuellt och i samförstånd med de övriga parterna utan dröjsmål vidta de åtgärder som den anser nödvändiga, inklusive bruk av vapenmakt, för att återställa och upprätthålla säkerheten i det nordatlantiska området.

Alla sådana väpnade angrepp och alla de åtgärder som vidtas med anledning av dem ska omedelbart inberättas till Förenta nationernas säkerhetsråd. Sådana åtgärder ska avslutas när säkerhetsrådet har vidtagit nödvändiga åtgärder för att återställa och upprätthålla internationell fred och säkerhet.

Artikel 6¹

Vid tillämpning av artikel 5 ska ett väpnat angrepp mot en eller flera parter avse ett väpnat angrepp

and jointly, by means of continuous and effective self-help and mutual aid, will maintain and develop their individual and collective capacity to resist armed attack.

Article 4

The Parties will consult together whenever, in the opinion of any of them, the territorial integrity, political independence or security of any of the Parties is threatened

Article 5

The Parties agree that an armed attack against one or more of them in Europe or North America shall be considered an attack against them all and consequently they agree that, if such an armed attack occurs, each of them, in exercise of the right of individual or collective self-defence recognised by Article 51 of the Charter of the United Nations, will assist the Party or Parties so attacked by taking forthwith, individually and in concert with the other Parties, such action as it deems necessary, including the use of armed force, to restore and maintain the security of the North Atlantic area.

Any such armed attack and all measures taken as a result thereof shall immediately be reported to the Security Council. Such measures shall be terminated when the Security Council has taken the measures necessary to restore and maintain international peace and security.

Article 6⁴

For the purpose of Article 5, an armed attack on one or more of the Parties is deemed to include an armed attack:

- on the territory of any of the Parties in Europe or North America, on the

¹ Definitionen av vilka territorier som artikel 5 är tillämplig på ändrades genom artikel 2 i protokollet till nordatlantiska fördraget om Greklands och Turkiets anslutning, som undertecknades den 22 oktober 1951.

⁴ The definition of the territories to which Article 5 applies was revised by Article 2 of the Protocol to the North Atlantic Treaty on the accession of Greece and Turkey signed on 22 October 1951.

- mot en parts territorium i Europa eller Nordamerika, mot Frankrikes departement i Algeriet², mot Turkiets territorium eller mot de öar i det nordatlantiska området norr om Kräftans vändkrets som omfattas av en parts jurisdiktion,
- mot en parts styrkor, fartyg eller luftfartyg som befinner sig inom eller ovanför dessa territorier, andra sådana områden i Europa där en parts ockupationstrupper var stationerade den dag då fördraget trädde i kraft, Medelhavet eller det nordatlantiska området norr om Kräftans vändkrets.

Artikel 7

Detta fördrag inverkar inte, och ska inte tolkas som att det på något sätt inverkar, på de rättigheter och skyldigheter som de parter som är medlemmar i Förenta nationerna har i enlighet med Förenta nationernas stadga och inte heller på Förenta nationernas säkerhetsråds huvudansvar för upprätthållandet av internationell fred och säkerhet.

Artikel 8

Varje part förklarar att inga nu gällande internationella åtaganden mellan parten och någon annan part eller en tredjestat står i strid med bestämmelserna i detta fördrag, och förbinder sig att inte ingå några internationella åtaganden som står i strid med detta fördrag.

Artikel 9

Parterna inrättar härmed ett råd i vilket varje part är företrädd och vars syfte är att behandla frågor som gäller genomförandet av detta fördrag. Rådet ska organiseras så att det när som helst kan sammanträda utan dröjsmål. Rådet ska inrätta biträdande organ efter behov; i synnerhet ska rådet omedelbart inrätta en försvarskommitté, som ska ge

- Algerian Departments of France⁵, on the territory of Turkey or on the Islands under the jurisdiction of any of the Parties in the North Atlantic area north of the Tropic of Cancer;
- on the forces, vessels, or aircraft of any of the Parties, when in or over these territories or any other area in Europe in which occupation forces of any of the Parties were stationed on the date when the Treaty entered into force or the Mediterranean Sea or the North Atlantic area north of the Tropic of Cancer.

Article 7

This Treaty does not affect, and shall not be interpreted as affecting in any way the rights and obligations under the Charter of the Parties which are members of the United Nations, or the primary responsibility of the Security Council for the maintenance of international peace and security.

Article 8

Each Party declares that none of the international engagements now in force between it and any other of the Parties or any third State is in conflict with the provisions of this Treaty, and undertakes not to enter into any international engagement in conflict with this Treaty.

Article 9

The Parties hereby establish a Council, on which each of them shall be represented, to consider matters concerning the implementation of this Treaty. The Council shall be so organised as to be able to meet promptly at any time. The Council shall set up such subsidiary bodies as may be necessary; in particular it shall establish immediately a defence committee which shall recommend measures for the implementation of Articles 3 and 5.

² Nordatlantiska rådet meddelade den 16 januari 1963 att de relevanta bestämmelserna i detta fördrag den 3 juli 1962 upphörde att vara tillämpliga på Frankrikes tidigare departement i Algeriet.

⁵ On January 16, 1963, the North Atlantic Council noted that insofar as the former Algerian Departments of France were concerned, the relevant clauses of this Treaty had become inapplicable as from July 3, 1962.

rekommendationer om åtgärder för genomförandet av artiklarna 3 och 5.

Artikel 10

Vilken som helst annan europeisk stat som har förutsättningar att främja principerna i detta fördrag och bidra till säkerheten i det nordatlantiska området kan genom enhälligt överenskommelse mellan parterna inbjudas att ansluta sig till detta fördrag. En stat som bjudits in på detta sätt kan bli part i fördraget genom att deponera sitt anslutningsinstrument hos Amerikas förenta staters regering. Amerikas förenta staters regering ska underrätta varje part om deponeringen av varje sådant anslutningsinstrument.

Artikel 11

Parterna ska ratificera detta fördrag och genomföra bestämmelserna i det i enlighet med sina konstitutionella förfaranden. Ratifikationsinstrumenten ska så snart som möjligt deponeras hos Amerikas förenta staters regering, som ska notifiera alla övriga signatärer om varje deponering. Fördraget träder i kraft mellan de stater som har ratificerat det så snart en majoritet av signatärerna, inklusive Belgien, Frankrike, Förenade kungariket, Förenta staterna, Kanada, Luxemburg och Nederländerna, har deponerat sina ratifikationsinstrument, och får med avseende på övriga stater verkan den dag då de deponerar sitt ratifikationsinstrument.⁽³⁾

Artikel 12

När fördraget har varit i kraft i tio år, eller när som helst därefter, ska parterna, om någon av dem begär det, samråda i syfte att se över fördraget, med beaktande av de faktorer som vid den tidpunkten påverkar freden och säkerheten i det nordatlantiska området, inklusive utvecklingen av globala och regionala avtal i enlighet med Förenta nationernas stadga för upprätthållandet av internationell fred och säkerhet.

Article 10

The Parties may, by unanimous agreement, invite any other European State in a position to further the principles of this Treaty and to contribute to the security of the North Atlantic area to accede to this Treaty. Any State so invited may become a Party to the Treaty by depositing its instrument of accession with the Government of the United States of America. The Government of the United States of America will inform each of the Parties of the deposit of each such instrument of accession.

Article 11

This Treaty shall be ratified and its provisions carried out by the Parties in accordance with their respective constitutional processes. The instruments of ratification shall be deposited as soon as possible with the Government of the United States of America, which will notify all the other signatories of each deposit. The Treaty shall enter into force between the States which have ratified it as soon as the ratifications of the majority of the signatories, including the ratifications of Belgium, Canada, France, Luxembourg, the Netherlands, the United Kingdom and the United States, have been deposited and shall come into effect with respect to other States on the date of the deposit of their ratifications.⁽⁶⁾

Article 12

After the Treaty has been in force for ten years, or at any time thereafter, the Parties shall, if any of them so requests, consult together for the purpose of reviewing the Treaty, having regard for the factors then affecting peace and security in the North Atlantic area, including the development of universal as well as regional arrangements under the Charter of the United Nations for

³ Fördraget trädde i kraft den 24 augusti 1949, efter det att alla signatärstater hade deponerat sina ratifikationsinstrument.

⁶ The Treaty came into force on 24 August 1949, after the deposition of the ratifications of all signatory states.

Artikel 13

När fördraget har varit i kraft i tjugo år kan en part upphöra att vara part ett år efter det att den har överlämnat sitt meddelande om uppsägning till Amerikas förenta staters regering, som ska underrätta de övriga parternas regeringar om deponeringen av varje meddelande om uppsägning.

Artikel 14

Detta fördrag, vars engelska och franska texter är lika giltiga, ska deponeras i Amerikas förenta staters regerings arkiv. Den regeringen ska sända övriga signatärers regeringar bestyrkta kopior.

the maintenance of international peace and security.

Article 13

After the Treaty has been in force for twenty years, any Party may cease to be a Party one year after its notice of denunciation has been given to the Government of the United States of America, which will inform the Governments of the other Parties of the deposit of each notice of denunciation.

Article 14

This Treaty, of which the English and French texts are equally authentic, shall be deposited in the archives of the Government of the United States of America. Duly certified copies will be transmitted by that Government to the Governments of other signatories.

PROTOKOLL TILL NORDATLANTISKA FÖRDRAGET OM REPUBLIKEN FINLANDS ANSLUTNING

Parterna i nordatlantiska fördraget, undertecknat i Washington den 4 april 1949,

som är övertygade om att Republiken Finlands anslutning till fördraget kommer att stärka säkerheten i det nordatlantiska området,

enas om följande:

Artikel I

Så snart detta protokoll har trätt i kraft ska Nordatlantiska fördragsorganisationens generalsekreterare på alla parters vägnar lämna Republiken Finlands regering en inbjudan att ansluta sig till nordatlantiska fördraget. Republiken Finland blir i enlighet med artikel 10 i fördraget part i fördraget den dag då den deponerar sitt anslutningsinstrument hos Amerikas förenta staters regering.

Artikel II

Detta protokoll träder i kraft när varje part i nordatlantiska fördraget har meddelat Amerikas förenta staters regering om sitt godkännande av det. Amerikas förenta staters regering ska underrätta alla parter i nordatlantiska fördraget om dagen för mottagandet av varje sådant meddelande och om dagen för ikraftträdandet av detta protokoll.

Artikel III

Detta protokoll, vars engelska och franska texter är lika giltiga, ska deponeras i arkivet hos Amerikas förenta staters regering. Den regeringen ska sända bestyrkta kopior av protokollet till regeringarna för alla parter i nordatlantiska fördraget.

Till bekräftelse härav har undertecknade befullmäktigade undertecknat detta protokoll.

PROTOCOL TO THE NORTH ATLANTIC TREATY ON THE ACCESSION OF THE REPUBLIC OF FINLAND

The Parties to the North Atlantic Treaty, signed at Washington on April 4, 1949,

Being satisfied that the security of the North Atlantic area will be enhanced by the accession of the Republic of Finland to that Treaty,

Agree as follows:

Article I

Upon the entry into force of this Protocol, the Secretary General of the North Atlantic Treaty Organisation shall, on behalf of all the Parties, communicate to the Government of the Republic of Finland an invitation to accede to the North Atlantic Treaty. In accordance with Article 10 of the Treaty, the Republic of Finland shall become a Party on the date when it deposits its instrument of accession with the Government of the United States of America.

Article II

The present Protocol shall enter into force when each of the Parties to the North Atlantic Treaty has notified the Government of the United States of America of its acceptance thereof. The Government of the United States of America shall inform all the Parties to the North Atlantic Treaty of the date of receipt of each such notification and of the date of the entry into force of the present Protocol

Article III

The present Protocol, of which the English and French texts are equally authentic, shall be deposited in the Archives of the Government of the United States of America. Duly certified copies thereof shall be transmitted by that Government to the Governments of all the Parties to the North Atlantic Treaty.

In witness whereof, the undersigned plenipotentiaries have signed the present Protocol.

Undertecknat i Bryssel den 5 juli 2022

För Republiken Albanien
För Konungariket Belgien
För Republiken Bulgarien
För Kanada
För Republiken Kroatien
För Republiken Tjeckien
För Konungariket Danmark
För Republiken Estland
För Republiken Frankrike
För Förbundsrepubliken Tyskland
För Republiken Grekland
För Ungern
För Republiken Island
För Republiken Italien
För Republiken Lettland
För Republiken Litauen
För Storhertigdömet Luxemburg
För Montenegro
För Konungariket Nederländerna
För Republiken Nordmakedonien
För Konungariket Norge
För Republiken Polen
För Republiken Portugal
För Rumänien
För Republiken Slovakien
För Republiken Slovenien
För Konungariket Spanien
För Republiken Turkiet
För Förenade konungariket
Storbritannien och Nordirland
För Amerikas förenta stater

Signed at Brussels on the 5th day of July
2022.

For the Republic of Albania
For the Kingdom of Belgium
For the Republic of Bulgaria
For Canada
For the Republic of Croatia
For the Czech Republic
For the Kingdom of Denmark
For the Republic of Estonia
For the French Republic
For the Federal Republic of Germany
For the Hellenic Republic
For Hungary
For the Republic of Iceland
For the Italian Republic
For the Republic of Latvia
For the Republic of Lithuania
For the Grand Duchy of Luxembourg
For Montenegro
For the Kingdom of the Netherlands
For the Republic of North Macedonia
For the Kingdom of Norway
For the Republic of Poland
For the Portuguese Republic
For Romania
For the Slovak Republic
For the Republic of Slovenia
For the Kingdom of Spain
For the Republic of Türkiye
For the United Kingdom of Great Britain
and Northern Ireland
For the United States of America

AVTAL OM STATUS FÖR NORDATLANTISKA FÖRDRAGSORGANISATIONEN, NATIONELLA REPRESENTANTER OCH ORGANISATIONENS INTERNATIONELLA PERSONAL

De stater som har undertecknat detta avtal, och

som anser att det för att Nordatlantiska fördragsorganisationen, dess internationella personal och medlemsstaternas representanter som närvarar vid dess möten ska kunna fullgöra sina uppgifter och uppfylla sina syften är nödvändigt att de har den status som anges nedan,

har kommit överens om följande.

Del I. Allmänt

Artikel I

I detta avtal avses med

- a. *organisationen* Nordatlantiska fördragsorganisationen (Nato), bestående av rådet och dess biträdande organ,
- b. *rådet* det råd som inrättats i enlighet med artikel 9 i nordatlantiska fördraget och rådets ställföreträdarförsamling,
- c. *biträdande organ* ett organ, en kommitté eller en tjänst som inrättats av rådet eller på bemyndigande av det, med undantag av sådana som detta avtal i enlighet med artikel II inte är tillämpligt på,
- d. *ordföranden i rådets ställföreträdarförsamling* ordföranden i rådets ställföreträdarförsamling eller, i dennes frånvaro, den vice ordförande som agerar för dennes räkning.

Artikel II

Detta avtal ska inte vara tillämpligt på något militärt högkvarter som inrättats i enlighet med nordatlantiska fördraget eller, om inte rådet beslutar något annat, på något annat militärt organ.

AGREEMENT ON THE STATUS OF THE NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION, NATIONAL REPRESENTATIVES AND INTERNATIONAL STAFF

The States signatory to the present Agreement,

Considering that for the exercise of their functions and the fulfilment of their purposes it is necessary that the North Atlantic Treaty Organization, its international staff and the representatives of Member States attending meetings thereof should have the status set out hereunder,

Have agreed as follows:

PART I. GENERAL

Article I

In the present Agreement,

- a. 'the Organization' means the North Atlantic Treaty Organization consisting of the Council and its subsidiary bodies;
- b. 'the Council' means the Council established under Article IX of the North Atlantic Treaty and the Council Deputies;
- c. 'subsidiary bodies' means any organ, committee or service established by the Council or under its authority, except those to which, in accordance with Article II, this Agreement does not apply;
- d. 'Chairman of the Council Deputies' includes, in his absence, the Vice-Chairman acting for him.

Article II

The present Agreement shall not apply to any military headquarters established in pursuance of the North Atlantic Treaty nor, unless the Council decides otherwise, to any other military bodies.

Artikel III

Organisationen och medlemsstaterna ska ständigt samarbeta i syfte att främja god rättskipning, säkerställa att polisbestämmelser iakttas och förebygga och förhindra missbruk med avseende på den immunitet och de privilegier som anges i detta avtal. Om en medlemsstat anser att någon immunitet eller något privilegium som följer av detta avtal har missbrukats ska samråd hållas mellan den staten och organisationen, eller mellan de berörda staterna, i syfte att avgöra om något sådant missbruk har skett och, om så är fallet, sträva efter att säkerställa att det inte upprepas. En medlemsstat som anser att en person har missbrukat sitt privilegium att vistas i medlemsstaten eller något annat privilegium eller någon annan immunitet som denne beviljats inom ramen för detta avtal får, trots vad som sägs ovan eller i någon annan bestämmelse i detta avtal, kräva att denne lämnar medlemsstatens territorium.

Del II. Organisationen

Artikel IV

Organisationen ska ha ställning som juridisk person; den ska ha förmåga att ingå avtal, förvärva och avyttra lös och fast egendom och inleda rättsliga förfaranden.

Artikel V

Organisationen och dess egendom och tillgångar, var de än finns och vem som än innehar dem, ska åtnjuta immunitet mot varje form av rättsligt förfarande om inte ordföranden i rådets ställföreträdarförsamling för organisationens räkning i något särskilt fall uttryckligen godkänner att denna immunitet hävs. Hävande av immuniteten får dock inte utsträckas till att avse något slag av verkställighetsåtgärder eller beslag.

Artikel VI

Organisationens lokaler ska vara okränkbara. Dess egendom och tillgångar, var de än finns och vem som än innehar dem, ska

Article III

The Organization and Member States shall co-operate at all times to facilitate the proper administration of justice, secure the observance of police regulations and prevent the occurrence of any abuse in connection with the immunities and privileges set out in the present Agreement. If any Member State considers that there has been an abuse of any immunity or privilege conferred by this Agreement, consultations shall be held between that State and the Organization, or between the States concerned, to determine whether any such abuse has occurred, and, if so, to attempt to ensure that no repetition occurs. Notwithstanding the foregoing or any other provisions of this Agreement, a Member State which considers that any person has abused his privilege of residence or any other privilege or immunity granted to him under this Agreement may require him to leave its territory..

PART II. THE ORGANIZATION

Article IV

The Organization shall possess juridical personality; it shall have the capacity to conclude contracts, to acquire and dispose of movable and immovable property and to institute legal proceedings

Article V

The Organization, its property and assets, wheresoever located and by whomsoever held, shall enjoy immunity from every form of legal process except in so far as in any particular case the Chairman of the Council Deputies, acting on behalf of the Organization, may expressly authorize the waiver of this immunity. It is, however, understood that no waiver of immunity shall extend to any measure of execution or detention of property

Article VI

The premises of the Organization shall be inviolable. Its property and assets, wheresoever located and by whomsoever held, shall

åtnjuta immunitet mot husrannsakan, rekvisition, förverkande, expropriation och alla andra former av ingripande.

Artikel VII

Organisationens arkiv och alla handlingar som tillhör den eller innehas av den ska vara okränkbara, var de än finns.

Artikel VIII

1. Oberoende av eventuella finansiella kontrollbestämmelser, regleringar eller moratorier av något slag

- a. får organisationen inneha valuta av vilket slag som helst och förfoga över konton i vilken valuta som helst,
- b. ska organisationen fritt kunna överföra sina medel från ett land till ett annat eller inom vilket land som helst och kunna växla varje valuta som den innehar till varje annan valuta till den mest förmånliga officiella sälj- respektive köpkursen.

2. Vid utövandet av sina rättigheter enligt punkt 1 ska organisationen ta vederbörlig hänsyn till eventuella framställningar som görs av någon medlemsstat och tillgodose de framställningarna i den mån det är praktiskt möjligt.

Artikel IX

Organisationen och dess tillgångar, inkomster och övriga egendom ska vara befriade

- a. från alla direkta skatter, dock med det förbehållet att organisationen inte ska kräva befrielse från skatter eller avgifter som inte är annat än avgifter för allmännyttiga tjänster,
- b. från alla tullavgifter och kvantitativa in- och utförelsestrukturer i fråga om varor som införs eller utförs av organisationen för tjänstebbruk; varor som införts under åtnjutande av denna befrielse får inte avyttras, genom vare sig försäljning eller donat-

be immune from search, requisition, confiscation, expropriation or any other form of interference.

Article VII

The archives of the Organization and all documents belonging to it or held by it shall be inviolable, wherever located.

Article VIII

1. Without being restricted by financial controls, regulations or moratoria of any kind,

- a. the Organization may hold currency of any kind and operate accounts in any currency;
- b. the Organization may freely transfer its funds from one country to another or within any country and convert any currency held by it into any other currency at the most favourable official rate of exchange for a sale or purchase as the case may be.

2. In exercising its rights under paragraph 1 above, the Organization shall pay due regard to any representations made by any Member State and shall give effect to such representations in so far as it is practicable to do so.

Article IX

The Organization, its assets, income and other property shall be exempt:

- a. from all direct taxes; the Organization will not, however, claim exemption from rates, taxes or dues which are no more than charges for public utility services;
- b. from all customs duties and quantitative restrictions on imports and exports in respect of articles imported or exported by the Organization for its official use; articles imported under such exemption shall not be disposed of, by way either of sale or gift, in the country into which they are imported except

ion, i införsellandet annat än på sådana villkor som godkänns av det landets regering,

- c. från alla tullavgifter och kvantitativa in- och utförselrestriktioner i fråga om dess publikationer.

Artikel X

Även om organisationen i allmänhet inte kommer att kräva befrielse från punktskatter eller sådan annan skatt på försäljningen av lös eller fast egendom som utgör en del av det pris som ska betalas, ska medlemsstaterna, när organisationen företar större inköp för tjänstebruk av egendom som är underkastad sådana skatter, närhelst så är möjligt vidta lämpliga administrativa åtgärder för efterskänkande eller återbetalning av skattebeloppet.

Artikel XI

1. Ingen censur ska utövas i fråga om organisationens officiella korrespondens eller andra officiella meddelanden.
2. Organisationen ska ha rätt att använda chiffer samt att sända och ta emot korrespondens med kurir eller kurirsäck, som ska åtnjuta samma immunitet och privilegier som diplomatiska kurirer och kurirsäckar.
3. Inget i denna artikel ska tolkas som att det förhindrar vidtagandet av lämpliga säkerhetsmässiga försiktighetsåtgärder som en medlemsstat och rådet, för organisationens räkning, fastställt genom överenskommelse.

DEL III. Representanter för medlemsstaterna

Artikel XII

Var och en som av en medlemsstat utsetts till dess huvudsakliga ständiga representant vid organisationen på en annan medlemsstats territorium ska, liksom de medlemmar av dennes på det territoriet bosatta officiella personal som kan överenskommas mellan

under conditions approved by the Government of that country;

- c. from all customs duties and quantitative restrictions on imports and exports in respect of its publications.

Article X

While the Organization will not as a general rule claim exemption from excise duties and from taxes on the sale of movable and immovable property which form part of the price to be paid, nevertheless, when the Organization is making important purchases for official use of property on which such duties and taxes have been charged or are chargeable, Member States will whenever possible make the appropriate administrative arrangements for the remission or return of the amount of duty or tax.

Article XI

1. No censorship shall be applied to the official correspondence and other official communications of the Organization.
2. The Organization shall have the right to use codes and to despatch and receive correspondence by courier or in sealed bags, which shall have the same immunities and privileges as diplomatic couriers and bags.
3. Nothing in this Article shall be construed to preclude the adoption of appropriate security precautions to be determined by agreement between a Member State and the Council acting on behalf of the Organization.

PART III. REPRESENTATIVES OF MEMBER STATES

Article XII

Every person designated by a Member State as its principal permanent representative to the Organization in the territory of another Member State, and such members of his official staff resident in that territory as may

den utseende staten och organisationen och mellan organisationen och den stat där de kommer att vara bosatta, åtnjuta samma immunitet och privilegier som diplomatiska representanter och deras officiella personal i motsvarande ställning.

Artikel XIII

1. En medlemsstats representant i rådet eller i något av dess biträdande organ vilken inte omfattas av artikel XII ska, under den tid denne uppehåller sig på en annan medlemsstats territorium under utövande av sin tjänst, åtnjuta följande privilegier och immunitet:

- a. samma immunitet mot anställning eller annat frihetsberövande som diplomatisk personal i motsvarande ställning,
- b. immunitet mot rättsliga förfaranden i fråga om tal, skrift och handlingar i tjänsten,
- c. okränkbarhet för alla handlingar och dokument,
- d. rätt att använda chiffer och att ta emot och skicka dokument eller korrespondens med kurir eller i kurirsäckar,
- e. samma befrielse för denne jämte äkta make från invandringsrestriktioner, från utlänningsregistrering och från nationell tjänsteplikt som diplomatisk personal i motsvarande ställning,
- f. samma lättnader med avseende på valuta- och växlingsrestriktioner som diplomatisk personal i motsvarande ställning,
- g. samma immunitet och förmåner med avseende på personligt bagage som diplomatisk personal i motsvarande ställning,
- h. rätt att tullfritt införa sina möbler och tillhörigheter vid sin ankomst för att tillträda sin befattning i lan-

be agreed between the State which has designated them and the Organization and between the Organization and the State in which they will be resident, shall enjoy the immunities and privileges accorded to diplomatic representatives and their official staff of comparable rank.

Article XIII

1. Any representative of a Member State to the Council or any of its subsidiary bodies who is not covered by Article XII shall, while present in the territory of another Member State for the discharge of his duties, enjoy the following privileges and immunities:

- a. the same immunity from personal arrest or detention as that accorded to diplomatic personnel of comparable rank;
- b. in respect of words spoken or written and of acts done by him in his official capacity, immunity from legal process;
- c. inviolability for all papers and documents;
- d. the right to use codes and to receive and send papers or correspondence by courier or in sealed bags;
- e. the same exemption in respect of himself and his spouse from immigration restrictions, aliens registration and national service obligations as that accorded to diplomatic personnel of comparable rank;
- f. the same facilities in respect of currency or exchange restrictions as are accorded to diplomatic personnel of comparable rank;
- g. the same immunities and facilities in respect of his personal baggage as are accorded to diplomatic personnel of comparable rank;
- h. the right to import free of duty his furniture and effects at the time of first arrival to take up his post in the

det i fråga och att vid sitt entledigande från tjänsten i det landet tullfritt åter utföra sådana möbler och tillhörigheter, i båda fallen med förbehåll för sådana eventuella villkor som regeringen i det land där rätten utövas anser nödvändiga,

- i. rätt att tillfälligt införa sitt privata motorfordon tullfritt för personligt bruk och därefter åter utföra fordonet tullfritt, i båda fallen med förbehåll för de villkor som det berörda landets regering eventuellt anser nödvändiga.

2. När skattskyldighet grundar sig på vistelse ska en tidsperiod då en representant som omfattas av denna artikel uppehåller sig på en annan medlemsstats territorium för utövande av sin tjänst inte räknas som vistelse. I synnerhet ska denne åtnjuta skattefrihet för lön och löneförmåner i tjänsten under sådana tjänstgöringsperioder.

3. I denna artikel avses med representant alla representanter, rådgivare och tekniska experter vid delegationer. Varje medlemsstat ska på begäran meddela de andra berörda medlemsstaterna namnen på dess representanter som omfattas av denna artikel och hur länge de sannolikt kommer att vistas på de andra medlemsstaternas territorium.

Artikel XIV

Den officiella administrativa personal som åtföljer en medlemsstats representant men som inte omfattas av artikel XII eller XIII ska när de för fullgörandet av sina uppgifter uppehåller sig på en annan medlemsstats territorium åtnjuta de privilegier och den immunitet som anges i artikel XIII.1 b, c, e, f, h och i samt artikel XIII.2.

country in question, and, on the termination of his functions in that country, to re-export such furniture and effects free of duty, subject in either case to such conditions as the Government of the country in which the right is being exercised may deem necessary;

- i. the right to import temporarily free of duty his private motor vehicle for his own personal use and subsequently to re-export such vehicle free of duty, subject in either case to such conditions as the Government of the country concerned may deem necessary.

2. Where the Legal incidence of any form of taxation depends upon residence, a period during which a representative to whom this Article applies is present in the territory of another Member State for the discharge of his duties shall not be considered as a period of residence. In particular, he shall be exempt from taxation on his official salary and emoluments during such periods of duty.

3. In this Article 'representative' shall be deemed to include all representatives, advisers and technical experts of delegations. Each Member State shall communicate to the other Member States concerned, if they so request, the names of its representatives to whom this Article applies and the probable duration of their stay in the territories of such other Member States.

Article XIV

Official clerical staff accompanying a representative of a Member State who are not covered by Articles XII or XIII shall, while present in the territory of another Member State for the discharge of their duties, be accorded the privileges and immunities set out in paragraph 1 b., c., e., f., h. and i., and paragraph 2 of Article XIII

Artikel XV

Medlemsstaternas representanter och deras personal beviljas inte privilegier och immunitet i de berörda personernas eget intresse utan för att trygga ett oberoende fullgörande av deras uppgifter med anknytning till nordatlantiska fördraget. Följaktligen har en medlemsstat inte bara rätt utan även skyldighet att häva immuniteten för sina representanter och deras personal om immuniteten enligt medlemsstatens uppfattning skulle hindra rättvisans gång och kan hävas utan men för de ändamål för vilka den har beviljats.

Artikel XVI

Bestämmelserna i artiklarna XII–XIV innebär inte någon skyldighet för någon stat att bevilja någon av dess medborgare eller någon person i egenskap av statens representant eller i egenskap av medlem av representantens personal sådana privilegier eller sådan immunitet som avses i de artiklarna.

Del IV. Internationell personal och sakkunniga på uppdrag för organisationen

Artikel XVII

Ordföranden för rådets ställföreträdarförsamling och de enskilda berörda medlemsstaterna ska komma överens om vilka kategorier av organisationens tjänstemän som ska omfattas av artiklarna XVIII–XX. Ordföranden för rådets ställföreträdarförsamling ska meddela medlemsstaterna namnen på de tjänstemän som hör till dessa kategorier.

Artikel XVIII

Organisationens tjänstemän som överenskommit i enlighet med artikel XVII

- a. åtnjuter immunitet mot rättsliga förfaranden i fråga om tal, skrift och handlingar i tjänsten och inom ramen för sina befogenheter,

Article XV

Privileges and immunities are accorded to the representatives of Member States and their staffs not for the personal benefit of the individuals themselves, but in order to safeguard the independent exercise of their functions in connection with the North Atlantic Treaty. Consequently, a Member State not only has the right but is under a duty to waive the immunity of its representatives and members of their staffs in any case where, in its opinion, the immunity would impede the course of justice and can be waived without prejudice to the purposes for which the immunity is accorded.

Article XVI

The provisions of Articles XII to XIV above shall not require any State to grant any of the privileges or immunities referred to therein to any person who is its national or to any person as its representative or as a member of the staff of such representative.

PART IV. INTERNATIONAL STAFF AND EXPERTS ON MISSIONS FOR THE ORGANIZATION

Article XVII

The categories of officials of the Organization to which Articles XVIII to XX apply shall be agreed between the Chairman of the Council Deputies and each of the Member States concerned. The Chairman of the Council Deputies shall communicate to the Member States the names of the officials included in these categories.

Article XVIII

Officials of the Organization agreed upon under Article XVII shall:

- a. be immune from legal process in respect of words spoken or written and of acts done by them in their official capacity and within the limits of their authority;

b. åtnjuter, jämte äkta make och anhöriga som bor med och är beroende av dem, samma immunitet mot invandringsrestriktioner och bestämmelser om utlänningsregistrering som diplomatisk personal i motsvarande ställning,	b. be granted, together with their spouses and members of their immediate families residing with and dependent on them, the same immunities from immigration restrictions and aliens' registration as is accorded to diplomatic personnel of comparable rank;
c. åtnjuter samma lättnader med avseende på valuta- och växlingsrestriktioner som diplomatisk personal i motsvarande ställning,	c. be accorded the same facilities in respect of currency or exchange restrictions as are accorded to diplomatic personnel of comparable rank;
d. åtnjuter, jämte äkta make och anhöriga som bor med och är beroende av dem, samma möjligheter till repatriering vid internationella kriser som diplomatisk personal i motsvarande ställning,	d. be given, together with their spouses and members of their immediate families residing with and dependent on them, the same repatriation facilities in time of international crisis as are accorded to diplomatic personnel of comparable rank;
e. har rätt att tullfritt införa sina möbler och tillhörigheter vid sin ankomst för att tillträda sin befattning i landet i fråga och att vid sitt entledigande från tjänsten i landet tullfritt åter utföra sådana möbler och tillhörigheter, i båda fallen med förbehåll för sådana eventuella villkor som regeringen i det land där rätten utövas anser nödvändiga,	e. have the right to import free of duty their furniture and effects at the time of first arrival to take up their post in the country in question, and, on the termination of their functions in that country, to re-export such furniture and effects free of duty, subject in either case to such conditions as the Government of the country in which the right is being exercised may deem necessary;
f. har rätt att tillfälligt införa sina privata motorfordon tullfritt för personligt bruk och därefter åter utföra fordonen tullfritt, i båda fallen med förbehåll för de villkor som det berörda landets regering eventuellt anser nödvändiga.	f. have the right to import temporarily free of duty their private motor vehicles for their own personal use and subsequently to re-export such vehicles free of duty, subject in either case to such conditions as the Government of the country concerned may deem necessary.

Artikel XIX

Organisationens tjänstemän som överenskommit i enlighet med artikel XVII ska åtnjuta skattefrihet för sina löner och löneförmaner som organisationen betalar dem i deras egenskap av sådana tjänstemän. Varje medlemsstat kan dock med rådet, som företrädare för organisationen, ingå en överenskommelse enligt vilken medlemsstaten anställer och till organisationens förfogande ställer alla medlemsstatens medborgare

Article XIX

Officials of the Organization agreed under Article XVII shall be exempt from taxation on the salaries and emoluments paid to them by the Organization in their capacity as such officials. Any Member State may, however, conclude an arrangement with the Council acting on behalf of the Organization whereby such Member State will employ and assign to the Organization all of its nationals (except, if such Member State so desires, any not ordinarily resident within its

(med undantag, om medlemsstaten så önskar, av sådana som inte är stadigvarande bosatta på medlemsstatens territorium) som ska ingå i organisationens internationella personal och med egna medel betalar dessa personers löner och andra löneförmåner i enlighet med en lönetabell som medlemsstaten fastställer. Sådana löner och löneförmåner får beskattas av den medlemsstaten men ska vara skattebefriade i övriga medlemsstater. Om en sådan överenskommelse ingås av en medlemsstat och senare ändras eller sägs upp, är medlemsstaterna inte längre skyldiga att i enlighet med första meningen i denna artikel befria de löner och löneförmåner som betalas till dess medborgare från beskattning.

Artikel XX

Utöver den immunitet och de privilegier som anges i artiklarna XVIII och XIX ska organisationens verkställande sekreterare, samordnaren av nordatlantisk försvarsproduktion och de andra fast anställda tjänstemän i likvärdig ställning som ordföranden för rådets ställföreträdarförsamling och medlemsstaternas regeringar kan komma överens om beviljas de privilegier och den immunitet som normalt beviljas diplomatisk personal i motsvarande ställning.

Artikel XXI

1. Sakkunniga (andra än tjänstemän som omfattas av artiklarna XVIII–XX) som utför uppdrag för organisationen ska åtnjuta följande privilegier och immunitet i den mån det behövs för att de ska kunna fullgöra sina uppgifter på ett effektivt sätt när de uppehåller sig på en medlemsstats territorium i syfte att utöva sin tjänst:

- a. immunitet mot personligt anhållande eller annat frihetsberövande samt mot beslagtagande av personligt bagage,
- b. immunitet mot rättsliga förfaranden i fråga om tal, skrift och handlingar under utförandet av sina uppgifter i organisationens tjänst,

territory) who are to serve on the international staff of the Organization and pay the salaries and emoluments of such persons from its own funds at a scale fixed by it. The salaries and emoluments so paid may be taxed by such Member State but shall be exempt from taxation by any other Member State. If such an arrangement is entered into by any Member State and is subsequently modified or terminated, Member States shall no longer be bound under the first sentence of this Article to exempt from taxation the salaries and emoluments paid to their nationals.

Article XX

In addition to the immunities and privileges specified in Articles XVIII and XIX, the Executive Secretary of the Organisation, the Coordinator of North Atlantic Defence Production, and such other permanent officials of similar rank as may be agreed between the Chairman of the Council Deputies and the Governments of Member States, shall be accorded the privileges and immunities normally accorded to diplomatic personnel of comparable rank.

Article XXI

1. Experts (other than officials coming within the scope of Articles XVIII to XX) employed on missions on behalf of the Organization shall be accorded the following privileges and immunities so far as is necessary for the effective exercise of their functions while present in the territory of a Member State for the discharge of their duties:

- a. immunity from personal arrest or detention and from seizure of their personal baggage;
- b. in respect of words spoken or written or acts done by them in the performance of their official functions for the Organization, immunity from legal process;

- c. samma lättnader med avseende på valuta- och växlingsrestriktioner och personligt bagage som utländska regeringars tjänstemän på tillfälliga tjänsteresor,
- d. okränkbarhet för alla handlingar och dokument som avser deras arbete för organisationen.

2. Ordföranden för rådets ställföreträdarförsamling ska meddela de berörda medlemsstaterna namnen på de sakkunniga som omfattas av denna artikel.

Artikel XXII

Privilegier och immunitet beviljas tjänstemän och sakkunniga i organisationens intresse och inte i de berörda personernas eget intresse. Ordföranden för rådets ställföreträdarförsamling ska ha rätt och skyldighet att häva immuniteten för en tjänsteman eller sakkunnig om immuniteten enligt ordförandens uppfattning skulle hindra rättvisans gång och kan hävas utan men för organisationens intressen.

Artikel XXIII

Bestämmelserna i artiklarna XVIII, XX och XXI innebär inte någon skyldighet för någon stat att bevilja någon av dess medborgare sådana privilegier eller sådan immunitet som avses i de artiklarna, med undantag av

- a. immunitet mot rättsliga förfaranden i fråga om tal, skrift och handlingar under utförande av dennes officiella uppgifter för organisationen,
- b. okränkbarhet för alla handlingar och dokument som avser dennes arbete för organisationen,
- c. lättnader med avseende på valuta- och växlingsrestriktioner i den mån det behövs för att denne ska kunna fullgöra sina uppgifter på ett effektivt sätt.

- c. the same facilities in respect of currency or exchange restrictions and in respect of their personal baggage as are accorded to officials of foreign Governments on temporary official missions;
- d. inviolability for all papers and documents relating to the work on which they are engaged for the Organization.

2. The Chairman of the Council Deputies shall communicate to the Member States concerned the names of any experts to whom this Article applies.

Article XXII

Privileges and immunities are granted to officials and experts in the interests of the Organization and not for the personal benefit of the individuals themselves. The Chairman of the Council Deputies shall have the right and the duty to waive the immunity of any official or expert in any case where, in his opinion, the immunity would impede the course of justice and can be waived without prejudice to the interests of the Organization.

Article XXIII

The provisions of Articles XVIII, XX and XXI above shall not require any State to grant any of the privileges or immunities referred to therein to any person who is its national, except:

- a. immunity from legal process in respect of words spoken or written or acts done by him in the performance of his official functions for the Organization;
- b. inviolability for all papers and documents relating to the work on which he is engaged for the Organization;
- c. facilities in respect of currency or exchange restrictions so far as necessary for the effective exercise of his functions.

Del V. Tvistlösning

Artikel XXIV

Rådet ska utfärda bestämmelser om lämpliga metoder för att lösa

- a. tvister om kontrakt eller andra tvister av privaträttslig natur i vilka organisationen är part,
- b. tvister som berör en sådan tjänsteman eller sakkunnig i organisationen som omfattas av del IV i detta avtal och som i kraft av sin officiella ställning åtnjuter immunitet, om inte immuniteten har hävts i enlighet med artikel XXII.

Del VI. Tilläggsavtal

Artikel XXV

Rådet får för organisationens räkning med en eller flera medlemsstater ingå tilläggsavtal som med avseende på staten eller staterna i fråga modifierar bestämmelserna i detta avtal.

Del VII. Slutbestämmelser

Artikel XXVI

1. Detta avtal ska vara öppet för undertecknande av organisationens medlemsstater och ratificeras. Ratifikationsinstrumenten ska deponeras hos Amerikas förenta staters regering, som ska underrätta samtliga signatärstater om varje sådan deponering.

2. Så snart sex signatärstater har deponerat sina ratifikationsinstrument träder detta avtal i kraft med avseende på de staterna. Med avseende på varje annan signatärstat träder avtalet i kraft den dag då dess ratifikationsinstrument deponeras.

Artikel XXVII

Detta avtal kan sägas upp av varje part genom skriftligt meddelande om uppsägning

PART V. SETTLEMENT OF DISPUTES

Article XXIV

The Council shall make provision for appropriate modes of settlement of:

- a. disputes arising out of contracts or other disputes of a private character to which the Organization is a party;
- b. disputes involving any official or expert of the Organization to whom Part IV of this Agreement applies who by reason of his official position enjoys immunity; if immunity has not been waived in accordance with the provisions of Article XXII.

PART VI. SUPPLEMENTARY AGREEMENTS

Article XXV

The Council acting on behalf of the Organization may conclude with any Member State or States supplementary agreements modifying the provisions of the present Agreement, so far as that State or those States are concerned.

PART VII. FINAL PROVISIONS

Article XXVI

1. The present Agreement shall be open for signature by Member States of the Organization and shall be subject to ratification. Instruments of ratification shall be deposited with the Government of the United States of America, which will notify all signatory States of each such deposit.

2. As soon as six signatory States have deposited their instruments of ratification, the present Agreement shall come into force in respect of those States. It shall come into force in respect of each other signatory State on the date of the deposit of its instrument of ratification.

Article XXVII

The present Agreement may be denounced by any Contracting State by giving written

till Amerikas förenta staters regering, som ska underrätta samtliga signatärstater om varje sådant meddelande om uppsägning. Uppsägningen börjar gälla ett år från det att Amerikas förenta staters regering har mottagit meddelandet.

Till bekräftelse härav har undertecknade befullmäktigade undertecknat detta avtal. Upprättat i Ottawa den 20 september 1951 på engelska och franska språken, vilka båda texter är lika giltiga, i ett enda original som ska deponeras i arkivet hos Amerikas förenta staters regering, som ska sända en bestyrkt kopia till varje signatärstat.

notification of denunciation to the Government of the United States of America, which will notify all signatory States of each such notification. The denunciation shall take effect one year after the receipt of the notification by the Government of the United States of America.

In witness whereof the undersigned plenipotentiaries have signed the present Agreement. Done in Ottawa this twentieth day of September, 1951, in French and in English, both texts being equally authoritative, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Government of the United States of America which will transmit a certified copy to each of the signatory States.